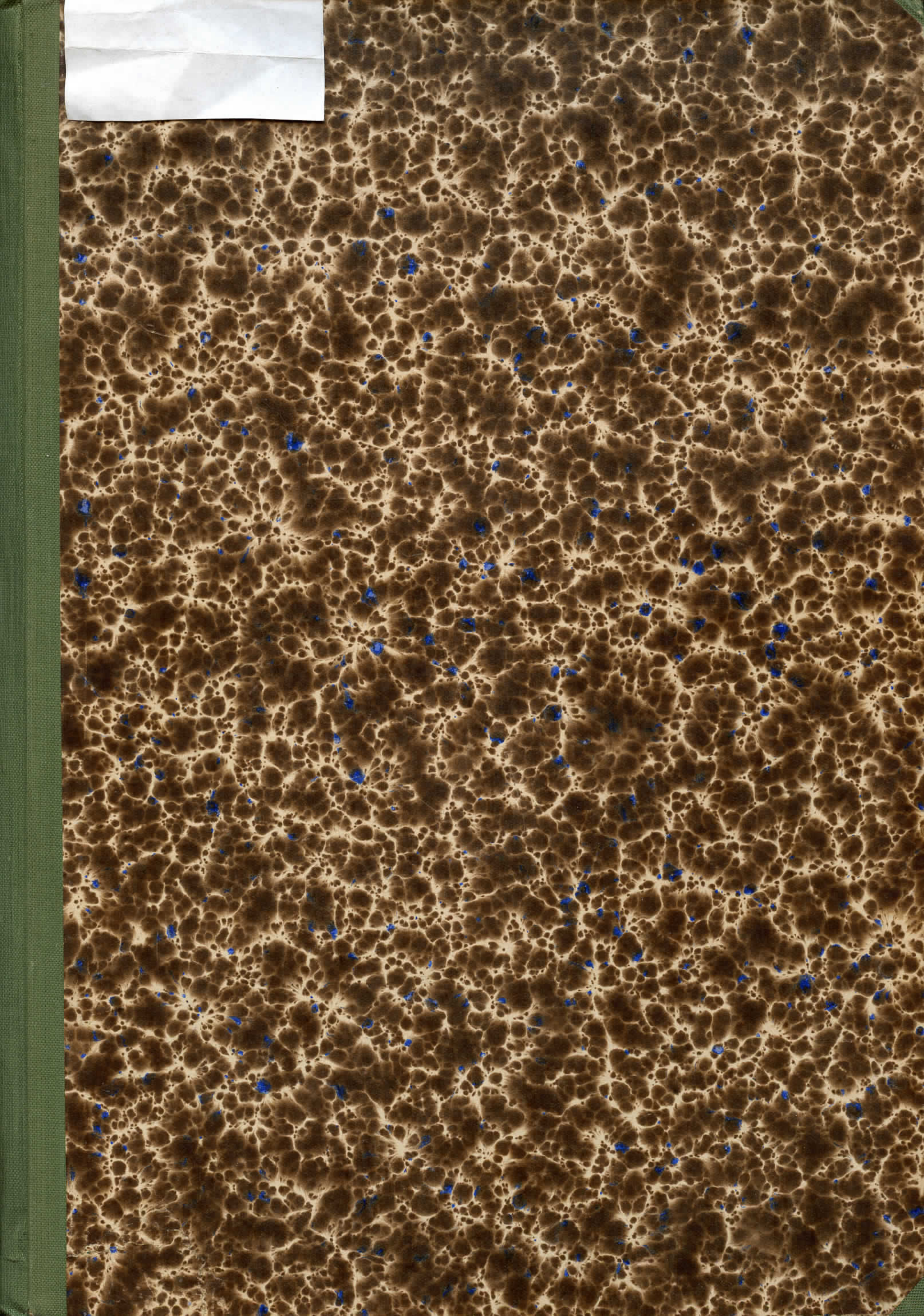

KATEHETSKI UDŽBENICI

Preuzvišenom gospodinu msgru dru Josipu Lachu, nekadašnjem svom profesoru, iz odanosti i zahvalnosti

pisac

Dr Ivan Škreblin

Katehetika

II. prošireno izdanje

Zagreb 1947. g.

I.

K A Z A L O

POVIJESNI PREGLED

—...—

K A T E H E T I K A

U V O D

Dobra i valjana katehizacija ulazi u duhovni život mistišnog tijela kao nužni i nenadoknadivi elemenat njegova održanja i rasta. Kao takova ona ne može biti s a m o tehnika ispravnog vođenja u podavanju objavljenih istina. Poradi toga nije u njoj jedini problem, kako ćemo metodološki sretno razriješiti prilagođivanje objavljenih istina na duševnost katekumena. A sve, kad bi to i bio jedini problem, ne bismo ga mogli rješavati na temelju vlastitih iskustava. I za nj su potrebne o b j e k t i v n e, opće vrijedne norme, koje postavlja i obrazlaže katehetika.

Odsjeci i poglavlja "Katehetike", kako smo ih ovdje nanizali, pretpostavljaju kolegij "Pastoralne pedagogije", koja bi trebala da svojom svestranošću istumači snošaj: Odgajanik vrijednosti odgojitelj. Učinili smo to s razloga, da ne ponavljamo već prije uzetu građu. Na taj način otpadaju na ovom mjestu raspravljanja o ličnosti i svojstvima dobrog katehete, o značajkama razvojne dobi djece i mladeži, dok od vrijednosti obrađujemo samo religijske i ćudoredne.

Kao ishodno razmatranje služi nam katehizacijska zbilja, koja se odvija diljem povijesti Crkve. Ta je zbilja nužno vodila k zasebnoj teološkoj disciplini, koju zovemo katehetika.

Budući da je Ckrvi bilo oduvijek i u znatnom broju veoma dobrih propovjednika, a dosta su rijetki u svakom pogledu sposobne katehete, razrađujemo u didaktičnim temeljima bitne preduvjete dobre katehizacije.

S povijesnih i normativnih razmatranja prelazimo na katehetske dužnosti, kako ih susrećemo u školskoj i izvanškolskoj katehizaciji.

Nekoliko primjena i popratnih razjašnjenja s osvrtom na razloženu teoriju omogućiti će početnicima lakše snalaženje kod izrađivanja praktičnih zadataka.

I. POVIJESNI PREGLEDI

KATEHETSKA DJELOVANJA U CRKVI

Isus Krist je osnivač i uzor katehetskog djelovanja u Crkvi. On razvija katehetsku djelatnost gotovo isključivo, koliko nam je to ostalo zabilježeno, u monološko-akroamatičnom načinu podavanja vjerskih istina. Takav je način i posve opravdan obzirom na sadržaj njegovih kateheza, jer je Spasitelj objavio stvari skrivene čovječanstvu od postanka svijeta i prije. Istina, Spasitelj spaja staro i novo, ali je to povezivanje samoniklo, izvorno i nedostiživo, ujedinjivanje naravnog sa vrhunaravnim. Stoga Kristov život, riječi i poredbe ostaju temelj svake zdrave katehetske djelatnosti u Crkvi.

Daljna se katehetska djelatnost u Crkvi odvija u dva smjera:

1. Crkveni službenici poučavaju katekumene u kršćanskim tajnama.

Kako je izgledala ta pouka katekumena, govori nam: "Didache" (ili nauka dvanaestorice apostola), jedan od najstarijih kršćanskih literarnih spisa, koji potječe iz prvog stoljeća (nekako između godine 80 i 100). "Didache" se može po svojoj kratkoći i jasnoći izražaja smatrati prvim katekizmom. Razdijeljen je na tri dijela: a) Nauka o dužnostima, b) Obredne upute, c) Red u crkvi. Ipak je biblijska povijest glavni predmet za poučavanje starokršćanskih katekumena.

Klasični primjerak katekumenskih kateheza imamo od sv. Ćirila Jeruzalemskog (održao ih kao biskup 348. godine). Ove su kateheze sačuvane po bilješkama jednog od slušača sv. Ćirila. Od 24 tako zabilježene kateheze, koje su zapravo katehetski nagovori, imaju osobitu važnost 18.-23., jer se u njima govori o obredima sv. krsta, potvrde i Euharistije. Osim kateheza sv. Ćirila Jeruzalemskog sačuvale su se kateheze od svetog Ambrozija i Teodora Mopsvestkog.

2. Najkasnije pri kraju drugog stoljeća otvaraju se katehetske škole, u kojima je glavna djelatnost katehiziranje.

Ove su škole pod nadzorom biskupa, a u njima predaju i laici. Tako su Pantenus, Klement i Origen kao laici obavljali ovu zamašnu i časnu službu. Način obučavanja u tim školama bijaše pretežno dijaloško-heuristički (t.j. u obliku pitanja i odgovora). Na ovim su školama primali svoju izobrazbu i budući svećenici. Najglasovitije su katehetske škole bile u Aleksandriji, Antiohiji, Laodiceji, Carigradu, Rimu i Kartagi.

Oko godine 4oo., dakle na kraju starog vijeka, piše sv.Augustin na molbu svoga đakona Deogratias-a znamenito katehetixno djelo: "Da catechisandis rudibus". Ovim je djelom veliki filozof i teolog, duhovni odgojitelj sredovječne Evrope, postao najjaxim promicateljem psihološke metode na poxetku 19. i 2o. stoljeća.

Sv.Augustin poučava đakona Deogratiasa u 27.poglavlja. Stvarni didaktixki problemi, o kojima raspravlja sv.Augustin ili ih se više ili manje dotixe, jesu slijedeći: Gradivo koje se imade uzeti u vjeronauxnoj obuci, cilj te obuke, metoda rada, slušateljim katehet. Kao jedno od glavnih naxela koja postavlja sv.Augustin, spominjemo ovdje njegov zahtjev, da Deogratias katehizira na temelju biblijske povijesti. Kod toga mu valja utjecati na razum, volju i čuvstva slušaxa. Samo na taj naxin može postići, da njegovi slušaxi budu skloni slušanju, da se previše ne umaraju. Kod toga uzima Bibliju od njezinog početka: "U poxetku stvori Bog nebo i zemlju" i nastavlja sve do ondašnjeg stanja u životu Crkve. Sv.Augustin je snažan i suvremen, kad govori o primjeni i upotrebi Biblije kod katehizacije. On opominje Deogratiasa, da djeca budu upućena u sv.Pismo i događaje u njemu.

Velixina sv.Augustina jednako dolazi do izražaja, kada postavlja cilj vjeronauxne obuke. U spomenutoj "De catehisandis rudibus" u xetvrtom poglavlju govori sv.Augustin ovako: "Propterea Christus advenit, ut cognosceret homo, quantum eum diligat Deus; et ideo cognosceret, ut in eius dilectionem, a quo prior dilectus est, inardesceret, proximumque illo iubente et demonstrante diligeret, qui non proximum, sed longe peregrinantem diligendo factus est proximus. Sv. Augustin je svijestan, što je gornjim razlaganjem rekao, te na kraju spomenutog poglavlja još jednom naglašava: "Hac ergo <u>dilectione</u> tibi tamquam <u>fine</u> <u>proposito</u>, quo <u>referas omnia</u>, quae dicis, quidquid narras, ita narra, ut ille, cui loqueris, audiendo credat, credendo speret, sperando amet." Jasnijeg, stvarnijeg i praktixnijeg cilja ne može postaviti, a još manje ostvariti, nijedna škola. A upravo je besciljnost moderna slabost mnogih pedagoških sustava, odnosno smjerova.

U Augustinovu se djelu nalaze još mnoga zlatna zrnca, ali mi ovdje nismo ulazili u potanje promatranje, nego se zaustavljamo samo na bitnom, da možemo lakše uoxiti cjelinu.

U srednjem vijeku nastavlja Crkva svojom praksom katekumenata. Katekumenat upravo cvate sve do šestog stoljeća. Iza toga opada disciplina katekumenata u Crkvi, tako da je na nj u katolixkim zemljama ostala uspomena u liturgijskim knjigama i crkvenih povijesti.

Funkciju vjerskog odgoja i obrazovanja preuzima sve više porodica. Upravo je i jedna od svrha propovijedi, da osposobe roditelje za tu službu. O posebnoj katehezi

djece još se ne može govoriti do pod kraj srednjeg vijeka. Znatna se važnost polaže na obu^x^avanje za prvu sv. ispovijed. Religioznom duhu tadanjeg vremena pomažu slikarstvo i kiparstvo, a pod kraj srednjega vijeka i t.zv. "Biblia pauperum".

Novi vijek ima svojih prednosti obzirom na samu tehniku i organizaciju vođenja katehizacije.

Po^x^inju se izdavati tiskani katekizmi, koji imaju svrhu da pomognu u^x^enje vjeronauka kod laika. Osnivaju se bratovštine kršćanskog nauka, koje su obdarene velikim oprostima. Otvaraju se škole, koje gotovo isklju^x^ivo vode samostanci ili svjetovni svećenici. Unato^x^ tome opada kršćanski na^x^in života, pa vjerou^x^itelji moraju produbljavati vjeronau^x^nu obuku, da ona služi više kršćanskom življenju, a ne toliko samom memoriranju vjeronau^x^nog gradiva. Produbljivanjem metodike vjeronauka u 18. stoljeću dolazimo do prvih po^x^etaka znanstvene katehetike.

Danas smo došli tako daleko, da se ostvaruju didakti^x^no i pedagogijski obrazloženi nastavni planovi,kojima se dodaju metodi^x^ke upute. Uz to se sve više ostvaruje težnja izražena na tridentskom saboru,da se na^x^ini katekizam posebno za u^x^itelja, a posebno za u^x^enika. Kao neki relativni vrhunac oko nastojanja za što boljo katehizacijom imao bi poslužiti jedinstveni katekizam za ^x^itavi svijet. Prvi je pokušaj već u^x^inio kardinal Petar Gasparri svojim katekizmom pod imenom "Catechismus catholicus."

TRI POVIJESNO NAJVAŽNIJA KATEKIZMA U KATOLI^x^KOJ CRKVI.

Nov je zamah katehetskom nastojanju kod katolika prouzrokovao Lutherov "Mali katekizam" (1525). Luther je tim svojim katekizmom -ako ne gledamo na samu zabludu, koju on njime želi promicati - proizveo i po ljepoti stila i lakoći jezika zamašno pedagoško djelo.Protestanti nisu prestali upotrebljavati ovo djelo sve do danas.

Do tada nisu imali katolici propisanog katekizma u današnjem smislu te rije^x^i. Vremena su ozbiljno tražila, da se i sa katoli^x^ke strane na^x^ini sustavni i pouzdani pregled katoli^x^ke nauke, koju će vjernici pametovanjem usvojiti i životom ispovijedati. Taj je posao nastojao riješiti sv.Petar Kanizije.

Katekizam sv.Petra Kanizija ima naslov: "Summa doctrinae christianae". Izdan je godine 1555. Kanizije svi-

jesno zaobilazi rije^x katekizam. Oslanja se na tradiciju, pa stoga uzima rije^x "summa". Gore spomenutu "doktrinu" pisao je Kanizije za obrazovane. Originalna "Summa.." ima 211 pitanja.

Godine 1558. priredio je Kanizije izvadak iz "SUMME" na latinskom jeziku za gimnazijalce. Tu je uglavnom pokratio obrazloženja, dok je stilizacija pitanja, a i odgovora gotovo ista. Ovaj srednji katekizam ima 122 pitanja. Godine 1556. izdaje Kanizije svoj najmanji katekizam pod naslovom: "Der kleine Katechizmus samt kurzen Gebeten für die Einfältigen. Taj katekizam (za djecu i puk) ima 59 pitanja. Kroz dugo su vremena ova izdanja ostala kao uzor za sve katekizme. Rije^x katekizam i Kanizije postali su sinonimi.

Osim Kanizijeva katekizma izašla su u razmjerno kratkom roku još dva katekizma, koja su od velike važnosti za razvoj katehizacije u svijetu, a i kod nas. To su Rimski katekizam i Katekizam sv.Roberta Bellarmina.

Rimski katekizam. Već se na tridentskom saboru raspravljalo o jedinstvenom i za sve obveznom katekizmu. Na sjednicama spomenutoga sabora od 5.III.1540. odlu^{x}eno je, da se ostvari dvostruki katekizam. Jedan obsežniji, da bude za katehete, a drugi jednostavniji za vjernike. Na daljnjim sjednicama po^{x}ela su se mnijenja cijepati. Do jedinstvenog katekizma nije došlo za samog sabora, no zaklju^{x}eno je, da svaki župnik imade obučavati kršćanski nauk.

Tri godine iza sabora izišao je kona^{x}no i katekizam (1566.)a nosi naslov:"Catechismus ex decreto SS.Concilii Tridentini ad parochos Pii V. Pont.Max.jussu editus". Ina^{x}e dolazi pod imenima Catechismus Tridentinus; Catechismus ad parochos; a redovito se citira kao "Catechismus Romanus". Ovaj su katekizam razdijelili na ^{x}etiri dijela: 1) O vjeri i vjerovanju apostolskom, 2.Općenito o sakramentima, 3. Deset zapovijedi Božjih, 4.O molitvi i posebno o^{x}e naš. Pored ostalih imaju za ovaj katekizam najveće zasluge trojica dominikovaca: Marini, Puscarari, Fereiro. Ovaj je potonji bio dušom svih nastojanja oko ostvarenja katekizma. Mnogo

je tome uspjehu doprinio.i sv. Karlo Boromejski. Ovaj je katekizam dosada jedini odobreni opći katekizam u Crkvi. On je isključivo za odrasle. Pedagoški je vanredno uspio. Odlikuje se zdravom naukom i elegancijom jezika. Prednost mu je i u tom, što ne utječe samo na razum, nego jednako nastoji izgrađivati i utjecati na volju i čuvstva slušatelja.

Danas ima "Catechismus Romanus" važnost i za propovijed. On pruža dobar uvod, kako treba propovijedati o Krstu, Potvrdi, Euharistiji i uopće (Sporedi Metzger, Aktive Teilnahme des Volkes bei Spendung der Taufe, Firmung und Eucharistie, u Liturgie und Seelsorge zur religiösen Formung der Christen von heute, Wien 1937., str. 51/52.).

Bellarminov katekizam. Postoji veliki i mali Bellarminov katekizam. U svom je katekizmu Bellarmin postupao posve pozitivno, bez i jednog prizvuka polemičkog stava, što nije učinio sv.Kanizije. U sastavljanju svoga katekizma gleda na duševne sposobnosti katekumena, pa izostavlja sve ono, što bi moglo činiti većih poteškoća, a nije od odlučne važnosti za kršćanski život vjernika. Uz to valja pohvaliti i ostala načela, po kojima je Bellarmin provodio sastavljanje svoga katekizma. U ova će se načela morati ugledati svi oni, koji se budu bavili rješavanjem problema jedinstvenoga katekizma u Crkvi.

Tako je katolička Crkva u razmjerno kratko vrijeme imala za katekizamsku pouku tri vrijedne vjeronaučne knjige, od kojih su Rimski i Bellarminov katekizam znatni prilozi za rješenje katekizamskog problema u katoličkoj Crkvi.

KATEKIZMI U HRVATSKOJ

Upotreba katekizama na području Hrvatskih zemalja pokazuje, da kod prevođenja ili priređivanja katekizama na hrvatskom jeziku imaju Bellarminov i Kanizijev katekizam najveći utjecaj sve do uvođenja Deharbe-ovog katekizma.

Prvi do sada poznati prijevod katekizma na hrvatski je-

zik priredio je Šime Budinić prema Kanizijevu velikom katekizmu. Djelo ima naslov:"Summa navka Christianskoga", a tiskan je u Rimu 1583. Ovaj je prijevod imao poslužiti svećenstvu. Za mladež i narod preveo je Budinić "Kratku azbukvicu i kratak Krstjanski i katoli*anski nauk". I ovaj je katekizam tiskan u Rimu, a izašao je iste godine kao i "Summa..." Uz to je oba prijevoda izdao u latinici i ćirilici. Kratka azbukvica kao uvod u mali Kanizijev katekizam ima svrhu, da pomogne nau*iti *itati neuki puk. Time su ovaj, a i neki drugi imali kratke upute, kako analfabeti nau*ili *itati. To su za tadanje vrijeme bile jedine *itanke. Uz vjersko moralnu misiju katekizma, imali su dakle katekizmi i prosvjetnu zadaću. Od ostalih katekizama, kojima se pridaje uzorak prema Kanizijevu izvorniku, spominjemo ovdje katekizme od Ivana Nenadića, Nauk Karshjanski, deveto izdanje njegovog katekizma u kojem je uz molitve sadržan veliki i mali Kanizijev katekizam, izašao je 1802. Za biskupiju senjsko-modrušku priredio je Antun Mudrov*ić "Veliki Katekizam Kanizijev" (Zagreb 1836) a Mirko Antolić "Mali Katekizam"(Karlovac 1848). I ovaj posljednji ima svoj uzor u "malom" Kanizijevu katekizmu.

Uz ove Kanizijeve katekizme ima i drugih, koji po znatnoj preradbi imaju više zna*aj samostalnog rada. Među ovima valja svakako spomenuti Jeronima Bona*ića "Nauk Kaarstjanski" (Mleci 1743.). On je u mnogome izmijenio Kanizijev veliki katekizam, a uz to je podao metodiku vjeronau*ne obuke, koja ima lijepih odlika, te i danas svoju primjenu u modernoj didaktici (kao na primjer uputa o koncentraciji).

Od Bellarminovih uzoraka, koji su primjenjeni za naše prilike imamo od Ivana Tomka Marnavića "Istumacenge obilni nauka Karstyanskoga (Rim 1627). To je zapravo Bellarminov katekizam složen u obliku pitanja i odgovora. Marnavić je također priredio na hrvatski i mali Bellarminov katekizam. Rafael Levaković preveo je Bellarminov katekizam, te ga tiskao u Rimu 1628. pod naslovom "Nauk krstjanski. Jednako je i O. Inocent Grgić (O.F.M.), dubrov*anin, prema malom Bellarminovu katekizmu izdao u Mlecima 1745. "Nauk kaerstjanski kratak".

Do sada nije još potanje ispitan rad dvojice isusovaca u vezi sa njihovim katekizmima. To su Juraj Mulih i Antun Kanižlić.

Obojica imaju velikih zasluga za metodiku katehiziranja a i za katekizme, koje su sa mnogo truda i uspjeha sastavili. Važan je Mulihov katekizam "Obilato duhovno mliko",(kako se to do sada njemu pripisivalo, a i nema još razloga da se odustane od toga). Ovaj katekizam ima 25 Kateheza sa pitanjima i poduljim odgovorima. "Obilato duhovno mliko" bijaše u upotrebi više od jednog stoljeća na podru*ju uže Hrvatske. - Kanižlićeva "Mala i svakomu potribna Bogoslovica. To jest nauk Kerstjanski. U tri Skule razdilyen... Već iz samog naslova možemo naslućivati, da je tu veliki tehni*ki i metodi*ki napredak, da djeca uzimaju vjeronau*no gradivo nekim postupnim na*inom tako, da se uzeto gradivo utvrđuje i proširuje.

u višim razredima, a k tome se dodaje novo. Dakle ciklička i progresivna raszdioba gradiva. U trećoj "skuli" obrađuje povrh ostalog i sakramente svete ispovijedi i pričesti.

Od ostalih katekizama, kojima još nije potpuno ocijenjena njihova izvornost, odnosno utjecaj autora, kojima su se poslužili, spominjemo ovdje samo neke važnije. To su katekizmi od Bartolomeja Kašića, Tome Ivanovića i Baltazara Matakovića.

Bartolomej Kašić priredio je "Zarcalo navuka karstjanskogá". To je zapravom pouka za svetu ispovijed i svetu pričest. Čini se, da bi to imala biti prva knjiga te vrste u nas Hrvata. Obasiže 18o stranica. Tiskana je u Rimu 1628. -Ivanovićev "Nauk Karstjanski" obasiže 152 stranice. Na katekizam otpada 98 stranica, a poslije toga obred posljednje pomasti i opširno ispitivanje savjesti. Katekizam je tiskan u Dubrovniku 1784.
- Župnik svete Marije u Zagrebu Baltazar Mataković odlikovao se veoma revnim katehiziranjem. On je izdao katekizam: "Naučna knjižica navuka keršćanskoga vu prilike razgovora med vučetelom i vučenikom, Zagreb 177o. Do sada nije poznat ni jedan primjerak tog katekizma.
Postoje uz spomenute katekizme i drugi neki, koji su imali svoju primjenu, ali su ostali bez naslova autora ili priređivača. Iza šestdesetih godina prošlog stoljeća uvodi zagrebačka nadbiskupija Deharbeov katekizam.

Time, što je uveden Deharbeov katekizam nijesu zapravo smjesta otišli iz upotrebe ovdje spomenuti katekizmi. Neke su biskupije ostale kod svojih katekizama. Ni u zagrebačkoj biskupiji, gdje bijaše propisan Deharbe-ov katekizam nije kroz jedno desetljeće postignuta jedinstvenost.

Josip Deharbe S.I. (18oo-1871.) izdao je 1847. po prviput svoj katekizam, ali bez imena. Od tada je Deharbeov katekizam preveden na petnaest jezika, a bijaše u upotrebi, a djelomično i danas na svih pet kontinenata. Ovaj je katekizam dvaput prerađivan. Prvi nam ga je preradio Linden 19oo., a drugi Mönnichs 1924. Konačno je Njemački episkopat 1939. godine odobrio, da se ostvari novi katekizam (Isp. Gustav Götzel, Auf dem Weg zu einem neuen Katechismus. Eine katechetische Gemeinschaftsarbeit, Freiburg in Breisgau 1944., str.VI.). Kod nas su Deharbeovi katekizmi bili u upotrebi sve do 1931, kada je predsjedništvo biskupskih konferencija odredilo, da se uvede Heffler-Kornfeind-Kramar-ov "Kršćanski nauk", koji je do sada izašao u nekoliko izdanja i varijanata.
Druge su neke biskupije, kao što su to splitska, sarajevska i bačka administratura ostale kod svojih katekizama (splitska i bačka), dok se u sarajevskoj nadbiskupiji imalo raditi prema Deharbeovu katekizmu.

Uvođenjem novog katekizma u naše pu×ke, a djelomi×no i srednje škole, izgubilo se nešto na sistematici i logi×nom redosljedu, kojega pruža Deharbeov katekizam. Ovaj su gubitak teško osjećali nastavnici, koji su već privikli na Deharbeovu sistematiku i teološku to×nost izražaja i jezika. Novi je katekizam silio uz to katehete na psihološku metodu kod obrađivanja katekizma, a djeci je katekizamska knjiga postala bliža poradi slika i biblije u katekizmu.

Ovaj prijelaz od Deharbeovog katekizma na novi dijecezanski bio je u pojedinostima praćen simpatijama i napadajima. Razvile se teške polemike, u kojima su pojedinci znali preći granice razumijevanja za ono pozitivno, što daje jedan ili drugi (stari i novi) udžbenik.

POVIJESNI PREGLED RAZVOJA KATEHETIKE.

Do sada se nije dovoljno pažnje posvećivalo tome, da se komparativno promatraju radovi iz katehetike, što su ih ostvarili katolici raznih narodnosti. Uslijed spomenute okolnosti moramo se zadovoljiti djelomi×nim pregledom, kako nam ga dopuštaju raspoloživa sredstva. Ipak i taj pregled daje više, negoli bismo se nadali u prvi mah. Razlog je tome činjenica, da se katehetika razvijala djelovanjem nau×enjaka, koji su u isto vrijeme bili pastoralisti. Tko poznaje po×etak i razvoj pastirskog bogoslovlja, koje dolazi u život voljom vladara (Marija Terezija), taj će lako zaklju×iti, da se pastirsko bogoslovlje kao posebna sveu×ilišna disciplina nije moglo tako razvijati kao u zemljama Austro-Ugarske i Njema×ke. Ono je ostalo kao dio dogmatike (dakako primijenjene), ili se predavalo kao dio moralnog bogoslovlja (nauka o sakramentima), a napokon i kao dio crkvenog prava. Stoga će izvan spomenutih podru×ja jedva biti moguće, sve do novijih vremena, govoriti o posebnoj znanstvenoj disciplini, koja bi se zvala katehetika. I tako su na tim podru×jima niknule prve katehetike, koje su postavile temelje i ostvarile nastojanja oko usavršivanja kateheti×ke znanosti, pa su spomenute zemlje postale vodićima u katehetici.

Kao prve kateh.ti×are možemo smatrati Franju Neumayr-a i Ignaca Felbingera. Neumayr je napisao godine 1766. "Rethorica catechetica". Iste je godine Felbinger u predgovoru katekizma Benedikta Straucha napisao predgovor, koji možemo smatrati nacrtom katehetike. Najznatniji zastupnik teoretske katehetike u to doba jest Ignac Michael Schmidt sa svojim djelom: "Methodus tradendi prima elementa religionis (1769).

Katehetika je već u svojim po×ecima došla u velike pogibelji. Kako smo naime vidjeli, katehetika je ×ede prosvijetljenog apsolutizma. Uslijed toga su i nju zahvatile racionalisti×ke negativnosti onoga vremena, koja su se malo brinula za vrhunaravni zna×aj vjere i potrebu milosti. Za racionaliste je vrijedila praksa, po kojoj znanje o krepostima dostaje, da se može kreposno živjeti. Prema tome bi se krepost mogla u×iti kao matematika. Iz toga je proizlazio pretjerani intelektualizam kod obu×avanja vjeronauka. A život se ne sastoji od definicija, nego se odvija na temelju ostvarenih odluka. Navodimo samo dva takova primjera: Batz, Lehrbuch der katholischen Religion (1799) i Winter, Religiössittliche Katechetik (1811).

Velike zasluge za pravilni razvitak katehetike imaju Overberg, Sailer, Gruber i Hirscher. Oni su glavne svoje katehetske radove objelodanili od 1793.-1831.

Osobito je zaslužan za kahetetiku Augustin Gruber, jer se svijesno vratio na×elima katehizacije, kako ih razlaže sv.Augustin u "De catechisandis Rudibus". Oba su Augustina nadahnula tako zvanu münchensku ili psihološku metodu, a i našega prvaka katehetike prof. Ferdu Hefflera.

Daljnja povijest razvoja katehetike o×ituje se u tome, da katehetiku uklapaju u pastirsko bogoslovlje,ali je redovito znatno sku×uju na mali broj stranica.

Tako je Amberger, najsnažniji klasik pastirskog bogoslovlja, obradio svoju "Pastoraltheologie" na tri hiljade stranica, ali za katehetiku našao je tek stotinjak stranica. (Pastoraltheologie, III.sv.,l.dio, Regensburg 1885., str. 254.-35o.).

Od tada ulaze u život još kraće katehetike, koje uz kratkoću govore i preopćenito, gotovo fraziraju, a da ne rješavaju problema.

Golema je šteta, da se bivši profesor pastirskog bogoslovlja u Zagrebu dr. Martin Štiglić ugledao u takove uzore i pošao tim smjerom, pa se u sastavljanju svoje "Kratke katehetike" približio Ohlerovoj katehetici.

Trebalo je proći gotovo 60 godina, kad se opet počelo sustavno raditi na katehetici (1890.). Od tada su izašle brojne katehetike, među kojima treba nekoje posebno spomenuti: Cornelius Krieg, Katechetik oder Wissenschaft vom kirchlichem Katekumenate (1907), Michael Gatterer und Franz Krus, Katechetik, prvi put izašla 1909, dok je 1931. izašlo četvrto izdanje pod Gatterovim imenom. Jednako nam valja spomenuti Göttler-vu Religions und Moralpädagogik (1923. prvo izdanje, a 1931. drugo izdanje), Mayer, Katechetik (1924. prvo, a 1939. treće izdanje). Od najnovijih katehetičnih djela imamo Boop, Katechetik, 1935.

Kakogod možemo s ponosom govoriti o procvatu katehetike, to se ipak, kad se usporedi broj publikacija znanstvenih radova iz dogmatike, moralnog bogoslovlja, crkvene povijesti i crkvenog prava, lako opaža, da katehetika zaostaje za njima. Nadamo se, da će mnogi katehetični kurzevi i kongresi produbsti nove probleme, koji nadolaze, da će zainteresirati veći broj učesnika i povući ih, u rješavanje katehetičnih problema. Posebno je pak važno, da se nađe više ljudi u svakoj dijecezi, koji bi se posebno bavili studijem katehetike i njezinih problema, te ovo vršili kao životni poziv.

KATEHETIČNA NASTOJANJA U HRVATSKOJ

Ovdje dajemo samo najznačajnije osobe i njihov rad u smjeru katehetičnih djelovanja. Inače je nešto zapleteniji sveukupni razvoj katehetičnih nastojanja u Hrvatskoj, jer bismo svakog priređivača katekizma, u koliko je dao i nešto svojega, morali smatrati katehetičnim piscem. Stoga raspravljamo samo o onim katehetičnim piscima, kojima je takav rad bio životno poslanje ili čini jezgru njihovih životnih nastojanja, a po tome su stvarno i unaprijedili didaktiku vjeronauka kod nas.

Katehetična nastojanja u Hrvatskoj počinju u prvoj polovici 18. stoljeća. Hrvat isusovac Juraj Mulih katehizira s velikim uspjehom po cijeloj Hrvatskoj. Zimi se redovito povlači u Zagreb, gdje piše svoja pastoralna djela. Među ovima katekizmi zauzimaju odlično mjesto. Najveće i najvažnije Mulihovo djelo jest zapravo tuma-

xenje katekizma pod naslovom "Poszel apostolski vu navuku kerschanskom posztavlen...", Zagreb 1742. Knjiga je formata 10x16 cm, obasiže 1700 strana, u dva sveska. Vjerojatno su od Muliha i "Pisanicsa duhovna kerstjanskoga nauka puna izispana po jednom misniku Družbe Isusove...Beč 1754. Ma da nema nigdje Mulihova imena, ipak će knjiga biti njegova, jer posve odgovara njegovu naxinu pisanja.

Za naša je razmatranja najvažnija knjiga Obilato duhovno mliko, to jest nauka kerštanski Illyrucskoj dieci darovan, Zagreb 1754. Izdan je autoritetom zagrebaxkog biskupa Tausija. Još danas ostaje otvoreno pitanje autorstva u pogledu tog kršćanskog nauka. Obilato duhovno mliko doživjelo je još barem jedno izdanje, koliko nam je do sada poznato. Ovo je drugo izdanje izišlo u Zagrebu 1770. Mulihov je rad na katekizmima ostao u porabi kod naroda više od jednog stoljeća. (Badalić, Juraj Mulih..., Vrela i prinosi...br. 5., str. 126.). Čini se da je Mulihov kateheti×ni rad imao biti temelj Tausijeve reforme o kršćanskom nauku u zagreba×koj biskupiji, kako je biskup kasnije uvodi na temelju svoje "Instructio pastoralis" iz godine 1761.

Drugo razdoblje kateheti×nim nastojanjima po×inje dr. Stjepan ILIJAŠEVIĆ. Ilijašević je pionir kateheti×ke znanosti u Hrvatskoj. Vanredna je njegova zasluga, da je ocijenivši i vagnuvši nastranosti kod katehizacije djece, jasno izložio postupak, kojim mora kateheta poći, da ostvari kraljevstvo Božje u njihovim dušama. Njegova je metoda psihološka.

Ilijašević svijesno gradi svoje glavno djelo: "Obuka malenih ili katehetika", koju on naziva: "Velevažna znanost" (str. 20.).

Međutim se Ilijaševićevo djelo pojavilo u Zagrebu i Hrvatskoj prerano. Napredna i zdrava na×ela kateheti×kog ispravnog rada naišla su na oporbu. U "Katoli×kom Listu" izašao je ×lanak od nepoznatog pisca u ×etiri broja, kojim pisac napada na Ilijaševićevu katehetiku. Pojavila se time i raširila sumnja o ortodoksnosti knjige. Pisac pozivlje katehete, da se okane "pogrješnih, pogubnih,

opasnih ili na kalupah moderniziranoga mudraštva prikrojenih pravila i nagleda." Ilijašević dakako brani svoju ortodoksiju i razlaže, da je nešto drugačiji postupak u razlaganju sistemati×ne znanosti, koja nužno gradi na logici i metodici, a drugo jesu pravila katehetike, koja su bez svakog sustava nagomilana .

Spomenutim je napadajem Ilijašević pokopan za hrvatsku katehetiku onog doba. On više ne piše ni u "Katoli×kom listu" niti radi na rješavanju katehetii×nih problema kod nas. I sama njegova katehetika nestala je iz bogoslovije. Bila je za bogosloviju preduga i prevelika, a što je najglavnije diskreditirana kao manje pouzdana sa stanovišta ortodoksnosti.

Istovremeno radi na katehetici u Zagrebu prvi superior samostana sestara milosrdnica Antun Traut. On je izdao na njema×kom jeziku svoja skripta o katehetici, koja nose naslov: Winke für die christliche Katechese, Agram 1851. On ima tri formalna stupnja u katehezi: Uvod, podavanje i primjenjivanje. Bitno na×elo njegove katehetike glasi: "Cijelu katehezu ima rožimati dah Božji, koji ne dolazi iz formula, regula ili znanstvenih sistema, nego iz Boga;" (Vidi Heffler, Građa za povijest hrvatske kateheze sv.I., Zagreb,1932.,str. 46.). Traut polaže veću važnost na osobu vjerou×itelja, a manje na dugi studij katehetii×ke znanosti.

Doba, koje nastaje iza povla×enja Ilijaševića, daje hrvatskom katehetii×nom pregnuću nekoliko novih impulsa, ali je kao glavna karakteristika ×itava razdoblja od gotovo 50 godina, da se u njem nije prokro×ilo dalje ni naprijed.

Kao važnu ×injenicu za to doba valja istaknuti, da je Stjepan Novotny pokrenuo god. 1859. i bio prvim urednikom ×asopisa pod naslovom: "Napredak".

No na žalost "Napredak" je ostao u svećeni×kim rukama samo do godine 1866., a godinu dana kasnije mijenja i sam smjer. Od religiozno pedagoškog smjera prelazi u idejno-naprednja×ki. Više ne tiska ništa vjerskog.

Kao ustuk na preorijentaciju Napretka izdaje umjerena skupina hrvatskih u×itelja list "Školski Prijatelj"

(god. 1868.). "Školski Prijatelj" stoji na braniku vjerskog odgoja u školi, a izlazi od godine 1876. Njegov je nasljednik "Hrvatski Učitelj", koji izlazi do god. 1896. Konačno ulazi u život "Kršćanska škola", koja izlazi od godine 1897.

U glavnom se ovo razdoblje, od god. 1850. pa do 1900., može u mnogom označiti ametodičkim. Iznimke prestavljaju Novotny, Šime Balenović, Stjepan Srkulj (Đakovo), a nešto malo i Cvjetko Gruber.

Treće razdoblje katehetičnih nastojanja u Hrvatskoj pokreće i kroz četiri decenije promiče Ferdo Heffler. On je kao neka reakcija na klonulost i neinteres za metodiku vjeronauka. Poticaj za studij i reformu vjeronaučne obuke kod nas dobio je Heffler u društvu svojih kolega svjetovnih profesora na zagrebačkoj učiteljskoj školi. Najsnažniji utjecaj na Hefflera vrši Stjepan Basariček. Basariček je svojim knjigama, kao što su to Uzgojoslovlje (g.1877), Obukoslovlje (g.1882.), Metodika (1884.) i Povijest pedagogije (1882.) prokrčio put Hefflerovoj primjeni Herbartove didaktike na vjeronaučnu obuku. (Izp. Heffler, Građa za povijest hrvatske kateheze, Zagreb 1932, str. 77.).

Hefflerov je rad mnogostran i plodan. Mi ovdje promatramo samo metodičke njegove zasluge. Ponovno uvođenje psihološke metode kao protulijek Deharbeovoj sistematici i memoriranju, najbolje su oznake Hefflerova uspjeha. Vjeronaučni udžbenici za pučku školu, katehetska knjižnica, katehetski sastanci, Kršćanska Škola, katehetsko društvo imaju u Heffleru suradnika i vođu.

....

II. P O T R E B A   I   N A R A V   K A T E H E T I K E

CRKVENE ODREDBE O KATEHIZACIJI

Pape su budno pazile na katehizaciju. Ta se pažnja očituje u njihovim enciklikama, konstitucijama i motu proprijima. Od lateranskog sabora dalje sve se više opažaju nastojanja oko produbljivanja katehizacije.

Već je Leo X. 1614. (Supernae dispositionis) odredio, da se vjeronauk predaje u školama, koje djelomično odgovaraju našim današnjim srednjim školama (isp. Gasparri, Codicis iuris canonici fontes vol I, str. 1o5.). Pijo V. (Ex debito od 6.X.1571.), određuje za djecu i mladež kršćanski nauk u crkvi ili kojem drugom dostojnom mjestu.
Benedikt XIV. dao je svojom enciklikom "Etsi minime" (7.II.1742.) planske smjernice za jedinstvenu organizaciju katehetske prakse u Crkvi. Encikliku je uputio na kardinale, primase, nadbiskupe i biskupe. Nitko od klerika ne smije dobiti ni tonzure, a kamoli više redove, ako se oglušio pozivu svoga župnika, da obavlja katehizaciju. (Ib. str. 717. § 6.). K svetoj pričesti i k primitku svete potvrde ne može župnik pustiti nikoga, tko ne zna glavnih vjerskih istina. Prije sklapanja braka neka župnik ispita zaručnike kršćanski nauk, ako postoji sumnja, da ga ne znaju. Naglašuje, da je nevaljalo odrješenje pokornika, koji ne bi znao vjerskih istina, koje su necessitate medii potrebne za spasenje. Jednako mora odgoditi odrješenje pokorniku, koji ne zna istina, koje su potrebne necessitate praecepti. U slučaju, da pokornik ozbiljno obeća, da će ih naučiti, može mu dati odrješenje (Ib. str. 718. br. 9., 1o., 11.).
U istoj se enciklici dotiče Papa i metodike katehiziranja. On traži jasno tumačenje vjerskih istina. Kod toga neka katehisti dodaju ono što nedostaje u vjeronaučnom udžbeniku, da tumačenje katekizma bude jasno. Ako je gdjegod u vjeronaučnom udžbeniku tumačenje pojedinih istina preširoko, neka ga vjeroučitelj skrati. "Brevis enim, et univoca methodus multum prodesse solet.." (Ib. str. 72o.). Pitajući sada ove, sada one, neka vjeroučitelj tumači, ono što je nejasno (Ib., str. 716.).

Pijo X. svojom enciklikom "Acerbo nimis" od 15.IV. 19o5. postavlja temelje današnjem zakonodavstvu o katehizaciji, kako se ono nalazi u zakoniku crkvenog prava.
Uz to je veliki pastoralni papa pobio kriva mnijenja u vezi sa katehizacijom.

Uz norme, kako će se obavljati katehizacija po svem svijetu, pobio je papa isprike, kojima su se služili župnici, da je na primjer homilija nadomjestak za katehizaciju. Usto je snažno pokazao, kamo vodi nemar u katehiziranju djece i odraslih.

Stupanjem na snagu novog općeg crkvenog zakonika,

preuzet je u njega duh odredaba Benedikta XIV. i Pija X., a usto je jasno naglašeno pravo Crkve na vjersku obuku u puxkim, srednjim i visokim školama (can. 1373., § 3.). Crkva ima pravo podizati puxke, srednje i visoke škole (can.1375).

Posljednju fazu sredjivanja u problematici katehiziranja xini motu proprio Pija XI. "Orbem catholicum".

U tu je svrhu Pijo XI. ustanovio kod svete kongregacije Concilii posebni ured, koji će imati brigu za unapredivanje katehizacije po svemu svijetu. U tu svrhu može izdavati zakone i nadzirati rad oko katehizacije na xitavom svijetu. (AAS,XV /1923, str.327/328.).

Od tad je spomenuti ured izdao više pisama i dekreta, kojima odredjuje, što će se poduzeti, da se unaprijedi katehetska i katehetixna djelatnost. Tako je na primjer svojom "epistolom" (AAS,XVI./1924/ str. 332/333.) odredila sveta kongregacija Concilii sadržaj pitanja na tiskanicama, kojima će Ordinariji slati izvještaje o stanju obuxavanja kršćanskog nauka u župama, zavodima i školama.

Vrhunac svih dosadanjih nastojanja oko unapredivanja katehizacije predstavlja do danas dekret "Provido sane consilio" (AAS, XXVII /1935/,str. 145.-154.).

Dekret odredjuje:

I. Da se u svim župama pored bratovštine presvetog sakramenta osnuje i bratovština kršćanskog nauka prema kanonu 711., § 2. Ona će udružiti sve sposobne za obuxavanje i unapredivanje kršćanskog nauka, ponajprije uxitelje, u svrhu katehiziranja djece.

II. Da se osnuju župne katehistixke škole za mladež. U njima bi djeca i mladež uxila Božji zakon i poxetke vjere. Ako bi se roditelji opirali toj odredbi poradi toga, što djeca uxe vjeronauk u javnim školama, treba provesti slijedeće:

a/ Na prvu svetu ispovijed i potvrdu prema can.1330. ne smije župnik pustiti djecu, koja nisu polazila obuku. One, koji su primili prvu svetu prixest, treba da župnik nastoji potpunije i savršenije pouxiti u katekizmu.

b/ Župnik će upozoriti roditelje i njihove zamjenike na obvezu, da njima povjereni nauxe kršćanski nauk.

c/ Posebnim će nastojanjima gledati, da privuku djecu, kako bi što radosnije polazila vjeronauk. Tako će na odredjene svetkovine služiti svetu misu za polaznike vjeronauka, otvarati će posebna natjecanja u znanju vjeronauka sa umjerenim nagradama.

d/ U vrijeme vizitacije neka župnici priprave djecu, da odgovaraju vjeronauk pred biskupom. Biskup će tom zgodom pohvaliti ili upozoriti na nedostatke, koji su u vezi sa katehizacijom.

III. Odredjuje prema can. 1332., da Ordinariji bdiju, kako bi župnici nedjeljama i blagdanima tumaxili katekizam odraslima prema njihovu shvaćanju. U tu svrhu mo-

raju se prema odredbi Pija X. služiti tridentskim katekizmom. Građu u spomenutom katekizmu imaju prema njegovu rasporedu svršiti u četiri do pet godina. Prema tomu imao bi dušobrižnik svršiti slijedeće gradivo: O vjerovanju, o sakramentima, deset zapovijedi Božjih, molitvi, o zapovijedima crkvenim, evanđeoskim savjetima, milosti, krepostima, grijesima i posljednjim stvarima. Osim ovoga, što moraju svi obdržavati, preporuča sveta kongregacija Concilii i neka sredstva, koja su prikladna, da unaprijede katehizaciju. Ordinariji će ih upotrebiti prema mjesnim prilikama.

1. Kao što je u Italiji odlukom svete kongregacije Concilii (12.XII.1929.) uveden "Dijecezanski ured za katehizaciju", tako neka učine i ostali Ordinariji. Predsjednici ureda su Ordinariji sami, a preko "Ureda" upravlja se cjelokupnom katehizacijom u dijecezi.

"Ured" se brine:

a/ da se u župama, školama i zavodima poučava kršćanski nauk načinom, koji Crkva traži /juxta formam ab Ecclesia tradita), a da to izvršuju oni, koji su sposobni.

b/ Katehističa društva neka imaju u određeno vrijeme sastanke, na kojima se raspravlja o sredstvima, kako bi se unaprijedila katehizacija.

c/ Svake se godine ima prirediti niz predavanja za one, koji predaju vjeronauk u župnim i javnim školama (pobliže o naravi i djelovanju biskupijskog ureda za katehizaciju vidi: Pavanelli, De catechizandis... Italis secondo la legislazione Ecclesiastica, Torino 1938., str. 244.-269.).

2. Neka Ordinariji ne propuste za svaku godinu izabrati svećenike vizitatore, koji će nadgledati vjeronaučnu obuku u svim školama dijeceze. Oni će podrobno izvijestiti o uspjehu vjeronauka, o poboljšanjima i nedostacima.

3. Neka se ustanovi katehistički dan. Tom prigodom: a a) treba pozvati vjernike u crkvu, da se pričeste i mole za što veće plodove kršćanskog nauka.

b/ neka se održi poseban nagovor, u kojem će govornik posebno opomenuti roditelje, da svoju djecu poučavaju u vjeronauku i šalju na župnu katehizaciju.

c) Neka se vjernicima dijele knjige, knjižice, letaci i druge stvari, koje su prikladne, da unaprijede kršćanski nauk.

d) Neka se provede sabiranje priloga za unapređivanje katehizacije.

4. U mjestima, gdje je neštašica klera, pa kler ne može dospjeti na dužnost poučavanja kršćanskog nauka, neka se Ordinariji pobrinu za sposobne katehiste obojega spola. Oni će predavati vjeronauk u župnim i javnim školama, koje su udaljene od župe. U tim stvarima neka pomognu svi članovi K.A., koji su do sada u toj stvari učinili mnogo dobra. Neka su društva K.A. stavila u svoja pravila, da se svake godine održe predavanja o vjeri, kojima imaju prisustvovati svi članovi.

Isto tako ue sjedištima redovničkih zajednica, koje se bave odgojem mladeži, neka se otvore škole, koje će osposobljavati muške i ženske učitelje iz vje-

ronauka. Na kraju texaja neka bude ispit, kojim se uxesnici proglašuju sposobnima za uxiteljsku službu iz kršćanskog nauka, svete i crkvene povijesti. Pouxavanje neka preuzmu svećenici vješti u tim predmetima.

Uporedno sa radom svete kongregacije Concilii proširuju katehetske i katehetixne smjernice na svoja podruxja Congregatio pro religiosis i Congregatio de Seminariis et de Universitatibus.

Kongregacija de Religiosis svojom instrukcijom od 25. XI.1929. (AAS,XXII /193o./,str.28/29) određuje, da kandidati u novicijatu imaju izuxiti kršćanski nauk tako, da ga mogu ispravno tumaxiti. Prije zavjeta dužni su se podvrgnuti ispitu, kako bi se moglo ocijeniti njihovo znanje. Ako bi koji redovnik imao predavati vjeronauk u privatnoj ili javnoj puxkoj školi, on se mora podvrgnuti ispitu pred Ordinarijem ili njegovim delegatima. Za sluxaj, da redovnik ima obavljati katehizaciju u župnoj školi, potrebna mu je u tu svrhu dozvola Ordinarija.

Kongregacija de Seminariis et de Universitatibus određuje u nekoliko navrata Ordinarijima, da se pobrinu, kako bi u sjemeništima i na visokim bogoslovnim školama kandidati stekli primjereno znanje u teoriji i praksi kateheze (AAS, XVIII /1926./str. 453/454), zatim AAS, XXII,/193o/, str.146.-148.), gdje traži intenzivan studij orijentalnog bogoslovlja i katehetike, napokon 1945. (AAS,XXXVII /1945./ str.173.-176.).

Svime je ovime jasno zacrtan plan i tehnika oko provedbe katehizacije u svim zemljama. U mnogim pojedinostima imali smo i prije ovih dekreta Svete Stolice uređenu katehizaciju, kako je oni traže. Preostaje življi rad na uskrišenju nedjeljne i blagdanske katehizacije za odrasle, zatim provođenje u život tako zvanih župnih škola. To bi bile u današnjim prilikama dvije najznatnije i najpotrebnije stvari u pitanjima religijskog odgoja mladeži i odraslih.

VRIJEDNOST I POTREBA KATEHIZIRANJA I KATEHETIKE

Vrijednost i potreba katehetike izlazi iz xinjenice, da se katehiziranjem mladeži polaže temelj kršćanskom životu. O važnosti katehizacije govore mnogi crkveni dokumenti.

Velixinu, vrijednost i potrebu katehiziranja istixe veoma snažno veliki papa Benedikt XIV., koji kaže, da za slavu Božju i spas duša nema korisnije uredbe negoli je obuxavanje puka u kršćanskom nauku (Etsi minime, toxka 13). Pijo X. u svojoj enciklici "Acerbo nimis" od 15.IV.19o5. konstatira, da vjera u našim danima slabi i da je kod mnogih gotovo mrtva, a to s razloga, jer dušobrižnici ispunjavaju dužnost katehiziranja nemarno ili je posvema zapuštaju (Actes de Pie X., tome II.,Paris /nema godine/, str. 82.).

Stoga je posve naravno, da je u zakoniku crkvenog prava unišla odredba, po kojoj je vlastita i veoma teška dužnost (gravissimum officium) dušobrižnika, da poučaju puk u kršćanskom nauku (can.1329.). U svom dekretu od 12.I. 1935. svete kongregacije Koncila, kojoj je po motu proprio Pija XI. od 29.VI.1923., Orbem catholicum, povjerena briga oko izobrazbe mladeži u kršćanskom nauku, izriče veoma značajne odredbe za unapređivanje kršćanskog nauka. Sveta kongregacija Koncila veli među ostalim u spomenutom dekretu ovo: "Parochi deinde ceterisque curam habentes animarum meminerint semper institutionem catecheticam fundamentum esse totius vitae christianae, ad eamque rite tradendam o m n i a eorum c o n s i l i a , s t u d i a , l a b o r e s e s s e r e f e r e n d a" (AAS,XXVII /1935/, str. 148.).

Time, što smo ocrtali nenadoknadivu potrebu i vrijednost katehiziranja, još samo od sebe ne izlazi, da je katehetika jednako potrebna. Ipak se možemo lako uvjeriti o njezinoj potrebi. Već je Pijo X. u gore spomenutoj enciklici izrekao za naša razmatranja značajnu istinu, da je daleko lakše naći govornika, koji sjajno i obilno propovijeda, negoli katehistu, kojega bi poučavanje u svakom pogledu zavrijedilo pohvalu. (Actes de Pie X, t.II., str.86).

Kod ovoga treba usput upozoriti, da dušobrižnik nedjeljnom i blagdanskom homilijom ne zadovoljava dužnosti katehiziranja. Homilija naime predpostavlja znanje katekizamskih istina i na njima gradi svoje izvode, a izostavljanjem katehizacije vodimo kršćanski puk u sve veće nerazumijevanje kršćanskih istina, pa prema tome otvaramo vrata nehaju i opačinama.

Činjenica, da je malo kateheta, koji svoju dužnost izvršavaju u svakom pogledu uzorno i pohvalno, sili nas na traženje uzroka, zašto katehiziranje ne uspijeva tako kao i propovijedanje

Vidljiva vanjska razlika između propovijedi i kateheze očituje se u tome, što propovjednik razvija svoje misli i predlaže odluke svojem slušateljstvu, a da se kod toga ne obazire i izravno ne provjerava, kakav su odjek našle njegove misli i prijedlozi u dušama vjernika unutar samem propovijedi. Kod Kateheze je postupak dvostran. On se odvija u neprestanim napetostima iznošenja i rješavanja problema, koji nastaju za katehista i katehumena. I tu se redovito ne može predvidjeti sigurno, kakov će biti tok obučavanja i gdje ćemo utrošiti više vremena, da mladež, odnosno katehumeni, dođu do potrebnih životnih spoznaja. Kod toga se valja sniziti na razinu spoznaje mladeži, pa ih tako utvrditi u kršćanskom nauku, da ga stanu prakticirati. Dopuštamo, da se gore spomenuto katehetično rješavanje problema može steći dugotrajnom praksom. Ali za taj du-

šobrižni×ki napor treba odmah od prvog ×asa, kada se prima tolika odgovornost, biti spreman na dobro vođenje kateheze bez većih i težih pogrešaka. U tu je svrhu prijeko potrebna katehetika, koja će katehisti pomoći, da njegova katehizacija ne oskudijeva na psihološki izgrađenim temeljima i da je on kadar djecu povući na vanjsku i unutarnju suradnju kod izrađivanja katehizamskih pojmova i istina, a što je najvažnije, da je kateheta obikao pomagati djeci, kako će ona steći ili usavršiti koju osobnu vrijednost i prema njoj ostvariti ili u×vrstiti svoj nazor na svijet.

Ipak se nađe dušobrižnika, koji zaziru od teorije, koju donosi sustavna katehetika, pa je zabacuju ili u najboljem slu×aju priznaju lijepom, ali neprakti×nom, pa zato i nekorisnom. Njima je dovoljno, da su dobri teolozi, posebice iz dogme i morala, a sve drugo slijedi otale, pa i metoda. Takovi "stru×njaci" redovito nemaju uspjeha u katehizaciji. Razlog njihovu neuspjehu ne leži u znanju teologije, nego u ×injenici, da su moralka, a pogotovu dogmatika, normativnog karaktera, koje svoje istine izlažu i dokazuju sinteti×kim putem. Sinteti×ki postupak u vjeronau×noj obuci ×ini vjeronauk ne samo najtežim, nego ×esto i za život promašenim predmetom.

DEFINICIJA KATEHETIKE

Rije× katehetika dolazi od glagola κατηχέω. U izvedenom smislu taj glagol zna×i pou×avati. U Novom Zavjetu dobiva glagol "kateheo" isklju×ivo zna×enje za vjersko pou×avanje. Odatle su se razvile rije×i: katehet, katehizirati, kateheza, katehumen.

Pojmovno sadrži rije× katehetika teoriju vjerskog obrazovanja. Kao takova ima ona služiti u prvom redu dušobrižništvu mladeži. Stoga bismo mogli reći: Katehetika daje smjernice i otvara puteve, kako će se dušobrižnik služiti na×elima, koja ona postavlja, obrazlaže i povezuje u svrhu u×iteljsko-odgojne crkvene službe među mladeži.

Katehetika je - kako se to iz definicije vidi - teološka disciplina. Ona postavlja, obrazlaže i povezuje na×ela u×iteljsko- odgojne crkvene službe. Stoga je katehetika znanstvena disciplina. Među glavna na×ela katehetike ubrajamo princip postupnosti, zornosti i samoradinosti. Spomenuta na×ela morao bi imati svaki

u×iteljsko-odgojni postupak. Ipak spomenuta na×ela dobivaju zbog teološkog karaktera katehetike potrebne nadopune i ograni×enja, kako će se to o×itovati tijekom daljnih razlaganja.

U definiciji spominjemo rije× dušobrižnik. Nije to uvijek svećenik. Dostaje, da ga Crkva za tu službu ospo-sobi i odobri da radi u duhu njezinih nastojanja. Lai×ki su katehisti oduvijek pou×avali u Crkvi, pa su i danas od silne koristi i potrebe. Ne mislimo kod toga samo na katehiste u misijskim podru×jima, nego i na župne pomoćnike i pomoćnice, bez obzira na ×injenicu, da li su oni u tom svojstvu kao namještenici ili kao dobrovoljci. Rije× dušobrižnik ima ovdje i poseban naglasak, da podvu×e važnost onoga, što je svojevremeno Friedrich Wilchelm Foerster posebno naglašavao za ×itavo podru×je profanog odgoja, a to je, da ono mora biti dušobrižničko (ispor. Schule und Charakter, Zürich 192o., str. 14.). Žalosno bi bilo, kad bismo i mi svećenici došli u dilemu, da li je škola ovdje u svrhu intelektualnog izobražavanja ili je njezino poslanje širjeg zna×enja (Isporedi, Kršćanska Škola XLVII /1942/, br. 1-2, str. 1.).

Napokon u definiciji spominjemo rije× mladež. Time se ne misli reći, da su odrasli izuzeti od katehizacije, jer bi se to kosilo sa crkvenom tradicijom i ×itavom njezinom misijom, a dakako i zakonodavstvom. Ipak naglašavamo katehizaciju mladeži, jer je ona razmjerno mnogo teža negoli kod odraslih. U katehizaciji mladeži mora dušobrižnik buditi vjerski život i prisutnost vjerskih vrednota na na×in, koji je svojstven njihovim sposobnostima i razvojnoj dobi, odgajajući ×itava čovjeka, a ne možda samo njegov razum. Ina×e može dušobrižnik upasti u pogrješku pedagoškog teleomorfizma (=tendencija, da dijete shvatimo kao ×ovjeka u malom, to jest ×ovjeka, koji ima sve duševne sposobnosti razvijene kao odrasli, samo je tijelom malen).

KATEHETIKA I NJOJ SRODNE DISCIPLINE.

Unato× ×injenici, da je katehetika teorija vjerskog obu×avanja, ona ima ×isto prakti×ne ciljeve i zadatke. Kao takova ne može, a da se u svojim grani×nim zahvatima ne obzire na rezultate njoj srodnih disciplina. Katehetici su manje ili više srodne sve teološke discipline, a iz podru×ja filozofije napose one nauke, koje imaju odgojne zna×ajke u velikoj mjeri. Ovamo idu u prvom redu logika, psihologija, didaktika, estetika.

Najveću srodnost pokazuje katehetika s naukama, od kojih se ona tijekom vremena odvojila, a to je pastoralna skupina disciplina, u koju ubrajamo pastirsko bogoslovlje, katehetiku, homiletiku, ascetiku i dio liturgike (koju obi×avaju nazivati "pastoralna liturgika").

Pastoralna skupina tvori tako zvanu pedagošku grupu teoloških disciplina. Pod riječi "pedagoški" mislimo ovdje naglasiti posebno svojstvo spomenutih disciplina, a to se očituje u činjenici, da one po svojim tendencijama vežu svoja razmatranja i izvode uz čovjeka i njegovo spasenje. Kao najizrazitija takova nauka jest pastirsko bogoslovlje, osobito u svojoj voditeljskoj službi. Stoga pastoral danas sve više ubrajaju u red normativnih nauka (Isp. Bopp, Zwischen Pastoraltheologie und Seelsorgewissenschaft, München /nema godine/, str. 69.). Ona nije tek bogoslovna struka, nego poradi svog izvorno pedagoškog značaja, ostaje principom svih pedagoški orijentiranih bogoslovskih struka (Isp. Westermayr, Katechetik. Ihre Stellung und Funktion im Organismus der theologischen Disziplinen, u Katechetische Blätter XXXXIV /69/, Heft 4, Oktober 1944, str. 110.). Izvorno pedagoški značaj pastirskog bogoslovlja odaje činjenica, da ono ima zadaću, kako će dušobrižnik pripraviti ljude i pomoći im da sudjeluju u milosnom životu. Katehetika, kako smo to već utvrdili, upućuje na spasonosno vršenje učiteljsko-odgojne službe kod mladeži. Ascetika nas svojim raspravljanjima i uputama uvodi u vrhunaravno-ćudoredni samoodgoj. Homiletika se u svojoj misiji razlikuje od katehetike po subjektu, kome je upravljena, i po izvanjskoj metodici podavanja i obrađivanja objavljenih istina. Liturgika u svom pastoralnom (ali ne po sebi u svom povijesnom dijelu) odgaja za liturgijsku pobožnost i posvećenje.

Unatoč velike srodnosti svih bogoslovskih disciplina, postoji prema stvarnom usmjerenju nekih disciplina velika razlika među njima, poradi metodike, kojom obrađuju svoja područja. One su neizravno usmjerene prema čovjeku i njegovu spasenju, a izravno se obraćaju svome objektu, o kom raspravljaju. Poradi toga dolazimo do pojma pedagoških disciplina. Iz toga dakako ne slijedi, i bilo bi posve krivno, kad bismo zaključili, da te struke nemaju ili čak ne mogu imati vrijednost za odgoj. Ovdje se napominje samo njihova neposredna usmjerenost, koja po sebi ima pedagoški značaj.

Preostaje, da još spomenem preostale, s katehetikom srodne, ali nebogoslovske nauke. Ovamo posebno ulaze filozofske struke, kao što su etika, estetika i u velikom opsegu psihologija.

Na temelju tolike srodnosti sa mnogim disciplinama, moglo se nametnuti pitanje: što ima katehetika svoje vlastito? Ili: Nije li možda katehetika sustav posuđenih i presađenih spoznaja? - Katehetika ima svoju domenu rada, ima svoje kriterije u izlaganju i dokazivanju svoga sustava. Što ulazi u područja raznih nauka, vuče svoj razlog iz praktičnih primjena te discipline, koja nužno mora ulaziti u životni totalitet i njegovu kompleksnost.

....

III. D I D A K T I Č K I   T E M E L J I

NAČELO ZORNOSTI U VJERONAUČNOJ OBUCI

Vrijednost zora za spoznaju datira još od Aristotela. Spoznaja počinje zorom; proširuje se u pojam, a konačno se razgrana u ideju. Prestallozi uvodi u obuku zor kao izričito pedagoško i obučno sredstvo.

Vrijednost zora proizlazi iz činjenice, koju nam potvrđuju eksperimentalna istraživanja. Prema rezultatima, što ih je dobio Ernest Neumann, koji je s uspjehom primijenio eksperimenat u pedagogijske svrhe, pripada oko 30% ljudi tako zvanom slušnom (akustičkom) tipu, dok naprotiv 60% ljudi pripada vidnom (visuelnom) tipu. Ova činjenica dovoljno govori o silnoj važnosti zora u obuci uopće, a za vjeronauk napose.

Razlikujemo trovrsni zor. Zor prvog stupnja imamo u neposrednom dodiru sa samom stvarnošću, kako se nalazi u životu.

Zor drugog stupnja ostvarujemo preko slika, modela, skica, filmova i t.d.

Zor trećega stupnja postizavamo, kad pripovijedanjem zahvatimo predodžbene sposobnosti slušalaca, tako da oni istovremeno unutarnjim gledanjem i proživljavaju naše crtanje kao neku gotovo neposrednu stvarnost.

Kao primjer trovrsnog zora može poslužiti padanje mačke ili vjeverice. Činjenica je da mačka ili vjeverica, ma kako bile okrenute, padaju na noge, ako je iole veća visina pada. Mačka i vjeverica ostvaruju pad na noge okretanjem repa, (to je zapravo jedno očitovanje plošnog stavka). Zor prvog stupnja imamo kad neposredno promatramo pad mačke ili vjeverice. Zor drugog stupnja dobili bismo, kad bi netko pokazivao filmski snimljeno padanje mačke i njeno "veslanje" repom. Kao zor trećeg stupnja može poslužiti pripovijedanje o znanstvenom pokusu, koji su izveli naučenjaci, ispitujući uzrok padanja mačke na noge (t.j. privezali mačku za sve četiri noge o strop, istovremeno podrezali veze, te je filmovali u padu).

Ne bismo u prvi mah ni vjerovali, da u vjeronaučnoj obuci imamo velike mogućnosti iskorištavanja zora. Dolazak Triju Kralja, Isusovo prikazanje u hramu, kao i mnoge druge biblijske pojedinosti zaokupljaju svojom zornošću naš predodžbeni svijet. Prema tome nije vjero-

nauxna obuka tako nezorna, kako se to mislilo, ali i ne bi smjela biti toliko nezorna, kako se to još i danas zbiva u premnogo slučajeva.

U katehetici nam ponajxešće služi za vjersko i ćudoredno obrazovanje zor trećeg stupnja. Ostvarenje takova zora postizavamo dobrom reprodukcijom biblijskih događaja.

Ovaj zor redovito dolazi u podavanju. Sveto je pismo u svojoj unutarnjoj strukturi bogato slikama i zornim naxinom prikazivanja. U tome je sveto pismo za nas nedostiživ i nenadoknadiv izvor vrhunaravnog zora. Ova xinjenica nas ponovno upozorava na potrebu, kako bismo povezivali katehizaciju sa biblijom.

Ipak će kojiput biti od potrebe, da biblijsko gradivo u pojedinostima kadkada prilagodimo duševnosti i boljem, potpunijem razumijevanju mladeži. Kod takova posla treba pomno izbjegavati svaku pretjeranost. Pogibelji, koje kod takova prilagođivanja mogu nastati i u kojima su neki pedagozi i zastranili, mogu poprimiti slijedeće oblike:

1/ U svrhu što većeg zora kod djece treba im pojedinosti detaljizirati. Ovakovim detaljiziranjem možemo se i nehotice zaustaviti na manje vrijednim detaljima, koji malo ili ništa ne prinose k ispravnom shvaćanju svete vjere ili koje ćudoredne zasade.

2/ U cilju unapređivanja zornosti kod djece može se kateheta poslužiti moderniziranjem. Obixaji, stilovi gradnje (hram, kuća) i t.d. sve ovo može kateheta uz potreban oprez u svrhu zora ispoređivati sa stvarnošću koja je na dohvat djexjoj okolini i životu, ali ih ne smije poistovjetovati.

3/ Umnažanjem biblijske radnje, crtajući izraz i pokrete (geste) pojedinih ljudi, dodavajući uz to i njihove misli, koje bi psihološki odgovarale njihovu držanju, ali se ne nalaze u svetom pismu.

Iz ovoga se lako uviđa, da detaljiziranje, moderniziranje i slobodna umetanja vlastitih, ali srodnih misli, koje su u nekoj povezanosti sa svetim tekstom, mogu prijeći dozvoljene granice i na taj naxin iskriviti smisao svetog teksta. Stoga se valja pridržavati originalnog teksta. Proširiti ga smijemo samo u granicama naučne egzegeze.

U vjeronauxnoj obuci mogu ostvariti zor drugog stupnja modeli, slike i karte. Sva ova tri spomenuta sredstva tvore tako zvanu posrednu zbilju.

Model smo spomenuli na prvom mjestu, jer on svojom trodimenzionalnošću dolazi najbliže zbilji. On je u neku ruku zbilja u malome. Model ima svoju veliku vrijednost i u vjeronauxnoj obuci, gdje moramo djeci govoriti o kućama i građevinama, kakovih mi nemamo.

Pod rijexi "slika" ne mislimo ovdje samo sliku u užem smislu, nego nam ta rijex znaxi svaki crtež, fotografiju, pa i filmsku snimku. Međutim tekući film

kao takav nema veće važnosti za religijsku obuku. Veliku važnost imaju pojedine filmske slike, koje mi tada pomoću diaskopa pokazujemo u×enicima, da im pomognemo oko zora.

Slike kao takove i u staroj i u novoj školi imaju veliku vrijednost. Slike mogu u dobroj obuci biti najpodesnije za veoma plodno i radosno zaposlenje djece, koje će ih izgrađivati. Vrijednost upotrebe dobre slike proizlazi iz dvostrukog razloga, jer pomaže intelektualno shvaćanje i jer izgrađuje smisao za lijepo.

Slike za tu svrhu moraju zadovoljiti preduvjete:

a) moraju biti tako velike, da svako dijete vidi pojedinosti na slici (osobe, njihovo držanje, izražaj lica).

b) Slike bi trebale biti u bojama (ali ne previše boja).

c) Imaju sadržati nekoliko osoba, zahvatiti bitni događaj i privući pažnju u×enika. Ipak kod toga ne smije biti ništa, što bi moglo vrijeđati njihovu stidljivost i ×istoću.

d) Uz to se moraju slike podudarati:) sa povijesnom istinom (obi×aji, okoliš);) ne može biti, da se slikarskom slobodom znatno razilazi slika i biblijski tekst. (Stupica, Posljednja ve×era, Raspeće: gore tri muškarca, dolje tri žene);)Mora postojati podudaranje u psihološkom držanju predo×enih osoba i biblijskog teksta;) Sve mora biti usklađeno sa na×elima i tradicijom crkvene umjetnosti (Marija, Sv.Petar, Pavao, Štala, životinje.

e) Mnogo više koristi potpuna zbirka jednoobrazno izvedenih slika, negoli zbirka neuspjelih radova raznog stila i veli×ine, (jer nije s tom nakanom u×injena i jer se djeca teško uživaljavaju u tehniku izražavanja pojedinih majstora).

f) Slika mora biti vjerska; mora izražavati vjerski život, svetost. To mora biti snažno i da djeluje. Treba izbjegavati neukusnost, teatralnost, grubi realizam i "modernizilranje" evanđeoskih događaja. Uz to ne smiju te slike biti ×isto vašarska roba (Prema E.Deraud, direktor E'cole Normale, u knjizi Rosat, Pour l'action catholique , Paris 1935, str.1579).

Kako raditi sa slikom za vrijeme obuke? I stara i nova škola obi×avale su djeci dati sliku na uvid, da je u×enici opisuju. Dakako kod po×etnika možemo to tražiti iza tako zvanog podavanja, kad smo već ispripovjedili koji biblijski događaj, koji je neposredno u vezi sa samom slikom. Ipak kod toga ne smijemo zaboraviti, da je za životno školovanje djece puno važnije, da ona sliku najprije vide, pa da sama traže i opisuju najvažnije događaje na njoj. Osobito je važno kod takovih slu×ajeva odrediti duševne odnose između osoba, koje se nalaze na slici. Kod toga djeca odgonetavaju ćuvstva, koja se odrazuju u držanju pojedinih osoba, da odgonetnu smisao njihovih gesta. Kod radne obuke, kad je već sve sa slikom gotovo, znadu nastavnici pokrenuti djecu, da se ona stave u pozu pojedinih osoba, pa izražavaju svoja ćuvstva, što se kod vjeronau×ne obuke ne bi smjelo ×initi bez izuzetka. Ovakovi monolozi ili dijalozi imaju za dje×ju samoradinost velikih prednosti, ali mogu pobuditi umišljenost kod djece, koja se stavljaju u pozu suca itd.

Preporu×a se, da vjerou×itelji potaknu djecu na sabiranje sli×ica. I sami će u tome pomoći djeci, da im daju za nagrade sli×ice koje odgovaraju dje×jem shvaćanju, ali koje imaju i umjetni×ku vrijednost. Pogotovu imaju veliku vrijednost slikovnice.

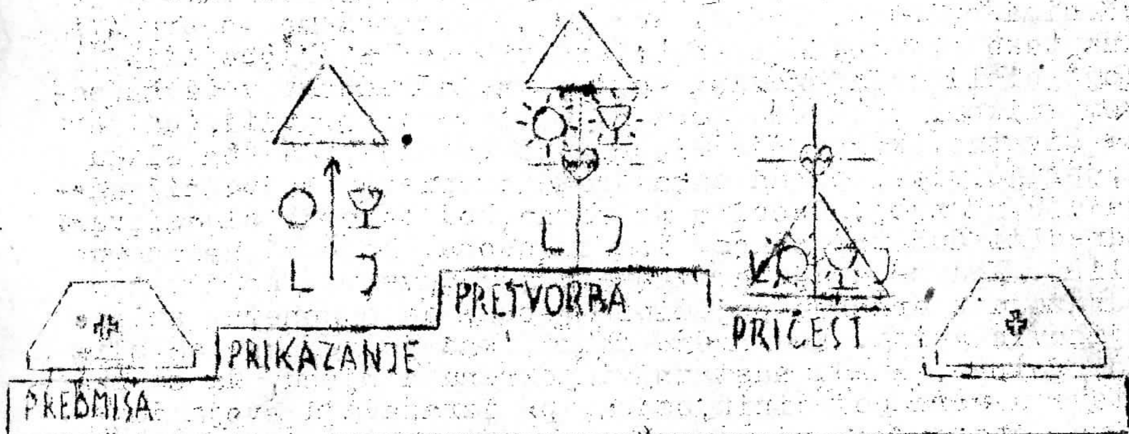
Ina×e je rad sa slikama u školi naporan. Stoga se ne će vjerou×itelj zadovoljiti samo time, da donese sliku u školu, već je mora detaljno prou×iti. Kad je projicirao sliku ili ina×e pokazao djeci i potaknuo ih na opažanje i prosuđivanje (već time, što je pokazao samu sliku, da kod toga nije morao ništa ni reći, jer će učenici sami spontano zagledati se u sliku i tražiti veze, kad je dobio njihova opažanja, morat će i sam lijepo i suvislo ispripovjediti sadržaj slike, pa će se djeci samoj otvoriti o×i, i oni će u buduće nastojati, da otkriju smisao slike. Opazit će, da tu treba sustavno opažati i planski povezivati.

U radnoj obuci postoji na×elo, da se slika ne daje samo na stupnju podavanja ili neposredno iza njega, već svagdje, gdje može bolje poslužiti samoradinosti u×enika.

Što se ti×e karata, one po svojoj vrijednosti dolaze na treće mjesto. One zapravo prikazuju samo neku simboliku zbilje.

Još djelotvornije utje×e na djecu, ako kateheta crta. Danas već ima takovih priru×nika za katehetu, a i za djecu, u kojima se nalaze tako lagani religiozni crteži, da ih svaki kateheta s malo više nastojanja može bezprijekorno ostvariti. Kod toga valja misliti, da crtanjem ne pomažemo samo zornost obuke, nego produbljujemo i vjerske doživljaje djece.

Donosimo primjer, kako se zorno može i za djecu II. razreda prikazati sv. misa s njezinim glavnim djelovima, naglašujući i samu dogmatsku stranu nekrvne žrtve Novoga Zavjeta.

Danas smo već tako daleko došli, da se na primjer mogu upotrebljavati tako zvani "katekizmi u slici". To su zapravo na filmu snimljene slike, koje su upravo u tu svrhu priređene, da služe na pr. roditeljima za katehezu djece. Naslov je takvog jednog izdanja "Roditelji uče svoju djecu". Imade 40 slika, a može se razdijeliti u šest lekcija. "Mi svi molimo, Mi stavljamo dijete u Božju zaštitu, Mi dižemo srce djeteta k Bogu, Dijete moli u obiteljskoj zajednici, Dijete moli s pravim ili krivim držanjem, Dijete moli u crkvi i sa crkvom."

Zor prvog stupnja može se u znatnoj mjeri ostvariti po takozvanom principu zavičajnosti. Načelom se zavičajnosti želi iskoristiti sav bliži i dalji religiozni okoliš za njihov duhovni i vjerski život. Stoga se djeca upoznavaju prema njihovoj dobi i sposobnostima s domaćom župnom crkvom i područnim kapelama, prošteništima, spomenicima i vjerskim predmetima. Jednako se upućuju djeca u vjerske običaje dotičnoga kraja prigodom Badnjaka, Nikolinja, Lucijina, Triju Kraljeva i t.d.

Načelo zavičajnosti imamo ostvareno u velikom kršćanskom nauku I.dio (Zagreb,1942./na strani 46./Bl.Nikola Tavelić /str.15o./ Sluga Božji Petar Barbarić / str. 158/ Bl. Hozana Kotorska/. U "Srednjem kršćanskom nauku" na pr. na str. 115 /Ljudi ulaze u župnu crkvu u Samoboru k sv. misi/, zatim na str. 147. /Puk kod sv.mise u isusovačkoj bazilici u Zagrebu/.

Primjenjivanje načela zavičajnosti u vjerskoj obuci zahtjeva od nas dobro poznavanje običaja hrvatskog naroda, a kao primjena za zor prvog stupena neposrednog poznavanja života bližeg okoliša, u kojem djelujemo. Ovo posljednje traži višegodišnji studij. Mnogo tome studiju pomaže psihogram i psihoprofil, o kojima smo raspravljali u predavanjima Pastirskog bogoslovlja.

NAČELO SAMORADA I NJEGOVA UPOTREBA U VJERONAUČNOJ OBUCI.

Ako dječju dušu stavimo u aktivnost preko djelovanja neke osobe, koja tu djelatnost svijesno izazivlje, tada takovo djelovanje nazivamo reaktivnim. Ako naprotiv ne-

ko djelovanje uslijedi na temelju vlastitih pobuda ili uopće bez vanjskog djelovanja, tada takvo djelovanje nazivljemo spontanim ili samorodnim.

Ideja samorada učenika potječe od Huge Geudiga. On se ujedno ubraja među osnivače radne škole, koja se razvija tamo od g. 1908, zaslugom Georga Kerschensteiner-a.

Samorad u znanstvenoj pedagogiji dobiva svoje pravo mjesto tek nakon prodora "novijih" spoznaja o duši, po kojima su naučenjaci (dakako izvan katoličkih krugova i većinom protestanti) preudesili svoja razlaganja o učevnom postupku. Od tada nije više učenik tek pasivan član školske zajednice. On nije više onaj, koji toliko odgovara, koliko mu učitelj postavlja pitanja. I odgoj u školi ne proizlazi tek iz ukrućenog privikavanja, koje je moglo nadopuniti vlastito iskustvo i vrednovanje učenika. U sav školski rad ulazi mladež i sudjeluje na temelju slobodnog duhovnog rada i vanjskog očitovanja toga rada. Time se nastojalo odstraniti štetne posljedice, koje su kočile napredak i snalaženje učenika u dnevnom životu. Najveća je opasnost neaktivne ili bolje receptivne školske metode rada i uzgoja bila, da su učenici imali u društvu osjećaj manje vrijednosti, nedostajala im je potrebna hrabrost, da nastupaju u javnom životu, bojali su se na sebe preuzeti teret odgovornosti.

Samoradom se daje učenicima mogućnost neprisiljenog sudjelovanja kod obuke.

Ipak treba lučiti kod radne obuke ručni rad od umnog rada. Ručni rad pomaže, ali ne može nadomjestiti duševni rad. Uz to valja dobro lučiti igru od rada. Rad se razlikuje od igre po tom, što on ima za cilj neku plansku djelatnost, kojom želi postići izvjestan uspjeh.

Radna obuka ima svoje "formalne stupnjeve", koji čine t.zv. radni postupak. Radni se postupak odvija ovako:

1. Postavlja se cilj ili predmet rada,

2. Traže se postavljenoj zadaći odgovarajuća sredstva. Ona se tada biraju, prigotavljaju i sređuju. Postavlja se radni plan.

3. Izvode se pojedine radne stope i dovode u svezu.

4. Rezultati se rada uočuju, prosuđuju, osiguravaju, sređuju i vrednuju. Ovi temeljni oblici vrijede jednako za ručni kao i za duševni rad. Ova obuka uzima kao polaznu točku dijete.

U vezi s postavljanjem cilja u radnoj obuci valja primjetiti slijedeće: Budući da radna škola posebice

ističe naxelo "non scholae, sed vitae discimus", to se time, da uxenici sami postavljaju cilj ili zadaću rada, želi što bolje ostvariti gornje naxelo. Ipak radnja obuke ne dopušta (izuzetak xine revolucionarni pedagozi radne škole), da xitav radni program pretvori u prigodnu obuku. Vječno zadržavanje na radnoj prigodnoj obuci ne bi moglo dovesti do sustavne izgradnje uxenika. Zato je i u radnoj obuci potreban nastavni program, kojega se valja držati. Poteškoće mladeži mogu se uzeti u obzir i u kojem drugom vremenskom odsjeku, kad uxitelj bude sustavno uzimao u pretres srodnu građu.

Osim poteškoća, koje su toliko povezane sa životom uxenika, dolaze kao teme radne nastave još i stvari, koje posebno zanimaju uxenike. Do 14. godine prevladava kod mladeži zanimanje za stvari, koje su ponajviše osobne prirode. Usto se kod mladeži u toj dobi budi zanimanje i za socijalne odnose, ali i to je više osobnog znaxaja. Ovaj se interes uvrštava kao neki posredni i prelazni oblik, koji se ispoljuje u stvarnom zanimanju.

Kakogod su životne poteškoće kod mladih ljudi, a i njihovi interesi xesto puta razlogom metodixke jedinice, to ipak nije po sebi dovoljno postaviti temu, nego je treba na zgodan naxin zaokružiti, kako bi je prema svojim sposobnostima mogli uxenici i privesti završetku. Stoga će morati uxitelj budno paziti, da posebnim kratkim primjedbama potakne mlade ljude na pravi i svrsishodan zadatak. Kod toga su uxenici skloni, da postave zadatak preširoko ili preusko ili nepraktično. Iz toga se vidi, koliko bi moralo biti duševno bogatstvo mladeži, da se s njima može poći stopama radne obuke. Mnoštvo vlastitih doživljaja i opažanja, ili barem tuđih, zatim izvjesna moć prosuđivanja i već neki dogotovljeni pojmovi, a napokon i vježba u postavljanju problema. To, dakako, ne dolazi samo od sebe. To mora sposobni uxitelj velikom mukom i nastojanjima ostvariti postepeno. Radne obuke, kako se oxito vidi iz gornjeg, nema u nekoliko sati ili tjedana. Kako se do nje dolazi, kazat ćemo nešto kasnije u vezi s vjeronaukom.

Iza ovakova silno teška posla dolazi gotovo još teži, a taj se oxituje u postavljanju nacrta za radni postupak. Tu će uxenici morati ~~uspjeti~~ uprijeti do skrajnosti moć pronicanja i sposobnost iznalaženja. Koji put će i protiv oxekivanja veoma brzo naxiniti plan rada. Najxešće treba prekrojiti xitav plan, a to biva, kad mladi ljudi više ne mogu dalje, jer su zašli na bespuće. Veoma je lako, kad imamo dva ili više planova, koje su sami uxenici postavili, jer biramo bolji. Češće mora sam uxitelj postaviti xitav plan rada.

Na stupnju izvođenja rada uxitelj je u pozadini. Mladi ljudi sami spajaju svoje spoznaje, te ih provode u djelo. I ovaj stupanj ima i te kakovu pedagošku vrijednost, jer ovdje dolaze do izražaja sposobnosti u mišljenju i naxinu, kako ih saopćiti drugima, zatim treba marljivosti, savjesnosti, vlastite odgovornosti i svestranog povezivanja raznih elemenata, koji dolaze kod izvođenja danog zadatka.

Stupanj samokritike izvedenog rada postavlja uxenike

u neki razmak prema njihovu djelu, i tada ovi, inače redovito nesmiljeni kritičari, postaju svoji vlastiti suci. Ovo ima posebne pedagoške vrijednosti, da radna obuka, ako se pravilno vodi, stvara radnike, koji će kritizirati sami sebe. Inače može radna obuka estvarati ljude, koji su svojim izoštrenim pogledima i kritičnošću drugima teret.

Iz samokritike dolaze odluke o držanju kod rada u buduće. Tu redovito iskoče i neki novi problemi, koje bi trebalo obraditi. Tako na primjer kod neke ćudoredne norme otvore novi vidici povezanosti te norme sa više drugih. Kod toga se neposredno nadovezuje odluka, da će se na primjer kod slijedećeg sata ili sastanka obraditi ova i ova norma. To daje povoda, da mnogi kod kuće potaknuti željom, da se što bolje upoznaju sa stvarnošću problema, kopaju po knjigama, traže u svojim uspomenama i t.d. Na taj se način slijedeći sat obogati ciljem rada, već ima nešto prikupljenog materijala, a to obogaćuje živahnost i brzinu napredovanja.

Kako iz svega gornjega može razabrati, radna obuka ima veliku srodnost sa izrađivanjem znanstvenih radova (na pr.: seminarske radnje i t.d.).

Sada nastaje pitanje, možemo li mi ovako zasnovanu radnu obuku provesti u vjeronauku? Odgovor i obrazloženja na to pitanje dale su biskupske konferencije u Fuldi (18.VIII.1924.).

Biskupi ističu, da radnom obukom može vjeronauk imati u školi samo dobiti (korist), ako se u bit vjerske obuka kod podavanja objavljenog vjerskog obrazu u cjelini razumno primijene principi radne škole u potrebnim granicama. Prednosti, koje može donijeti radna obuka:

1. Obuke po radnim principima može pružiti lakše shvaćanje i upoznavanje ličnosti učenika.
2. Metoda radne škole daje više zore, više života i prodornosti u stvar.
3. Omogućuje svestraniju i neposrednu primjenu u život djeteta.

U radnoj obuci valja paziti na izvjesne opasnosti:

1. Vjeronaučne su istine objavljene istine, a do njih se dolazi tek pomoću objave. Volja prihvaća ove objavljene istine pod utjecajem milosti. Mi prihvaćamo objavljene istine, jer za njih jamči Božji auktoritet.
2. Kao što ne smije biti čitava obuka igranje, tako ni uvježbavanje vjerskih istina ne smije biti igranje.
3. Valja držati strogu stegu i nepomičan pravac rada u izgrađivanju metodičke jedinice. Kod toga valja osobitom pomnjom pametovati bitne stvari učevnog gradiva.
4. Djetinje oblikovanje obuke ne smije istisnuti riječ Božju. Pripovijedanje biblijskog štiva ne smije biti prigoda za zabavu i razonodu, a još manje smije vjeroučitelj pripovijedati legende ili pripovijetke. Uljepšavanja kod takovog pripovijedanja biblije (u ko-

liko su potrebne u kojem razredu), smije uslijediti samo na temelju biblijske snarosti i njezinih rezultata.

5. Manuelno uposlivanje u×enika smije uslijediti tek onda, kada su rezultati za utrošeno vrijeme jednakovaljani stečenim spoznajama, i ako se bez toga rada ne bi moglo doći do takovih spoznaja. Uz to dolazi pitanje, nije li koje drugo "slobodno duševno zaposlenje" moglo donijeti iste rezultate. Treba osobito paziti, da ne bismo na ra×un ru×nog rada prikratili djecu za druge jednako ili još više potrebne pojmove i odgojne vrijednosti, što će osjećati kao nedostatak kroz ×itav život.

Do ovakovih je rješenja došlo na temelju nužnih predradova. Trebalo je najprije pokazati ostvarivost na×ela samoradinosti obzirom na duševnu i tjelesnu samoradinost u vjerona×noj obuci. Ovo je prvi izveo Weigl (g. 1912.), te je tako proširio pojam radne škole na vjersko i ćudoredno odgajanje. Götzel je prilagodio ovu školu rada na školu za život, a Kautz je nastojao pomiriti i ujediniti receptivitet i aktivitet u totalitet. Napokon je donio Adrian teocentri×nu notu u radnu školu. Tako se kona×no očistila i iskristalizirala problematika radne škole u svijetlu objave.

Od katolika je najveće uspjehe radne škole na principu samorada postigla na obu×nom i odgojnom podru×ju Maria Montessori (r.1870. u Chiaravalle kod Rima). Znamenito je njezino djelo: "The Child in the Chruch", London 1929.

Uz pomoć gornjih razlaganja smijemo zaklju×iti:

U mnogome su principi radne škole obzirom na zaposlenje po×am od ru×noga pa do slobodnog duhovnog rada poznati i sadržani u starim postulatima vjerskog odgoja i samoodgoja (asceza).

Spontanitet imade u vjerskoj obuci razmjerno malu primjenu. On ne ulazi u obzir ni kod odraslih, a kamoli kod početnih razreda djece u školi. Mi moramo biti zadovoljni, ako djeca vrše svoje vjerske dužnosti, a da ih ne moramo svaki puta opominjati i upućivati.

Aktivitet je zapravo svako duševno stanje, u kojem se poja×avaju ili rastu spoznaje. U vjerona×noj obuci može doći, pa i uz najveću na oko pasivnost, istovremeno do najveće aktivnosti. Samo slušanje, promatranje i opažanje nije duševna pasivnost.

Ru×ni rad valja nam i nadalje njegovati i u vjerona×noj obuci. To je dobro pomoćno sredstvo pokraj drugih na×ina izražavanja.

Kao na×in izražavanja u vjerona×noj obuci ostaje u prvom redu rije×. Ipak i drugi na×ini izražavanja dolaze u obzir. Posebice pisanje i crtanje. Pisanje ima svoju primjenu u prvom redu kod tihog zaposlenja. Može se upotrijebiti pisanje i kao podloga ili nadopuna ispita, a najbolje u obliku slobodne teme. Tu se lako o×ituje

shvaćanje, pametovanje i duševna usmjerenost. Crtanje i rezanje modelića mora se oprezno upotrijebiti, da ne bi time prevalili granicu djetinjih sposobnosti. Mogu se dati na crtanje liturgijski, crkveni, biblijski i povijesni događaji. Djeca mogu graditi oltariće, jaslice, sv.grob, crkvice, paramente i t.d.

NAČELO POSTUPNOSTI

Načelo postupnosti ide u red najprimitivnijih spoznaja, što ih možemo uopće precizirati. Ovim se načelom želi izraziti veoma opsežna i za odgoj neprocjenjivo važna spoznaja, da u odgojnom procesu, koji ima svrhu oblikovati držanje čovjeka, ne smijemo brzati, a još manje činiti skokova.

Zato načelo postupnosti neprestano pita za duševnu zrelost odgajanika. Na spoznaji te zrelosti pokušava spajati, bolje reći kalamiti, stare spoznaje s novima. Uvijek u takovim pokušajima ide od jednostavnih oblika prema složenijima.

Stoga nastavni plan, kojim se određuje, kojim ćemo smjerom i s kakovim početkom i dočetkom prevaliti namjeravani put u obuci ili čisto odgojnom postupku, nije ništa drugo nego samo jedna primjena načela postupnosti.

Jednako je i u spremanju metodičke jedinice. U takovim slučajevima opet pokušavamo da prema našim subjektivnim procjenama ocijenimo prosjek spoznaja naših odgajanika, pa da onda, našavši podesnu izlaznu točku, koja će biti svima manje ili više jasna, izvodimo obučavanje, koje će ih osposobljavati za život.

Ova se postupnost očituje u formalnim stupnjevima, akada izvodimo metodičku jedinicu tako, da postepeno uposlujemo duševne sile uzgajanika. Kod toga običajemo uposliti barem tri glavne duševne sile: najprije ćuvstvo, jer se njime najlakše usmjeruje pažnja, zatim polazimo na spoznajno područje, uposlujući razum. Pretresivanjem i ocjenjivanjem pojedinosti, o kojima govorimo ili raspravljamo, nastojimo konačno zaposliti volju time, da je stavimo u

gibanje na temelju doživljaja i dobivenih spoznaja, otkrivši neko novo i potrebno dobro, koje ona prihvaća, da ga ostvari.

Načelo postupnosti ili organi×kog povezivanja i rasta ima i neizravnu važnost kod prosudjivanja naših neuspjeha. Kadgod se dogodi kakav neuspjeh u odgojnim našim nastojanjima, ne smijemo prebaciti odmah krivnju na odgajanika, nego je naša dužnost, da se prije upitamo: Nisam li ja nešto više pretpostavljao u toj i toj stvari ili u tom dogadaju? Bez obzira na to, da li sam smio ili nisam smio pretpostavljati, treba smjesta naćiranjovo mjesto, i, dok ga nismo našli, redovito nećemo moći postaviti pravilnu terapiju našega postupka.

Vidjevši u glavnim crtama važnost načela postupnosti, prelazimo na njegove najvažnije primjene, kako se one o×ituju na podru×ju katehetike. Prema tome su gotovo sva poglavlja, koja slijede, zapravo prakti×ki korolarij spomenutog na×ela, pa je i ta ×injenica novi dokaz njegove silne važnosti.

NASTAVNI PLAN

Odgojno-obrazovni proces vjerskog pou×avanja imade cilj, da pomogne ostvarivanje pravog i savršenog kršćanina. Stoga je potreban jedinstveni postupak oko ostvarivanja spomenutog cilja. Pobude i smjernice imade sadržavati tako zvani nastavni plan.

Problem nastavnog plana ide u najteže probleme, što ih poznaje didaktika. Moramo smjesta spomenuti, da ne postoji absolutno valjani (za sva vremena) nastavni plan.

Teškoće, s kojima se susrećemo kod nastavnog plana proizlaze iz koordinacije mnogostrukih zahtjeva koje nameće samo doba, u kome živimo, zatim duševnost djece, množina gradiva i njegova težina, a napokon i suvislo logi×ko-psihološko sredjivanje u×evnog gradiva u zaokružene cjeline.

Sve se dakle vrti oko dva temeljna problema: 1. oko izbora u×iva i 2. oko rasporeda u×iva.

Ad 1.) Kod izbora u×iva valja paziti na njegov kvalitet i kvantitet, obazirući se na duševnost mladeži, nje-

žine zbiljske potrebe sada i u budućnosti. Ako bismo prekoračili granicu, koja se odnosi na množinu građe, mi bismo upali u pogrješku didaktičkog materijalizma.

Uopće je u vjeronaučnoj obuci potrebno držati se načela: non multa, sed multum. Što se tiče kvalitete gradiva, potrebno je, da se izbor učiva provede tako, da se uz didaktičke osebine gradiva uzima u obzir samo ono, što nosi odgojne vrijednosti. Dakle, ne samo ono, što utječe na razum, nego i ono, što djeluje na čuvstvo i volju odgajanika, t.j. njegov karakter.

Ad 2.) Kod rasporeda učiva može se ići progresivnim načinom ili u koncentričnim krugovima. Progresivni raspored očiva ostvaruje se najlakše i najprirodnije u povijesnoj obuci.

Kao tipičan progresivni nastavni plan možemo za profano područje uzeti isusovački "ratio studiorum" (1599). Načelo je: toliko razreda, koliko je predmeta. Stoga se i pojedini razredi zovu prema predmetu, koji uče. Tako se na primjer zovu: grammatistae, sintaxistae, poetae, rethores. Progresivan bijaše nastavni plan za srednje škole, koji je vrijedio do god.1940. Vjeronaučni su predmeti: Biblija starog Zavjeta, zatim u drugom razredu Biblija novog Zavjeta, pa liturgika, katekizam, apologetika, dogmatika, moralka i crkvena povijest.

Kod rasporeda gradiva u koncentričnim krugovima, koje zovemo i kružnim ili cikličkim, uzima se vjeronauk svake godine u svojoj cijelosti. Međutim se ona temeljna cijelost postepeno proširuje od godine do godine.

Ciklički raspored gradiva imamo i mi u našem "kršćanskom nauku". (Naprotiv je za gimnazije uzet progresivan raspored, jer "Veliki kršćanski nauk" za I.r. obrađuje gradivo o vjeri i zapovijedima, dok raspored za drugi razred sadrži gradivo o sredstvima milosti, sakramentima i molitvi.). Dobar raspored očiva po cikličkom sustavu u petgodišnjem nastavnom planu za pučke škole pruža salezijanski katekizam pod naslovom: "Il re dei libri".

Kombinacijom progresivnog nastavnog plana (obzirom na samo gradivo) sa cikličkim načinom obradbe gradiva (kod učenika) dolazimo do tako zvanog simbioznog nastavnog plana. Ovaj se može uspješno upotrebljavati kod mladeži, koja je dobrano prokročila u svojim spoznajama, dakle na pr. u višim razredima srednjih škola.

Za početnika je veoma važno da ima potreban uvid u raspored učiva, koji će uzimati u pojedinim mjesecima, pa i tjednima.

U tu svrhu mnogo pomaže i sam "Srednji kršćanski nauk", koji ima čitav raspored gradiva za pojedine razrede prilagođen na mjesece. Što više, naznačena su i sama ponavljanja.

METODIČKA JEDINICA

Najmanji dio gradiva, koji se može obraditi u vrijeme jednog školskog sata (ili možda i kroz manje vrijeme) zovemo obučnom jedinicom. Jedna ili više obučnih jedinica čine metodičku jedinicu, ako se u njima daje cjelovit dio učiva, koji može učeniku ostvariti određeni pojam.

Na vjeroučitelju je odgovorna zadaća, da čitavo obučavanje protka uzajamnim radom i suradnjom u zajednici sa đacima. Ako se i ne može unaprijed do u pojedinosti predvidjeti kako će se odvijati metodički rad sa učenicima u školi, ipak je ne samo uputno, da vjeroučitelj spremi plansku skicu za metodičku jedinicu, nego je upravo i dužan to učiniti.

Planska se skica za metodički rad pod satom može odvijati u više smjerova i na više načina. Kako će vjeroučitelj razviti metodičku jedinicu zavisi redovito o okolnostima, u kojima se radi. Zatim dolazi u obzir i sama tematika, koju moramo predati mladeži, da je ona usvoji i prema spoznajama uredi svoj život. Razvoj metodičke jedinice u iole povoljnim okolnostima ne smije pasti ispod tri tako zvana formalna stupnja. Na taj način možemo zahvatiti postepeno sve tri glavne duševne moći: ćuvstvo, razum i volju. Drugim riječima, svaka metodička jedinica mora imati barem neko podavanje, na koje se nadovezuje prerađivanje, koje imade završiti primjenom na život učenika. Međutim može i sama metodička jedinica tražiti veći broj prijelaza, da tako uspješno ostvarimo željeni cilj, pa će metodička jedinica imati možda četiri, pet, pa i više t.zv. formalnih stupnjeva.

Što se tiče samih formalnih stupnjeva, valja o njima reći, da su zbog pretjeranog šabloniziranja svake metodičke jedinice na izvjestan broj formalnih stupnjeva ti stupnjevi došli na zao glas. Danas se čak izbjegava riječ "formalni stupanj". Ipak ne smijemo pretjerati u drugi ekstrem. Neka određena gradacija u didaktičkom

postupku u metodi*koj jedinici posve je prirodna i nužna. U drugu je ruku upotreba formalnih stupnjeva uvijek primjerena naravi stvari i školnostima, u kojima se nalazimo. Formalni su stupnjevi kao neke skele, da možemo izgraditi metodi*ku jedinicu. Stoga su formalni stupnjevi tek sredstvo. Uostalom posve je jasno, da sama metodika vjeronau*ne nastave, u kojoj formalni stupnjevi imadu znatnu i neprestanu primjenu, ne *ine nešto, što bismo mogli smatrati da djeluje "ex opere operato". Naprotiv je onaj opus operantis kod formalnih stupnjeva daleko važniji. Stoga ostajemo kod naziva "formalni stupnjevi", ali ne zato da nam oni vežu poduzetnost ili da nam *ak skanene naše snalaženje, nego da nam budu dobra pomoć i kontrola našeg pravilnog rada u obučavanju.

Prelazimo na "primitivnu" obradbu metodi*ke jedinice na temelju triju formalnih stupnjeva: propositio, explicatio, applicatio (podavanje, razjašnjavanje, primjenjivanje). Samo ovdje ne mislimo na onu nekadašnju "propositio" t.j. katekizamsko pitanje, već, kako ćemo to odmah vidjeti, nešto, što bolje odgovara duševnosti.

S t u p a n j   p o d a v a n j a

Kao glavni zahtjev valja ovdje naglasiti: Podavanjem treba zahvatiti u emocionalnu sferu u*enikove duševnosti. Ovo postizavamo pomoću Svetog Pisma.

Ako želimo postići željeni uspjeh u obučavanju djece, tada se ne smijemo ogriješiti o na*elo zornosti. Per sensus ad intellectum. Ova zornost treba da bude redovito takova, da neposredno zahvaća u shvaćanje i uživljavanje djece. Budući da u katehetici radimo s objavljenim istinama, to je Biblija nepresušno i nenadoknadivo sredstvo (ne samo jedan od izvora vjere), da njime izvršimo najuspješnije našu zadaću zornosti i konkretnosti u podavanju vjeronau*nog u*iva. Ujedno ovakovo podavanje unosi u dje*ju dušu i neposredni doživljaj vjerskih vrednota, a to je opet jedno od veoma važnih pomagala za uspjeh vjeronau*ne odgojne misije. Stoga ostaje kao najtemeljnije na*elo: Kod podavanja u prva *etiri godišta pu*ke škole ne ću nikada mimoići biblijsko štivo, pa ni onda, kad mi se čini, da je neka druga konkretnost i zornost iz profanih podru*ja uvjerljivija i da bi više mogla poslužiti svetom obu*avanju. Kod toga ostajem uz Sveto Pismo iz vrhunaravnog razloga, jer inspirirana Rije* Božja neisporedivo snažnije djeluje poradi Duha Svetog, koji daje milosti, da i oni najmanji dobiju ono, što je njima potrebno za spasenje duše. Jedino, kad ne bismo imali prikladnog i odgovarajućeg biblijskog štiva, tada se preporu*a uzeti za podavanje nešto konkretno iz života kojega sveca ili iz života Crkve. Ina*e nam životi svetaca najbolje služe u primjenama ili ilustracijama. Prema tome ne bi smjelo biti katekizamske obuke, a da

bismo u podavanju mimoišli biblijsku konkretnost. (Isporedi Esterhues, Allgemeine Unterrichtslehre... str.1o5.,Pfliegler, Religionsunterricht III., str. 241-242.). Time dakako nije re×eno da druga sredstva zora nemaju svoje primjenljivosti. I mi smo dužni sva ta sredstva primjenjivati u onom razmjeru i onom obsegu, kako ih to dje×ji svijet nužno zahtijeva, da njegove predodžbe budu zaokružene i podesne, da ih aparceptivno prenoši u život i u njegovu problematiku.

U-koliko vjerou×itelj imade prikladnih slika (najbolje u bojama) može ih iskoristiti. Slika se upotrebljava iza podavanja ako je tema za djecu nova. Ina×e redovito slika više koristi na po×etku, prije samog obu×avanja. Kod toga treba da su slike umjetni×ki vrijedne, djeci razumljive, da pravilno odrazuju duševni proces i da imaju vjerski izražaj. Slika se postavi pred djecu, dok ona ne po×nu sama propitkivati ili međusobno razgovarati o njoj. Čim je bitno na slici pronađeno, sliku treba staviti izvan djelovanja i rasprave, jer poslije toga može slika odvesti od cilja.

S t u p a n j   p r e r a đ i v a n j a

Iz duševnog zora, odnosno određene konkretnosti, do koje smo došli podavanjem, nastavljamo i vodimo metodi×ku jedinicu tako, da mališani sami po×nu uvla×iti u zorni kompleks pojmovnu problematiku, koja nosi biljeg shvaćanja općenitosti. Tako na pr. iz parabole o bogatunu i siromahu Lazaru već kod samog konkretnog podavanja djeca dobivaju neke vrijednosne utiske, koji su njima jasni, te će oni sami osuditi držanje bogatuna kao neispravno i bez ljubavi. Ipak ovo neposredno doimanje ne dostaje samo po sebi da razbistri i otvori pojmovno shvaćanje katekizamskih istina, koje se odavde mogu izvesti. Stoga je potreban novi stupanj, kojim ćemo taj nedostatak nadomjestiti. Taj se stupanj zove prerađivanje.

Put od podavanja do pojmovnog izgrađivanja u smislu katoli×kog nazora na svijet, može se izvoditi na dva na×ina.

Prvi na×in, da vjerou×itelj pusti i još više poti×e djecu da na temelju podavanja pomno prosuđuju stvari, rad osoba, njihove kretnje i govor. Djeca moraju osobito promotriti eventualne protivnosti u radu i govoru pojedinih osoba. Kod toga je važna psihološka motivacija rada, događaja. Ta se motivacija o×ituje u odgovoru

na pitanje "zašto?" Djeca prosuđuju i ocjenjuju eti×ku vrijednost pojedinosti biblijskog događaja. Eti×ke vrijednosti i sudove dobivamo od djece pitanjima, koja po×inju sa "kakav?" Ovakovim postupkom razrađivanja neke biblijske cijelosti (konkretnosti) izvršujemo logičku operaciju, koju zovemo analizom.

Analiza nije ostvarena tek onda, kada idemo od konkretnoga k apstraktnom, nego se to događa uvijek, kada polazimo od partikularnoga k univerzalnom. Tako mi provodimo analiti×ki postupak i kod slijedećih postupaka: Kad idemo od pojave k njezinu pravilum (zakonu), od u×inka k uzroku, od promatranja k razumijevanju. (Ispoređi, Göttler, System der Pädagogik in Umriss", München 1932, str. 2o9.).

Drugi je na×in obratan od prvog, a nazivamo ga sinteti×kim. Tu idemo od apstraktnog prema konkretnome, od pojma k pojavi, od zakona k njegovoj primjeni, od teorije k praksi i t.d.

Ovakav je postupak u našim krajevima ×esto primjenjivan u nižoj i srednjoj vjeronau×noj nastavi. U nižoj se nastavi obi×no vjerou×itelj zabavio katekizamskim pitanjem i odgovorom. To bijaše ishodišna to×ka metodi×ke jedinice. Iza toga bi donosio konkretne primjere iz života i svetog pisma, pojašnjavao rije×i i pojmove u katekizamskom odgovoru i primjenjivao ih na dnevni život. Jednako je otprilike išlo i u srednjoj školi, samo s tom razlikom, da vjerou×itelj po×injao s objavljenom istinom.

Što zna×e analiza i sinteza za nastavu uopće i u ×emu se one o×ituju, govori nam sveti Toma nedostižívom jasnoćom, kratkoćom i dubinom.

"Ducit autem magister discipulum ex praecognitis in cognitionem dupliciter. Primo quidem proponendo ei aliqua auxilia vel instrumenta quibus intellectus ejus utatur ad scientiam acquirendam puta cum proponit ei aliquas propositiones minus universales, quas tamen ex praecognitis discipulus dijudicare potest, vel cum proponit ei aliqua sensibilia exempla, vel similia vel opposita, vel aliqua hujusmodi, ex quibus intellectus manducitur in cognitionem veritatis ignotae" (Summa Theologica, pars I., tom.I., q.CXVII, ar.I.).

Iz gornjega vidimo, da se sveti Toma nije poslužio izravno terminima "analiza" i "sinteza", ipak izraz "propositiones minus universales" smjera na stvarni sinteti×ki postupak. Isto tako "sensibilia exempla", u koliko su ishodište obu×nog i spoznajnog napora, ozna×uju analiti×ki postupak.

U vjeronau×noj obuci primjenjujemo na stupnju prerađivanja analiti×ki postupak mnogo ×ešće negoli sin-

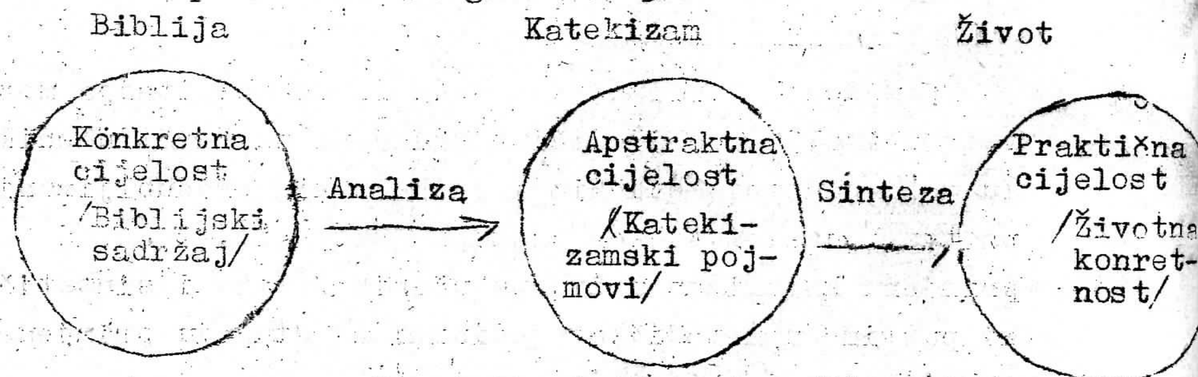
tetixki. Primjena sintetixkog postupka u vjeronauxnoj obuci može se pretežno ostvariti samo kod ponavljanja gradiva, ako se radi s djecom u poxetnim razredima osnovne škole. Inaxe u metodixkom radu kod starijih dobro nam dolazi u pomoć sintetixki postupak zbog kratkoće u rješavanju kojeg problema, da tako skratimo duljinu obuke i brže stignemo ka glavnom cilju obuxnog postupka. Kao naxelo upotrebe analize i sinteze služi nam izreka: Analizu upotrebljavaj, kada je nužna, a sintezu, kada je moguća.

Ostaje otvoreno pitanje, kada je nužan analitixki naxin. Mnoge nas xinjenice i mnijenja katehetixara navode na misao, kao da bi analitixki postupak u vjeronauxnoj obuci bio uvijek nužan, pa i u srednjoj školi. Oni to potkrepljuju svojim opažanjima iz viših razreda srednje škole. Po njihovim opažanjima znatan dio neuspjeha vjeronauka u srednjoj školi proizlazi iz sintetixkog obuxavanja. Uslijed toga ostaju religiozne vrijednosti i život posve odvojeni. Ova xinjenica traži, da upotrebimo analitixki put u obuxavanju kao normalni i redoviti postupak.

Stupanj preradivanja ima preznamenitu važnost za xitavo odgojno djelovanje kateheze. Kratak sadržaj nastojanja na stupnju preradivanja možemo sažeti rexenicom: mi nastojimo na temelju konkretnog podavanja ostvariti u suradnji s djecom pojmove opće vrijednosti, koje stavljamo u katekizamski oblik, da ih poradi njihove važnosti djeca upamte i prema njihovim sadržajima provode u svoj život.

Čitav proces možemo grafixki prikazati ovako:

Biblija Katekizam Život

Ako se vratimo na parabolu o bogatunu i siromahu Lazaru, tada ćemo na temelju pitanja: Kakav je život provodio bogatun? Kakav je život provodio siromah Lazar? Kakav je morao biti bogatun pokraj svoga obilja? Kako se vladao Lazar u skrajnoj bijedi? -- dobiti etixke su-

dove, da je bogatun bio škrt, nemilosrdan, a Lazar strpljiv, Bogu odan..... Provedemo li sada psihološko produbljivanje, tražeći uzroke pojavama, to na stilizaciju pitanja: Zašto je na primjer bogatun pao u pakao? Zašto je siromah Lazar došao u nebo? dobivamo neke rezultate psihološkog produbljivanja. Na taj bismo način vještim vodstvom i aktivnošću djece u prvom razredu izvodili pitanja biblijske kateheze.

Za u^x^enike drugog razreda proširili bismo eti^x^ko i psihološko produbljivanje, a tada bismo analizom uz suradnju djece izveli pojmove, koji su nam potrebni, da izgradimo katekizamske definicije (vidi Srednji kršćanski nauk str. 97.).

Neke su katekizamske definicije složene od više pojmova. Tada se kona^x^na katekizamska definicija mora izvesti sastavljanjem parcijalnih ili tako zvanih nižih pojmova u najviši pojam. Tako na primjer: Što zna^x^i "Bog je svudašnji"? Ovo je najviši pojam. On sadrži ^x^etiri niža pojma. Prvi niži pojam glasi: Bog je na nebu. Drugi: Bog je na zemlji. Treći: Bog je na svakom mjestu. Četvrti: Bog je u duši pravednika.

Time smo na temelju dosadašnjih razmatranja došli do prvog velikog rezultata spajanja biblije sa katekizmom, to jest, da ono, što je tako reći skriveno u bibliji, postaje jasno u katekizmu. Quod in biblia latet in chatechismo patet. U ovom smislu imade Kanizijeva gornja uzre^x^ica puno zna^x^enje i sadržaj. Još više: jedinu pravu interpretaciju.

S t u p a n j   p r i m j e n e.

Provedenom stilizacijom katekizamskih pitanja može vjerou^x^itelj proslijediti k primjeni na život u^x^enika. Tu može ponovnim eti^x^kim i psihološkim produbljivanjem na temelju sintetičkog postupka ostvariti naravnu primjenu katekizma u životu u^x^enika. Tako i sinteti^x^ki put ima u metodi^x^koj jedinici na stupnju primjene svrsishodnu i neposrednu upotrebu.

Možemo razlikovati dvostruku primjenu, koja proizlati iz katehetičnog obu^x^avanja. U jednu ruku postoji primjena, koja imade svrhu proširenja spoznaja, a u drugu ruku postoji takva primjena, koja se neposredno obraća i zahvaća u život. O ovoj posljednjoj primjeni valja nam ovdje reći nešto više. Već u drugom dijelu

nastaju u katehezi za dijete jasno dobivene spoznaje. Djetetu preostaje samo prijeći iz carstva spoznaje u carstvo aktivnosti, na temelju uvjerenja, koje proizlazi iz spoznaja. Ipak se preporuxa, da ne xinimo primjene na sve spoznaje, do kojih smo došli na temelju katekizamskog rada za vrijeme jednog sata. Razlog je tome, što su djeca rastresena, povrh toga mogu nekoje ili xak večina takovih primjena biti strane ili skroz nepraktixne za život većine prisutnih. Stoga je najbolje uzeti jednu ili najviše dvije primjene, ali to neka budu iz životnog kruga djece. U primjenu lijepo pripada pokajanje, svaka vrsta molitve. Ove posljednje primjene su lako provedive odmah na licu mjesta. Stupanj primjene može se i protezati na djexju radinost crtanjem, uxenjem zadaće za slijedeći put, osobito pitanja. Najvažnije bi nam trebale biti one primjene, koje utjexu na oblikovanje djexje savjesti. One bi morale pomagati svestrani razvitak kršćanskog znaxaja.

METODIČKA JEDINICA S VIŠE OD TRI FORMALNA STUPNJA.

Kojiput ne dostaje obrada metodixke jedinice na isključivo tri stupnja. To se osobito opaža na poxetku same metodixke jedinice, kada moramo uxiniti uvod u samu metodixku jedinicu. Inaxe nam samo podavanje može doći nekako neprirodno. Samo se podavanje mora temeljiti na nekim duševnim preddispozicijama slušaxa, koje moramo oprezno i kratko probuditi s nekoliko misli, da tada navijestimo (ako je to prirodno i ne stoji previše muke,) cilj rada.

Tako ulazi u metodixku jedinicu novi formalni stupanj, pa bismo zapravo imali xetiri formalna stupnja i to: uvođenje u metodixku jedinicu, koje se sastoji od priprave sa navještajem cilja. Na njih se nadovezuju već prije spomenuta tri formalna stupnja.

Međutim nam valja ovdje spomenuti, da nazivi formalnih stupnjeva kod različitih autora u pojedinim katehetikama nose razlixite nazive, a i sam broj formalnih stupnjeva biva razlixit. Tako se na primjer Josef Esterhues u svojoj "Allgemeine Unterrichtslehre für elementaren Religionsunterricht, Paderborn 1941, str. 95./96. gotovo potpuno oslanja na tri formalna stupnja klasixnog ternara, samo ih naziva nešto promijenjenim imenom. Prvi stupanj naziva "promatranje", drugi "promišljanje", a treći "primjena". Na sam navještaj cilja ostaje gotovo ravnodušan. - U trećem izdanju "Katechetik" -e postavlja Heinrich Mayer xetiri formalna stupnja, koji imaju na-

zive: Uvođenje (priprava sa ciljem), shvaćanje, prerađivanje, djelovanje (vježbom i primjenom). Pripravom nastoji povezati mišljenje i utjecati na čuvstvo, da se tako može navijestiti cilj. Mayeru je priprava nepotrebna kod kateheze, koje imadu usmeno podavanje i možda razgovor na poˣetku kateheze (dialog). Isto tako ni navještaj cilja nije posebno nužan, a ako se već upotrebi, treba da je stvaran, konkretan i kratak. Stupanj shvaćanja podudara se djelomice s našim izrazom "podavanje", dok samo "shvaćanje" obuhvaća i samorad uˣenika u smislu zahtjeva radne obuke, što je ostvarivo, kako ćemo to kasnije spomenuti, tek u starijim godištima. Ostala su imena formalnih stupnjeva, kako ih naziva Mayer, po sebi jasna na temelju onoga, što smo već prije razlagali.

Promotrit ćemo obradbu metodiˣke jedinice na temelju pet formalnih stupnjeva.

Uˣevni postupak sa pet formalnih stupnjeva ima također duboko psihološko obrazloženje. U tom postupku kod razvijanja metodiˣke jedinice sa pet formalnih stupnjeva nastojimo uposliti osim temeljnih duševnih moći još i druge, pa je stoga mogućnost uspješnijega vođenja metodiˣkog postupka potpunija i svestranija. Kod ˣitava se postupka obaziremo na duševne sile uˣenika, kako one sudjeluju u pojedinim odsjecima metodiˣke jedinice, i napokon vidimo, kakovo bi prema tome imalo biti nastavnikovo držanje i djelovanje u uˣevnom procesu.

Kod duševnih sila uˣenika možemo osim u čuvstvo, razum i volju zahvaćati još u dvije za obuku važne moći, a to su pamćenje i djelovanje na duševnost preko osjetila. Ako ih poredamo prema njihovoj službi i svrsishodnosti u metodiˣkoj jedinici, tada imamo slijedeću ljestvicu:

čuvstvo
osjeti
ratum
volja
pamćenje

Ovo su duševne moći in abstracto. One ulaze u pokret preko đaka kao svojih nosilaca. U pokretu one mogu imati različite oblike. Tako na primjer čuvstvo u đaka proradi, kad se pojavi kakav problem, uzbuđenje, zanimanje. Osjeti se u vjeronauˣnoj obuci izazivlju redovito gledanjem, promatranjem, upoznavanjem, a veoma snažno doživljajem. Razum je u pokretu kod svake spoznaje, razmišljanja, shvaćanja. Volja ima svoju domenu u odlukama, zaposlivanju. Pamćenje se najlakše primjećuje i kontrolira prigodom izvođenja bitnih rezultata metodiˣke jedinice.

Spomenute duševne moći učenikove moramo pokrenuti u gornja raspoloženja, a to ćemo izvesti pomoću učevnog postupka, koji u tu svrhu postavlja slijedeće formalne stupnjeve:

Priprava
Podavanje
Razjašnjivanje
Primjena
Zadaća, ponavljanje, ispitivanje

Ako sada sastavimo sve u jednu cjelinu, kako to i mora biti za vrijeme metodičke jedinice, tada imamo slijedeću skrižaljku:

Pripravom pobuđujemo zanimanje, uzbuđenje., i tako djelujemo na čuvstva

Podavanjem ostvarujemo kod đaka gledanje, promatranje, doživjaj, a djelujemo na osjete

Razjašanjavanjem potičemo na razmišljanje, izazivamo spoznaje i tako djelujemo na razum

Primjenom omogućujemo zaposlenje, odluke, razvijamo moći učenika djelatnošću volje

Zadaćom privodimo učenika k stvarnom izvođenju onoga, što je stekao pamćenjem.

Sustav od pet formalnih stupnjeva provodi u svojim katehezama Karl Raab. Njegovi formalni stupnjevi glase Priprava (u kojoj zadnja rečenica nišani izravno na cilj metodičke jedinice,) doživljaj (što je istovjetno s našim podavanjem), razumijevanje, vrednovanje i primjena.

Naš se katehetički prvak profesor Heffler priklonio tezi glasovitog katoličkog pedagoga Willmanna, po kojoj metodička jedinica iz vjeronauka ima pet formalnih stupnjeva: 1. Priprava. 2. Davanje (ili raširivanje). 3. Razvijanje. 4. Shvaćanje (pamćenje, pribiranje). 5. Primjenjivanje.

Evo kako obrazlaže profesor Heffler. (Donosimo samo najbitnije opaske, dok se cjelina nalazi na strani 83. i dalje u Hefflerovoj "Metodici religijske nastave i odgoja", Zagreb 1931.).

1. Za pripravu traži, da prva njezina rečenica bude u stvarnoj i logičnoj vezi s ciljem. U pripravi se spominju samo poznate stvari. Pripravom valja pobuditi u slušača potrebno duševno raspoloženje.

2. U podavanju valja paziti na drugi ekstrem, da ne bismo upleli što djeci poznata. Kada je uzeto konkretno

učivo, a to je gotovo isključivo biblijska povijest, odmah valja ući barem u psihologijsko, a pogotovo u etičko pretresivanje činjenica. Kod psihologijskog pretresivanja djeca bi morala prosuditi, zašto su pojedine osobe tako a ne drugačije mislile ili radile. U etičkom pretresivanju djece izriču moralnu kvalifikaciju pojedinih čina osoba, o kojima se u prije spomenutoj konkretnosti radi. Ipak se u samom pretresivanju još ne dolazi do viših pojmova, nego se čisto raspravljanje povezuje na konkretnu stvarnost iz podavanja.

3. Svrha je stupnja, koji zovemo razvijanje, da se od konkretne pojedinosti dođe na pojmovnu cjelinu. Ovdje nastupa vrhunac umješa katehetične djelatnosti. Dakako, razvijaju se samo nove, djeci nepoznate istine. Ako su istine poznate, tada djecu na zgodan način podsjetimo ili s njima ukratko ponovimo već otprije poznate istine. Ipak se može dogoditi, da sve istine tijekom godine ne možemo uopće razviti, nego neke od pojmova jednostavno dodamo, a da nije prethodilo diskurzivno razlaganje. U takovu slučaju kažemo, da smo učinili dogmatičko-moralni dopunjak.

4. Zadaća je shvaćanja, da sabere glavne pojmovne spoznaje u cjeline, koje nazivamo katekizamski odgovori. Iz natuknice, koje se redovito napišu na ploči, pod vodstvom katehete sastavljaju djeca katekizamski odgovor. Ovako sastavljeni katekizamski odgovor djeca potraže u katekizmu.

5. Primjenom želimo potaći djecu na izvršivanje ili provođenje u život stečenih spoznaja. Borba protiv grijeha, stjecanje kreposti, popravljanje mana, razjašnjenje koje molitve ili pjesme, koje su bliske životu slušatelja, sve to može prema njihovim raznim prilikama i potrebama ući u stupanj primjene.

Poradi važnosti tako zvane "munchenske metode", koju običavaju, što je ispravnije, zvati i psihološkom, donosimo njezine formalne stupnjeve. Ta metoda imade u svemu šest formalnih stupnjeva, a glase: Priprava, navještaj cilja, podavanje, razjašnjavanje, skupljanje i primjena. Od toga su podavanje, razjašnjavanje i primjena glavni formalni stupnjevi, koji nas ponovno vode na poznati ternar. Kao prvaci münchenske psihološke metode ulaze Weber, Stieglitz i Göttler.

Na kraju donosimo još formalne stupnjeve, kako ih postavlja Göttler u svojoj "Religions- und Moralpädagogik. Grundriss einer zeitgemässen Katechetik[2], Münster i.W. 1931. str. 137. Göttler je ostao na šest formalnih stupnjeva, ali ih postavlja na temelje modernih pedagoških spoznaja, a što je najvažnije, promatra razvoj formalnih stupnjeva u temeljnom odgojnom snošaju između učitelja i učenika:

U×itelj	Učenik
1.stvara raspoloženje	ulazi u metod.jed.
2.podaje u×ivo	doživljava
3.razjašnjava	shvaća
4.vrednuje	upotrebljava
5.sprema na zadaću	uvježbava
6.ispituje	daje račun

Baš u ovoj bilateralnoj skali formalnih stupnjeva nalazimo veliki poticaj, da kod sastavljanja metodi×ke jedinice svijesno ostvarujemo dinami×ku suradnju u×enika s u×iteljem. Kod svega nam valja osobito paziti na drugi i ×etvrti formalni stupanj. Podavanje u×iva treba izvesti tako, da u×enici s interesom i lakoćom dobiju cjelinu i pregled religioznih ×inbenika, koji će odlu×iti orijentacijom u životu u×enika. Podavanje mora biti uistinu doživljaj. Stoga mora biti živahno, zorno i po mogućnosti detaljizirano (ali ne na uštrb svetog teksta, nego u granicama teološke znanstvene egzegeze). Još veću važnost imade stupanj vrednovanja. Ovdje treba snažnom didakti×kom artikulacijom pokazati ljepotu i približiti dobrotu religioznih ili eti×kih vrijednosti, o kojima se već u samoj metodi×koj jedinici raspravlja, da ih u×enici sami od sebe požele i odluče ostvarivati u svom životu.

Preostaje pitanje: Što ću ja s ovim formalnim stupnjevima u obradbi met. jedinice? Da li bih radio sa tri, ×etiri, pet ili ×ak šest formalnih stupnjeva? O tom odlu×uje narav i težina metodi×ke jedinice. Utje×u na to i vanjske okolnosti, kao što je veli×ina razreda, raspoloživo vrijeme i sposobnost djece za suradnju. Mjerodavna je napokon moja sposobnost i svijest odgovornosti pred Bogom i vlastitom savjesti.

OBLICI VJERONAUČNE OBUKE

Ako promatramo sam tok obuke, on se može odvijati sa strane:

U č i t e l j a.	u č e n i k a.
deiktički (pokazivanjem)	opažanjem (optičkim)
Monološki (podavanjem)	akromati×ki (pažnjom)
dialoški (postavljanjem pitanja)	heuristi×ki (nalaženjem)
pomaganjem	radom (ergasti×ki)

U na×elu se ne bi smjelo u metodi×koj jedinici upotrebljavati isklju×ivo samo jedan oblik, jer to u mnogo×em prije ko×i negoli pomaže pravilan razvitak spoznaja i katoli×ku orijentaciju pitomca. Ipak u vjeronauku ima razmjerno određenu prednost monološki oblik obu×avanja, jer to odgovara naravi samog predmeta. U vjeronauku se naime radi o objavljenim istinama, do kojih ne može dijete, a ni odrasli ×ovjek doći samostalnim razmišljanjem, promatranjem i zaklju×ivanjem. Monološki oblik vjeronau×ne obuke prevladava u crkvenoj povijesti.

Deikti×ki oblik (pokazivanjem) može se lagano primijeniti u liturgijskim temama. Tako na primjer kod metodi×kih jedinica o dijeljenju svete potvrde, svetog krsta.

Dialoško-heuristi×ki oblik možemo pretežno primijeniti u temama, koje se odnose na ćudoređe, pa i u liturgici, a po sebi se razumije i u stupnjevima prerađivanja i primjene. Kod toga se služimo pitanjima, koja imaju razli×itu svrhu. Eksploratorno pitanje služi nam u svrhu određivanja pdre predodžbenog svijeta kod u×enika. Retori×kim pitanjem pobuđujemo pažnju. Ponavljajućim pitanjem nastojimo složiti sve rezultate metodi×ke jedinice u jednu cjelinu. Eksaminatorno pitanje ima svrhu da ustanovimo shvaćanje u×enika.

Ipak nije lako postavljati dobra i ispravna pitanja. Da se početnik u tome snađe valja mnogo vježbati. Sasvim su promašena ona pitanja, koja izazivlju neposredno na odgovor sa "da" ili "ne". Svako pitanje izziskuje u odgovoru jedan sud. Ipak se ne smije postupati

tako, da sugerirano djeci u pitanju i odgovor. Tako je na pr. u paraboli o sluzi, kojemu kralj oprašta dug od deset tisuća talenata, a on nije mogao oprostiti duga od sto dinara (Matej 18, 23), sigurno promašeno pitanje, koje ima ovakav oblik: "Da li je držanje sluge prema njegovom dužniku ispravno?" Odgovor je uxenika: "Nije". Ovakova pitanja i njima slixna imadu po sebi malu ili nikakovu vrijednost. Pravilno postavljeno pitanje ima slijedeći oblik: "Šta ti misliš o držanju sluge prema njegovu dužniku?" Isto tako valja izbjegavati, da se ispituje biblijsko štivo rexenicu po rexenicu, tako da se za svaku misao postavi po jedno pitanje. Za prije spomenuto štivo o nemilosrdnom sluzi dostaje postaviti dva pitanja: "Kako je kralj postupao prema svome dužniku?" a "Kako je postupao taj isti sluga prema svome dužniku?"

U vezi s pitanjima nameće se neposredno princip samorada kao didaktixko pomoćno sredstvo. Ovaj princip postavlja temeljnu normu o upotrebi pitanja u vjeronauxnoj, kao i svakoj drugoj obuci. Ta norma glasi: Ništa ne smije vjerouxitelj izreći, što mogu uxenici sami odgovoriti. Ali postoji i obrat ove norme: vjerouxitelj pod predavanjem ne smije ništa pitati za što znade, da uxenici nisu još sposobni odgovoriti. Uopće razvojno, kao i svako drugo pitanje, ima svrhu pospješiti samoradinost uxenika. Međutim od uxiteljevih pitanja ostaje važnije, da i uxenici pitaju. Tada ne će uvijek odgovarati sam vjerouxitelj, nego će pokušati, da li je koji od uxenika kadar sam odgovoriti, a tek ako takova nema, odgovorit će uxitelj.

Važnost, vrijednost i svrsishodnu upotrebu uxenikova i uxiteljeva pitanja razjašnjava nam u mnogome odnošaj nove i stare škole. Nova ili tako zvana radna škola uzima poseban stav prema pitanjima u nastavi. Ona ne pridaje uxiteljevu pitanju ni izdaleka toliko važnosti kao stara škola. Paxe, kod nje se javlja neka sumnjixavost prema pitanjima. Razlozi su tome u slijedećim xinjenicama:

Uxiteljevo pitanje unjetno pobuđuje duševnu energiju uxenika. Pitanje sili uxenika da misli na stanoviti naxin i u danom smjeru, a time uxitelj oduzima uxeniku

slobodu duševnog kretanja. U×iteljevo pitanje ugušuje pitanje u×enika.

Ipak i u novoj školi ima pitanje izvjesnu vrijednost. Osobito na prijelazu iz metode rada stare škole na radnu metodu. Tu će u×enici ×esto zapeti, kada ih u×itelj izvu×o, pomažu mu pitanja. Isto tako valja postaviti pitanje, da se u×enike odvrati od namjera, koje će im povećati uzaludni posao. Često valja postaviti pitanje, da se u×enici upozore na stvar ili ×injenicu, koju su u poslu pregledali. Uz to dolazi pitanje kao pomoć u×enicima za njihov dalji samostalni rad. Napokon sasma malu vrijednost ima pitanje kod ispitivanja znanja u svrhu ocjenjivanja.

Posve druga×ije gleda nova škola na pitanje u×enika. Stara je škola zanemarivala pitanje u×enika. Nova škola vidi u pitanjima u×enika svoje najvrednije obrazovno sredstvo. Veliko je zna×enje u×enikovih pitanja u tome, što iz njih proviruje čuvstveni i voljni život. Uz to ima pitanje i intelektualnu važnost, ali je ona po svojoj vrijednosti na drugom mjestu.

Kakogod su u×eni×ka pitanja važna i potrebna u nastavi, ipak ona donose i teškoća. Dvije su najznatnije poteškoće, koje moramo posebno uo×iti. Prva je teškoća, što u×enici ×esto postavljaju pitanja, da time utuku vrijeme. Ovo mora u×itelj pravovremeno skrenuti na pravu kolote×inu. Drugu poteškoću mogu prouzro×iti tako zvana sveznadarska pitanja, u kojima u×enici više pitaju, negoli to nastavnik može odgovoriti.

Kod susprezanja nepotrebnih pitanja mora u×itelj zauzeti potreban stav i pokazati u×eniku u dosta blagoj, ali odlu×noj formulaciji, da je pitanje manje podesno za ovaj ×as, jer je prelako, odnosno da smjera na nepotrebno trošenje vremena. Kod pitanja mora u×itelj poticati na pravo i puno vrijedno oblikovanje pitanja time, što na primjer kod dobro postavljenog pitanja smjesta izrekne svoje zadovoljstvo: Ovo me pitanje veoma veseli.

U vjeronau×noj obuci mogu pasti i takova pitanja, na koja vjerou×itelj ne zna odgovoriti, jer uistinu se takova stvar i ne može znati. Na takova pitanja valja jasno od-

govoriti: To mi ne znamo.To ne stoji u Svetom Piemu.To nam Bog nije rekao...Može se dogoditi, da takovi odgovori i poxešće dođu. Time ne gubi vjerouxitelj na svom ugledu (Isp.Roos,Erziehung zurkatholischen Gesinnung,Bonn 1933, str.49.).

Množinu pitanja u radnoj obuci smanjujemo tako zvanim obuxnim impulzima.To su kratke natuknice, koje imaju svrhu pospješiti samoradinost uxenika na poxetku radne jedinice, jer su možda još u neizvjesnosti i ne mogu se inaxe snaći i znati, kako da zapoxnu. Isto tako pomažu takovi impulzi u sluxajevima, kada uxenici sustanu, zamoreni težinom predmeta ili iscrpljeni poradi napornog rada u prijašnjim satovima, osobito, kad je sat vjeronauka zadnji toga dana.

Navodimo nekoliko impulza, koji bi mogli u raznim zgodama doći u vjeronauxnoj obuci.Takovi su:Opišite!Procijenite! Nacrtajte! Sudite!

Kada uxitelj mora usmjeriti mišljenje uxenika, da ne bi zastranio, tada može postaviti samo veznik: jer, makar, ipak, ali...

Kod važnijih stvari mora izrixitije postupati, ako uxenik nije shvatio mig, dan pomoću veznika, ili se uxitelj boji, da će ga time još više smesti u pravilnom izražavanju. Tada naprosto rekne: Tu je logixki skok.-Držim, da se ova stvar može i drugaxije prosuđivati, gledati. U nekim sluxajevima dostaje, da uxitelj samo ponovi posljednju rexenicu, koju je izrekao uxenik, pa je već time dano upozorenje, da preinaxi svoju izjavu u smjeru ispravnog suda.

Najfiniji su impulzi oni, u kojima nema nijedne rijexi, već kratkim migom ili gestom povlaxe uxenika na rad. Tako biva, kad uxitelj šutke izvjesi sliku, a uxenici se spontano zagledaju u nju i stanu duševno raditi. Ili uxitelj stane crtati, a uxenici otvore svoje bilježnice, uzimaju olovke i prave crtež. Jednako imamo nijemi impuls, kada uxitelj izražajem lica nagoviješta svoj sud o stvari ili događaju.

U dobro vođenom razredu nakon više sati intenzivnog rada na metodixkoj podlozi, mora prije ili kasnije doći do toga, da uxenici postavljaju pitanja i da se na temelju tih pitanja stvara po radna zajednica u razredu na temelju razgovora između vjerouxitelja i uxenika.

Ormarić za pitanja, a na koja se po mogućnosti odgovara još za istog sata, dolazi također kao izvrsno sredstvo, kojim pospješujemo samoradinost naših uxenika.

Budući da nam pitanje jednako dolazi u katehetici, a još je od veće važnosti u ispovjedaonici, to nam valja pobliže razmotriti, kako se valjano postavljaju ili bolje, kako se pravilno grade pitanja.

Pitanje treba imati slijedeće oznake:

Mora biti jasno, određeno, kratko i jednostavno, primjereno i svrsishodno.

Jasnoća pitanja oxituje se u tome, da je ono i po obliku i po sadržaju razumljivo djetetu.

Obzirom na oblik pitanja traži se, da postavljamo upit tako, da gramatixki pravilno izrazimo samu misao. Prema tome pitanje mora biti potpuna rexenica, koja poxinje sa upitnom rijexju, a završava onim nizom rijexi, koje će uxenik ponoviti u svom odgovoru. Na primjer: Tko je Isusa krstio? -Isusa je krstio Ivan Krstitelj.-

Sadržaj pitanja obzirom na njegovu jezgru pokazujemo djeci pravilnim naglašivanjem.

Određenost pitanja ograniximo pravilnom upitnom xesticom. Stoga treba posebnom okretnošću vladati upitnim xesticama, kako bismo izbjegli svaku dvoznaxnost kod predmijevanog odgovora. Uz to nerijetko sama stilizacija pitanja traži, da rexenicu proširimo kojim pridjevom, ili kojom pobližom oznakom, pa tako ostvarimo potrebnu jednoznaxnost.

Tako na primjer; kad bismo stilizirali pitanje ovako: Gdje je Nazaret? - možemo dobiti odgovor: "Nazaret je u Svetoj Zemlji". A mi smo na primjer oxekivali odgovor, koji bi mogao i ovako glasiti; Nazaret se nalazi u Galileji. -Da dobijemo određeni odgovor, morali bismo postaviti pitanje:U kojoj se pokrajini nalazi grad Nazaret?

Što se tixe kratkoće pitanja, to se takovo pitanje postizava najbolje xistom prostom rexenicom.

Mnogo je svrsishodnije, da postavimo nekoliko pitanja uzastopce, nego da jednim pitanjem, koje je zamršeno, nastojimo smjesta razriješiti željeni problem. Kod ovakovih pitanja izbjegavamo svaki nepotrebni ukras. Ako već moramo postaviti složenije pitanje, tada je uputno, da glavna rexenica prethodi zavisnoj. Tako na primjer: Što je radila Marija, dok je Marta spremala jelo?

Primjerenost i svrsishodnost pitanja traži napokon, da se obaziremo na starost i okretnost uxenika u cilju dobivanja potrebnih spoznaja.

K primjerenosti pitanja ulazi pitanje, koje je preteško ili prelako. Od takovih pitanja nemamo koristi za pravilan razvoj metodixke jedinice, pa ih valja izbjegavati. Prelaka su ona pitanja, koja djeca u odgovoru rješavaju sa "da" ili "ne". Prelaka su također pitanja, kad vjerouxitelj ispituje biblijsko štivo, da tako rexemo, rexenicu po rexenicu, umjesto da s jednim ili sa dva pitanja dobije sve potrebno znanje uxenika o samoj stvari.

Mnogo je veća pogibelj od preteških pitanja, jer njima znatno koximo sam razvitak obuke. Napose treba pripaziti, da ne tražimo od djece katekizamski odgovor, do

kojega je trebalo doći nakon znatnog napora, zaokružujući pojedine pojmove u jednu cjelinu. Usto možemo i mi sami postaviti pitanje, koje zbunjuje uxenika, jer nepravilno odvodi pažnju na pojam, koji nema mjesta u samom odgovoru. To biva na primjer u slijedećem pitanju: Kakvi su nam dobri anđeli? Uxenik mora kod takova pitanja zapeti, jer ga oxito zbunjuje pridjev "dobri" u vezi sa upitnom xesticom "kakvi?"

Time smo oznaxili objektivne znaxajke pravilnog pitanja. Kod postavljanja pitanja moramo paziti i na svoje osobno držanje.

Stoga treba pitanja postavljati mirno i dobrohotno.

Nervozno postavljanje pitanja smućuje ili u najboljem sluxaju zbunjuje uxenika, a to ima za posljedicu, da se sama metodixka jedinica produljuje.

Dobrohotnost vjerouxiteljeva mora također doći do punog izražaja time, što ne dopuštamo, da se uxenici smiju na neuspjeli odgovor kojeg od svojih sauxenika. Uz to valja osobito pripaziti, da uxenicima bude upravo prisutna naša dobrota prema svima bez razlike.

Kod provedbe ovih naxela pod metodixkim jedinicama treba posebno nastojati, da u postavljanju pitanja bude stalan redosljed.

Ovaj zahtjev ćemo redovito moći ispuniti samo tada, ako kod kuće spremimo xitavu metodixku jedinicu, a posebno ispišemo redosljed pitanja. Pitanja i odgovori moraju teći po izvjesnoj psihološkoj, a kada je to moguće, i logixkoj unutarnjoj povezanosti.

Pitanje treba postaviti najprije na xitav razred, a iza toga-iza male stanke-povjeriti odgovor pojedinom uxeniku.

Postavljanjem pitanja nastojat će vjerouxitelj, da uposli što više uxenika. Kod toga će paziti, da pod metodixkom jedinicom postavlja pitanja, koja su teža sposobnijim uxenicima, a ona lakša manje nadarenoj ili manje okretnoj djeci.

Kod uspjelog odgovora treba prosuditi, da li je uxenik sluxajno pogodio odgovor ili je taj odgovor njegova duševna svojina. Kada slutimo, da je uxenik pogodio odgovor samo izvanjim stjecajem prilika, tada je dobro malo provjeriti njegovo razumijevanje kojim drugim pitanjem, koje je srodno s prvotnim. Treba se usto xuvati stalnih uzrexica, kojima vjerouxitelj povlađuje uxeniku iza dobivena odgovora.

Kad je odgovor neuspio, treba posebno pripaziti, nije li krivnja za taj neuspjeh i na vjerouxitelju, i to baš najvećim dijelom na njemu. Vjerouxitelj će nastojati pomoći djetetu pomoćnim pitanjima, da ono konaxno samo dođe

do rješenja prvotnog pitanja. Ipak ne smije previše vremena utrošiti na takovo izrađivanje odgovora, nego će biti xesto uputno, da koji od uxenika pomogne dotixnom uxeniku. Ako ni tada ne ide, prebacuje odgovor na kojeg drugog đaka.

Ergastixki oblik nastave ne bismo morali ovdje pojašnjavati, jer smo o tome posebice govorili kod primjene naxela samoradinosti na vjeronauxnu obuku.

KONCENTRACIJA UČEVNOG GRADIVA U VJERONAUČNOJ OBUCI

Malo je pojmova, koji bi imali toliko raznovrsnih znaxenja, kao što je to upravo kod rijexi koncentracija. Stoga se smjesta ograni xujemo na bitne oznake toga pojma, kako dolazi u katehetici, a prema terminologiji, što upotrebljava riječ koncentracija kao unutarnju i vanjsku. Unutarnja koncentracija povezuje u vjeronauku pojedine teološke struke, tako da uxenici dobivaju preko te koncentracije pregled rješenja sa podruxja raznih teoloških struka o pojedinoj stvari ili problemu. Vanjska koncentracija vodi raxun o tome, kako će struke razlixitih podruxja istraživanja dovesti u vezu i tako pokazati raznolika nastojanja, koja xesto vode k istom rezultatu.

U starijoj literaturi nalazi se obixno riječ i naziv za pojedine koncentracije nešto drugaxije izražena. Tako na primjer onoj unutarnjoj koncentraciji pridaju naziv "enciklopedijska", dok bi za vanjsku koncentraciju služio naziv "psihologijska" (Heffler, "Metodika..," str. 38.).

Kao primjer unutarnje koncentracije može nam poslužiti naš "Kršćanski nauk", jer se u njem povezuje Sveto Pismo, katekizam, crkvene pjesme i t.d. Jednako mogu podaci iz crkvene arheologije, pronađeni papirusi, kao i spisi svetih Otaca sjajno pomoći kod utvrđivanja pripore istine iz kršćanske povijesti i slixno.

Vanjsku koncentraciju izvodi vjerouxitelj u srednjoj školi kod dogmatike, kada biblijski tekst o stvaranju prvih ljudi povezuje sa srodnim uvjerenjima i tradicijom pojedinih primitivnih naroda, zatim, kad iznosi, što o tome mogu do danas reći iskopine, koje se odnose na relativnu prakulturu i t.d.

Ovdje nam valja spomenuti još jednu vanjsku koncentraciju, koja ima veće značenje negoli ona, koju provodi kateheta u obranu istinitosti katoličkih dogmi, a to je etička koncentracija, kako bi je morali provoditi nastavnici pojedinih predmeta, pomažući u vezi sa nastavnim planom izgradnju nazora na svijet. Za ovakovu se koncentraciju zalagao Friedrich Wilchelm Foerster. Budući da je nastava u mnogom već decenijima zatajivala na tom području, ne preostaje Crkvi drugo nego da se lati sredstva, koje je njoj potrebno i uspješno, da osniva škole, u kojima ne će biti razdvojenosti u nazoru na svijet, jer od nje štetuje samo mladi naraštaj.

Prema svemu, što smo rekli u vezi sa unutarnjom i vanjskom koncentracijom, one obje izvrsno služe kao pomoćno didaktičko sredstvo, kako ćemo što uspješnije provesti odgojnu obuku, a da kod toga iz mnoštva stvari odaberemo najvažnije, i tako unesemo u poglede odgajanika dubinu i širinu, koja će im omogućiti ispravnu orijentaciju. Prema tome nije svrha ni unutarnje ni vanjske koncentracije, da njome umnažamo i onako veliko gradivo, nego je prvotni njezin cilj, da iz prerazličitog gradiva odaberemo bitno učevno gradivo, koje će sigurno i jasno voditi mladež k višem cilju obučavanja, a taj je, da mladež doživi religijske vrijednosti, pa da tako prema njima uredi svoj život.

DOŽIVLJAJNA OBUKA.

U opreci sa Aristotelovim naziranjem, da svaka spoznaja počinje iskustvenim podacima, koji proizlaze iz bitka, postavljaju neki filozofi i pedagozi doživljaje kao primarne fenomene, iz kojih se nižu shvaćanje, razumijevanje i spoznaja stvarnosti.

Vrijednost doživljaja leži u tome, što on postoji u dubini duše i djeluje bez obzira na činjenicu, da li smo mi tog doživljaja sebi svijesni ili nismo. Doživljaj ne treba reproducirati, a ipak djeluje trajno i odlučno na dušu (Pfliegler, Religionsunterricht II., str. 2o3.).

U tome je velika razlika između čuvstva i doživljaja. Prvi originalni čuvstveni zahvat može se umjetno reproducirati na temelju asocijacija, ali on ne dostiže ni iz daleka intezitet prvog čuvstva. Često pak nije moguće pobuditi čuvstvo na umjetni način, i kad bismo to pokušali kod religijske obuke, možemo postići i protivni učinak-

xuvstvo neugodnosti ili koji drugi kvalitet, kojim se ništi ono, što smo namjeravali takovim zahvatom ostvariti. Naprotiv doživljaj ~~smo namjerav~~ naprosto fiksira stav jastva u najrazlixitijim prilikama života, pa iz toga proizlazi silna važnost i prednost doživljaja za religijski odgoj mladeži.

Nastaje pitanje, kako ćemo ostvariti u vjeronauxnoj obuci potrebno doživljavanje religijskih vrednota?

Ovaj se zadatak može izvesti samo na temelju sveukupnog zahvatanja u xitavu nutrinu odgajanika. Istovremeno utjecanje na razum, volju i čuvstva do takova jasnog gledanja predočene istine, da je odgajanik gleda i ne može je mimoići, te ona otvara nove vidike u harmonixnom razvoju njegove dobe.

U tu svrhu treba iskoristiti sve ono, što pojaxava i ostvaruje blizinu neposrednog gledanja i promatranja stvarnosti.

Sve su to one pojedinosti, koje smo naveli kod provođenja temeljnog zahtjeva, da nastava bude zorna. Stoga sve važnije pojedinosti iz djexjeg životnog okoliša imaju znatnu ulogu kod stvaranja doživljaja. Kad se kod toga uzme u obzir, da je ljubav prema domovini jedna od najsnažnijih poluga, koje oblikuju lixnost pojedinaca i naroda, pravilno povezivanje ljubavi prema domovini sa ljubavi prema Bogu mogu također veoma uspješno otvoriti i združiti dva najšira vrijednosna podruxja.

Ako tome dodamo govorne mogućnosti proširenja zora, a pogotovu slikovne razlixite efekte preko modela, slika u bojama, filma, katehetinim crtanjem, ali i crtanjem sa strane djece, kad ona prelaze u fazu samorada, tada imamo ostvarene mnoge preduvjete, da se pravilno razviju religiozni doživljaji. Kod svega toga ne smijemo zaboraviti, da i pjesma po svojem tekstu, melodiji, osobito na kraju dobro prorađene didaktixke jedinice, može razbuditi duboke religiozne doživljaje, (ne samo xuvstva).

Unatox svemu tomu, što smo do sada spomenuli, ne smijemo pretjerati pa tražiti, da svaki sat vjeronauxnog sustavnog rada bude ujedno i sat doživljavanja religijskih vrijednosti za sve uxenike. To bi imao biti ideal svakog vjerouxitelja. Bude li takovih sati kroz xitavu godinu pet do šest, mi si ne ćemo morati predbacivati, da je trud bio promašen.

Velike zasluge za obradbu biblije na temelju doživljajne obuke ima kod nas katolika Pavao Bergmann. On je uspio biblijske događaje tako podavati, da su njegovi slušači imali doživljaje resonancije sa stvarnošću biblijskog teksta, te su ga proživljavali i iskorištavali vlastitom poduzetnošću za zbiljski život.

SPREMANJE OBUČNE JEDINICE

U svezi sa spremanjem obu×ne jedinice pretpostavljamo, da vjerou×itelj dobro poznaje nastavni plan i vjeronau×ni udžbenik.

Sama priprava obu×ne jedinice po×inje ×itanjem i mediti- ranjem doti×ne jedinice, kako se nalazi u udžbeniku.

To je samo po×etni stadij spremanja obu×ne jedinice.Mi naime imamo na pr. u našem "Srednjem kršćanskom nauku" na stupnju podavanja i primjene do kraja iskorištena dva stupnja našega ternara, dok nam preostaje u prerađivanju putem analiti×kih i sinteti×kih operacija uz sudjelovanje u×enika ostvariti katekizamske odgovore. Stoga je "Kršć. nauk" i za vjerou×itelja velika pomoć u pravilnom katekiziranju.

Ipak nam redovito ne će biti dovoljno, da se kod pri- prave težih obu×nih jedinica zadovoljimo samim datima udžbenika, pogotovo ne na višim stupnjevima u srednjoj školi, a i u pu×koj školi.

Nerijetko ćemo biti u savjesti ponukani, da kod tema dogmatske, moralne, pa i liturgijske naravi, uzmemo u ruke dobar znanstveni udžbenik te struke i da po njem studiramo najprije samo nauku Crkve. Isto tako se kod toga zaustavimo na grani×nim problemima profanih nauka, ukoliko se sukobljuju ili podudaraju sa rezultatima svetih nauka, u svrhu t.zv. vanjske koncentracije vjeronau×ne obuke (ili, kako je još zovu, psihološke koncentracije obuke). Studij pojedinih teoloških struka silit će nas i na t.zv. unutarnje ili enciklopedijske koncentracije, gdje se povezuje srodno gradivo raznih teoloških struka. Mi na pr. u kršćanskom nauku imamo provedenu ovu posljednju koncentraciju na temelju Biblije, katekizma, liturgije, crkvenih pjesama, slika.

Od mnoštva sakupljene građe treba sada vjerou×itelj izabrati samo one elemente, koji nose obrazovno-odgojne vrijednosti.

Kod izbora građe mora se vjerou×itelj obazirati i na njezinu težinu, pristupa×nost i aktuelnost za shvaćanje i životnu orijentaciju mladeži. Zato će na pr. na×elo zavi×ajnosti imati prednost pred istovrsnom građom, koja ne nosi te odlike. Uz to će gledati, da od odabrana gradiva imaju koristi osrednji, dobri i najbolji u×enici. Svaki mora naći štogod dobra za sebe, za svoju izgradnju. Kod toga mora vjerou×itelj izboru gradiva podati već prema okolnostima nastavna pomagala, kao što su to slike, crteži, brojitbe, grafikoni, filmovi.

Tek sada dolazi na red sama metodi×ka obradba pri- bližnog idejnog razvoja obu×ne jedinice. Pojedine didak- ti×ne elemente pokušavamo tako sređivati, da na temelju već prije utvrđenih na×ela i oblika izazivljemo, poti-

xemo i podržavamo duševnu radinost i suradnju uxenika. Kod toga valja dobro poznavati našu radnu zajednicu, u kojoj djelujemo, da na temelju iskustva i naše intuicije možemo približno odrediti gdje ćemo sve mi sami morati uložiti najveći dio napora, a gdje bismo mogli izazvati radinost uxenika, da oni aktivno surađuju ili xak i spontano zahvate i povedu red u met.postupku k željenom cilju. Baš ovo posljednje, aktivnost i spontanost potpuno opravdavaju zahtjev savjesne, struxne, didaktixne i metodixke pripreve.

PONAVLJANJE GRADIVA.

Ponavljanjem gradiva nastojimo stexene spoznaje produbiti, proširiti i zaokružiti. Ove tri spomenute radnje imaju veliku važnost kod svakog znanja, a pogotovu kod vjeronauxnog, gdje znanje služi orijentaciji i životnim problemima.

Za naša razmatranja važna su dva naxina ponavljanja: Imanentno i plansko ponavljanje

Imanentno ponavljanje obavljamo u katehezi, kad se držimo naxela, da u obuxnom postupku treba polaziti od poznatoga k nepoznatome, pa stoga na poxetku (u pripravi kateheze) uzimamo poznate stvari, da pomoću njih prijeđemo na srodne, ali djeci još nepoznate istine. Tako na pr. kod kateheze o djelujućoj milosti saberemo od djece njihove spoznaje o milosti posvećujućoj, koju dobivamo na krstu, da prijeđemo na milost djelujuću (kao navještaj cilja, iza kojega slijedi pođavanje o obraćenju Pavlovu itd.). Ipak ovako imanentno ponavljanje može opteretiti već sam poxetak kateheze, da zapravo rastrgamo raspoloženje djece, a kod toga nerijetko i naše vlastito raspoloženje, što djeca ne znaju obixnih stvari, pa se preporuxa što manje, ili bolje samo najnužnije i što kraće imanentno ponavljanje, da što prije pođemo na novo gradivo.

Planskim ponavljanjem, koje uzimamo poslije svakog većeg broja obuxnih jedinica, nastojimo djeci dati pregled na određenu cijelost, iz koje će uslijediti njihovo držanje u životu. Tako na pr. iza svršene obuke o sakra-

mentu pokore i pripravi na prvu sv.ispovijed načinimo plansko ponavljanje gradiva obzirom na pet "p":1. pronaći (tj.ispitati svoju savjest), 2.požaliti (pokajanje naravno, vrhunaravno, savršeno, nesavršeno), 3.popraviti (dobra odluka ne griješiti), 4.priznati (pred svećenikom u ispovijedi), 5.pokoru učiniti (dati zadovoljštinu Bogu za nanesene uvrede). Na taj način ono, što su djeca već prije zaradila iskorištavanjem zora ili doživljavanjem, sada pojmovno razjašnjavamo i postavljamo u sustav, koji ima skroz praktične ciljeve, tj.: dobru ispovijed djeteta. Jednako bismo mogli planskim ponavljanjem obraditi u jednom školskom satu sakramenat sv.ispovijedi, pričesti i posljednje pomasti, da tako poučimo djecu, što imaju činiti u slučaju vlastite bolesti ili bolesti kojeg ukućana, susjeda.

Ovakav način planskog ponavljanja gradiva ne nosi sa sobom otupljivanja čuvstava kod učenika, (što se lakše događa kod gimnazijalaca). Kad bismo samo stereotipno ponavljali postavljanjem katehizamskih pitanja i traženjem odgovora, mogli bismo u tom pretjerati i izazvati kod učenika neraspoloženje, što više i odvratnost prema samom predmetu i njegovim vrednotama, a to bi značilo propast katehetova nastojanja. Stoga moramo vjerske istine donositi pred mladež u nekom novom i privlačivom ruhu ili zadaći. To pogotovu vrijedi za naglašavanje dužnosti, koje proizlaze iz Božjih ili crkvenih zapovijedi.

....

IV. R A D U L U Č K O J Š K O L I

VJERONAUK U PRVOM RAZREDU LUČKE ŠKOLE

Razdiova gradiva za prvi razred pučke škole predviđa u "Srednjem kršćanskom nauku" 36 biblijskih događaja,koje imadu djeca naučiti, dok će tek u drugom razredu uzimati i pripadna katekizamska pitanja.

Vjeroučitelj ne će početi vjeronaučnu obuku sa stvorenjem svijeta, nego će se dobro uputiti u duševni svijet svojih katekumena, da ih upozna i još više da može ocijeniti njihovo religiozno znanje od kuće, koje će on nadopuniti i zaokružiti u dvije ili više pripravnih kateheza. Tada prelazi na samo gradivo prema rasporedu. (I tu može u nedostatku vremena ispustiti kateheze br. 12, 29, 36, 43, jer će to gradivo podrobno uzeti u drugom razredu.).

Uputa, da djeca još u prvom razredu ne uzimaju katek. pitanja, posve je na mjestu, jer bi to doista bilo preteško. Za veliku većinu naših škola ovako zamišljeni program rada za djecu u prvom razredu pučke škole posve je na svom mjestu, jer su to škole sa nerazdijeljenom nastavom.

Uslijed nedostatka prostora, a kojiput i učiteljskih sila, odvija se obuka tako, da dva i dva razreda imadu istovremeno obuku u jednoj prostoriji. Međutim se događalo, a i sada će se to morati uzeti u obzir, da su u školama sa različitim vjeroispovijestima morala sva četiri razreda biti najedanput u školskoj prostoriji. Ovakove okolnosti nalažu kateheti, da se snađe i zaposli svaki razred. Ako je vjeroučitelju za čas važnija priprava djece za sv.ispovijed, tada će izravno uposliti prva dva razreda, a starije će zabaviti tihim zaposlenjem. Dok stariji pišu ili rišu u svezi s onim, što je vjeroučitelj podavao, dotle se obučna jedinica odvija uz suradnju dvaju nižih razreda. Kod toga prvi razred sudjeluje kod reprodukcije konkretnog biblijskog učiva, a možda i kod kojeg lakšeg biblijskog pitanja, a sve ostalo izvađa vjeroučitelj s drugim razredom.

Ako imamo podijeljenu školu, t.j. naš prvi razred ima svoju školsku sobu, tada je posao mnogo lakši, a treba da se odvija u duhu biblijske kateheze.

Biblijska kateheza ima svojstvo, da se u svojoj razradbi, a napose u drugom svom stupnju ne udaljuje od spoznaja, koje su djeca mogla dobiti iz samog podavanja. I u biblijskoj katehezi provodi vjeroučitelj psihološko i etičko vrednovanje. Djeca sude i ocijenjuju držanje pojedinih osoba. Ona traže razloge djelovanja ili propusta

...dotičnih osoba. Uza sve to ne treba vjeroučitelj posi... ti za spoznajama, koje bi tvorile apstraktnu cijelost, jer je to svojestveno tako zvanoj katekizamskoj katehezi. Iza ovako pravednog vrednovanja slijedi neposredno primjena na dječji život. Biblijska se dakle kateheza može bez izuzetka potpuno izvesti na temelju tri formalna stupnja.

Budući da na drugom stupnju ne izvodi o katekizamske ...tine, nego utvrđujemo bitne biblijske činjenice, to su biblijske kateheze veoma prikladne da uputi o djecu na ...tivnost pod satom i da ih poučimo pravilno odgovarati na postavljena pitanja. To je tim lakše što nijesmo vezani na broj pitanja, a i djeca su u mogućnosti da u razmjerno kratkom vrijeme odgovore na postavljena pitanja. Ako i nije po ...bi biblijska kateheza vezana na broj pitanja, to se ipak broj pitanja mijenja prema r...dnji biblijskog uživa (u počevanju) i vjerskim spoznajama učenika. Primjena se u biblijskoj katehezi izvodi tako, da ona pomogne dječju pobožnost. Ne valja činiti mnogo primjena. Baš zato treba dobro promisliti, što je u biblijskoj katehezi bitno za duhovni život djece.

ODGOJ SAVJESTI.

Čitava vjeronaučna obuka ima za cilj, da pomogne odgojiti pravog i savršenog kršćanina. Tu će zadaću postići, ako uspije oblikovati savjest katekumena tako, da oni na putu kršćanskog života, rada i pregaranja ustraju uz nauku Crkve. U tom nastojanju trebao bi roditeljski odgoj preteći školski, a za vrijeme pohađanja škole ići neposredno sa vjersko-ćudorednim odgojem u školi.

Roditeljski odgoj savjesti počinje privikivanjem, a kasnije privikavanjem i kratkim poukama. Ove pouke bi prema razvitku djeteta trebale donesiti što više svijetla i sve jače motive za rad po zakonu Božjem. Tako bijaše u danima mlade Crkve. Već je sveti Ivan Krizostom u svom spisu "De inani gloria et de educandis liberis" napisao dvije katheze i njima pokazao, kako će otac formirati savjest djeteta (Isp. Rössel, Odgoj savjesti po nauci sv. Ivana Krizostoma, Zagreb 1941., str. 63.). - Za odgoj dječje savjesti može roditeljima pomoći knjiga Lisbeth Burger, Majko, uči me moliti, Zagreb 1944.

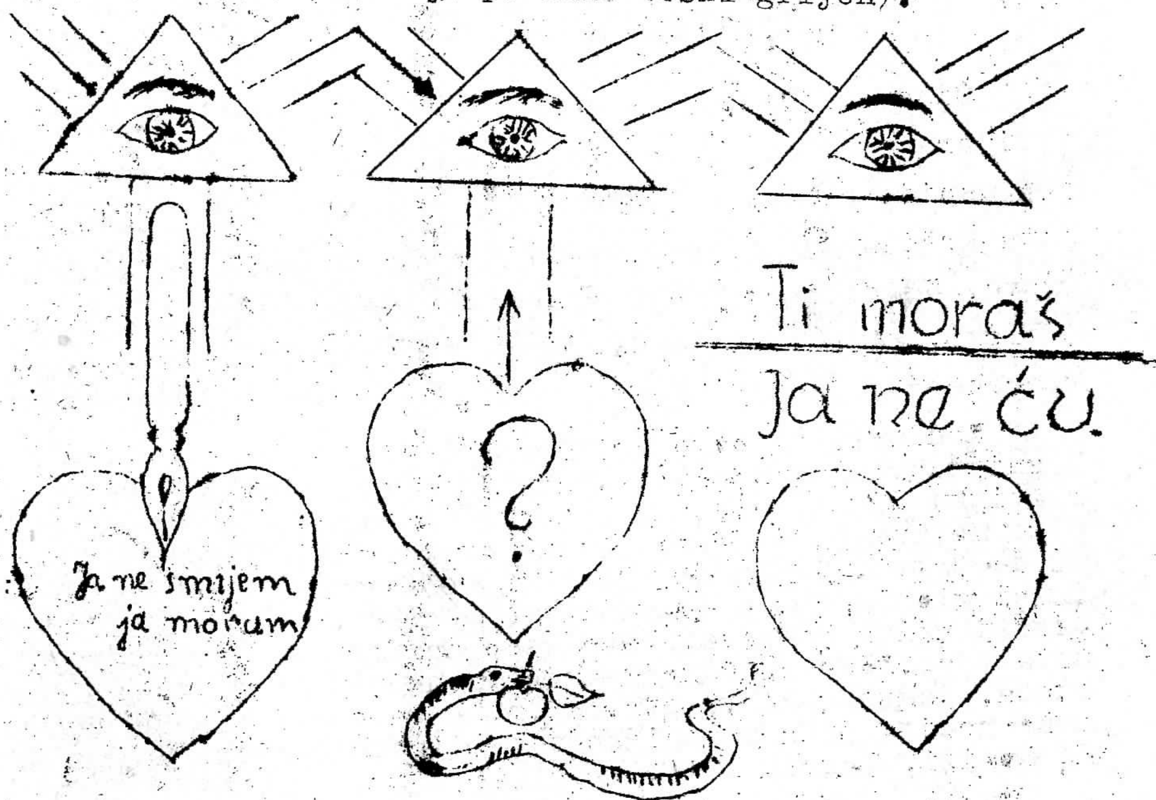
Vjeronaučna obuka ima veliko značenje za odgoj savjesti. Svaka dobro izvedena obučna jedinica može nešto doprinijeti za odgoj savjesti. Osobito značenje u tom smjeru imaju obuka na svetu pričest, svetu ispovijed i svetu potvrdu.

Za uspješniji odgoj savjesti bilo bi možda korisnije, da pričesna obuka pretekne ispovjednu, jer se tako znatnije i svestranije utemeljuje kreposni život djece. Ona jasnije

vide potrebu svete ispovijedi, vježbanja u krepostima, ispitivanja savjesti i t.d. Prixesnu obuku pomaknuti naprijed pred ispovjednu imalo bi kod još više razloga poradi toga, što djeca primaju oba sakramenta neposredno jedan za drugim, a nerijetko se događa, da je pouka o svetoj misi u vezi sa svetom prixesti prekratka i nedostatna. Usto djeca imaju veliku korist, da mogu s većim razumijevanjem i aktivnošću pribivati kod nedjeljne i blagdanske svete mise.

Fenomen savjesti tumaxe za djecu pojedini katehetixari na razlixit naxin.

Tako na primjer glas savjesti glas Božji, koji nam govori preko anđela xuvara (Göttler). Ili: savjest je zametljivi glas Božji u xovjeku, koji nam daje sigurnost u suđenju o vrijednosti ćudorednog xina na temelju osobne povezanosti xovjeka s Bogom. Prema ovome je savjest: Preco Dei et nuntius (sv.Bonaventura). Ovo mnijenje zastupa od modernih katehetixara Barth. Napokon J.Zimmermann obrađuje fenomen savjesti kao prirođenog vjesnika Božje volje, i dok ljudi pišu zakone na papir, Bog upisuje svoj zakon u ljudska srca. Pisac to ilustrira ovako (poradi važnosti stvari donesimo ilustraciju stanja savjesti za vrijeme napasti, dok nam treći crtež zorno pokazuje stav xovjeka u xasu, kad je poxinio teški grijeh).

Posebnu brigu i pažnju morao bi vjerouxitelj posvetiti kod odgoja djexjih savjesti, da ona luxe glas savjesti prije

*ina od glasa savjesti poslije izvršenog *ina. Kod toga će na primjerima djeci pokazati svu važnost glasa savjesti prije *ina u vezi sa ispovijedanjem grijeha. Na ovakovim će primjerima zorno prikazati genezu grijeha (napast, spoznaja njezine grješnosti,pristanak ili odbacivanje napasti. Na taj će na*in mnogo pomoći snalaženje djece u napastima i tako im prištediti mnoge neugodnosti i teškoće u životu.

U obrazovanju i školovanju savjesti, koje vodimo za *itave vjerske obuke(osobito na stupnju preradivanja i primjene),a najviše upravo kod samog spremanja za prvu svetu ispovijed i pri*esto, nastojimo oko toga da djeca budu sposobna brzo, jasno i sigurno, izricati sud o ćudorednoj vrijednosti pojedinih *ina.

Vjerou*itelj će sam ispri*ati primjere,da vidi,kako djeca sude o moralnim snošajima u njima.Na temelju tih primjera traži od djece kako bi oni ispovjedali grijeh i to svojim rije*ima, o kojem se govorilo u samom primjeru. Vjerou*itelj će poticati djecu,da ona stavljaju pitanja u vezi s pojedinim dogođajima iz života,kako su to zapažala. Tu će vjerou*itelj nau*iti mnogo toga, o *emu nije ni slutio. To će zbližiti odgajitelja i odgojenike, a njegov će rad biti mnogo bliži životu. Ići zapravo iz života za Život.

MOLITVENI ODGOJ

Mnoge kateheze vode po svojoj unutarnjoj strukturi k naravnom svom izlazu,da se u primjeni završe s molitvom,koja izražava bitne elemente podavanja.

To svojstvo imaju napose biblijska i katekizamska kateheza.Kao primjere takovih primjena navodimo kateheze o anđelima *uvarima (molitva anđelu *uvaru), Navještenje Marijino (Zdravo Marijo ili još bolje Anđeo Gospodnji), Kateheza o Presvetom Trojstvu (Slava Ocu), Isus u*i apostole moliti (O*e naš) i t.d. Tako je kateheza uvod u molitveni život djeteta, koji se postepeno izrađuje preko zornosti i topline Biblije u doživljajnu cjelinu i svojinu djeteta. Na taj se na*in ujedno postizava,da djeci molitva ne bude nešto strano i teško,jer oni razumiju zna*enje *itave molitve kao i njezinih bitnih dijelova.

Ipak time,što su djeca nau*ila obrasce glavnih usmenih molitava s dovoljnim razumijevanjem,nije završena naša zadaća oko molitvenog odgoja mladeži.Jedna od poglavitih zadaća u molitvenom odgoji djece mora biti vježbanje dobre nakane i strelovitih molitvica.

Na taj se na*in silno potpomaže duhovni život djece. Pokusi i dugotrajno iskustvo,koje je u tom smjeru postigao

ugledni katolički pedagog (laik) Franjo Weigl, daju nam poticaj i jamstvo, da se uz razmjerno malo napora mogu postići znatni rezultati u molitvenom životu djece.

Evo, kako je Weigl djecu uveo u vježbanje dobre nakane: On je uputio djecu, da za svako dobro djelo napišu na ceduljicu mali kružić O. To mogu učiniti, kada ih učitelj poradi znanja i pažljivosti pohvali. Ako majci donesu na primjer drva, a da ih ona na to nije morala upozoriti, to bi bio drugi "kružić". Kad je prema sestrici ili braći ljubezan, ... da je koji od njih htio prepirku i t.d. Svaki ovakav može povilježiti svoje kružiće i donijeti ih učitelju drugi dan na uvid. Sada učitelj počinje tumačiti, kako je vrijednost naših djela usmjerena na posljednji cilj. Naši čini, koji su učinjeni samo iz čisto naravnih sklonosti, nemaju vrijednosti za vječnost. Oni su nule! Kako ćemo učiniti da te nule imaju punu vrijednost? Trebalo bi pred njih staviti brojku "jedan". A kakav bi to broj jedan morao biti pred našim djelima, da ona dobiju punu vrijednost? Mi bismo ipak htjeli, da naše nule imaju vrijednost. Ovaj "jedan" to je dobra nakana, po kojoj sva naravna djela dobivaju vrijednost pred Bogom. A ta se dobra nakana najbolje može probuditi odmah ujutro s riječima: Bože, sve što ću danas raditi, učinit ću Tebi za volju (na slavu). Na taj je način Weigl i kod gradske i što više, kod surove djece tako uspio, da ih je doveo k produbljivanju njihove nutrine, pa su postali slobodni od svakog licumjerstva i pravi vjersko-ćudoredni značajevi (Weigl, Wesen und Gestaltung der Arbeitsschule 5 i 6, Paderborn 1931, str. 159.). Više o tome vidi u asketici, dogmatici i moralu.

U vezi sa strelovitim molitvicama učinio je Weigl na kraju mjeseca, u kojem je sa učenicima kroz čitav mjesec revno vježbao dobru nakanu i strelovite molitvice, slijedeći pokus: zadao im je temu na ploču: "Kada se može izreći strelovita molitvica?" Kod toga je navlaš izbjegavao koju drugu stilizaciju pitanja, jer djeca nerado govore o svojim dobrim djelima. Od 48 dječaka dobio je 321 odgovor. Dakako on je tu računao i odgovore, koji se kod drugih ponavljaju. 146 odgovora spominju školske primjere, (kako ih je u to upućivao Weigl). 106 podataka dokazuje samostalno iznalaženje takovih prigoda. Što je najpoučnije u čitavoj stvari, to je činjenica da se u 77 podataka jasno vidi, kako dječaci govore o svojoj vlastitoj vježbi. Samo se kod 12-torice nije moglo izravno razabrati, da li su i oni sami takovu priliku tražili i upotrebili kao primjenu Weigl-ove pouke (ondje, strana 160).

Napokon i prema zahtjevu iskusnih pedagoga trebalo bi djecu uputiti u praksu razmatranja.

Kod toga se ne misli na diskurzivno razmatranje. Ovo razmatranje mogli bismo bolje nazvati kontemplacijom, koja ima proizlaziti iz pruženog zora, s kojim se povezuju religiozni doživljaji. Treba djeci ostvariti dovoljne predodžbe, da onda pod vjeroučiteljevim vodstvom na kraju kateheze, kad smo na primjer završili katehezu o rođenju Isusovu, postavimo djecu u duhu pred jaslice, da se klanjaju i zahvaljuju Isusu za njegovu ljubav i dobrotu. Ista se stvar svakako može bolje provesti u crkvi. Za vrijeme razmatranja mogu djeca gledati kakav religiozni predmet (svetohranište, vječno svjetlo, jaslice, sliku Majke Božje i t. d.). Kod pojedinih misli ne smije se voditelj razmatranja dulje zadržati.

Pouke o molitvenom životu djece trebalo bi svesti u sustav tako, da bi svaki vjeroučitelj mogao planski izvoditi odgojnu stranu molitvenog života djece, koliko je to na dohvat samoj školi.

U ovim stvarima ne će kateheta nikada učiniti dosta. Ipak treba pripaziti, da ne bi prekoračio u revnosti, pa načinio preveliki obujam u rasporedu molitava. Mi ćemo se na selima susretati sa djecom, koju ćemo kroz čitavu godinu jedva spremiti, da se valjano prekriže te izmole Oče naš, Zdravo Marijo i Slava Ocu. Ipak ovo ne može biti dovoljno za prvi razred. K spomenutom bi moralo doći vjerovanje i Pozdravljenje (bez završne molitve). U drugom bi razredu uz ponavljanje i produbljivanje molitava iz prvog razreda moralo uslijediti, da djeca znadu završne molitve za Pozdravljenje, molitvicu savršenog pokajanja i "Ispovijedam se", što im treba za svetu ispovijed i svetu pričest. Ove se sve spomenute molitve za prvi i drugi razred moraju uvježbavati, kako bi djeca uz vodstvo katehete mogla s razumijevanjem i veseljem izmoliti svaku od spomenutih molitava. U tu svrhu može dobro poslužiti početak i svršetak vjeronaučnog sata. - U trećem razredu mogao bi u korizmi kod aplikacije u vezi s mukom Kristovom moliti po koju desetku krunice. Tu treba mnogo više tumačenja, jer djeci smeta monotonija ponavljanja istih molitava. Kod toga se može poslužiti razmatrajućom molitvom, gdje će djeca šrena zoru, što ga daje pojedini misterij, u duhu gledati, što se zbiva sa Spasiteljem i probuđivati čine saučešća, kajanja, odluke popravka svoga života i t.d. U četvrtom bi se razredu mogla uzeti koja od molitava iz glavnih svetkovina crkvene godine. Tako na primjer Bijelovska. Uza to bi trebalo uzeti barem skraćeni čin vjere, ufanja i ljubavi, kako se to nalazi u spomenutom molitveniku za jutarnju molitvu.

Što se tiče molitvenika i njegove upotrebe u molitvenom odgoju djece, to će ova stvar zadavati dosta nevolja vjeroučitelju, osobito u vezi sa svetom misom (za treći i četvrti razred).

Od naših molitvenika, koji dolaze u obzir za upotrebu djeci, možemo spomenuti samo dva u zagrebačkoj biskupiji: Isus prijatelj malenih (prema Jais-u) i Heffler-Kornfeind-Kramar, Mir vama. Oni imaju u sebi ono što je potrebno za dječju pobožnost, ali ne daju dovoljno pregleda, zornosti i privlačivosti svojom opremom, jer su ilustracije bezbojne i bez umjetničke vrijednosti. Imati molitvenik, kako su ga priredili u liturgijskom duhu i izdali redovnici opatije Beuron: Das Kind bei der heiligen Messe, der Kinder Schott. Messbuchlei für di Kleinen, Freiburg 1941., znači omogućiti malim s razumijevanjem pribivati svetoj misi, uvesti ih u glavne svetkovine crkvene godine, omogućiti im pripravu na svetu ispovijed i pričest, sve u vrlo kratkim, razumljivim uputama, koje povezuju umjetničke slike sa (u najviše slučajeva) skraćenim liturgijskim tekstovima. Sve je tako udešeno, da mališan može istovremeno pratiti svete čine, kako se oni zbivaju na oltaru.

LITURGIJSKI ODGOJ

Tri su velika carstva Božjih dobročinstava, koja stoje preko Crkve na raspolaganje dušobrižniku, da njima djeluje u izgradnji mističnog Tijela Kristova. Ova tri carstva vrijednosti jesu: biblija, katekizam i liturgija.

Od svih ovih ima liturgija prvenstvo. Nije to prvenstvo tek u redu bića, jer smo po svetom Krstu, dok smo još bili nejaki, postali djeca Božja, udovi mističnog Tijela Kristova, nego i po snažnom spajanju naravi i vrhunaravi na posebno zorni način, a najviše time, što nam u pretpostavci, da ne stavljamo zapreka - najdjelotvornije pomaže, da postanemo i ostanemo po volji Božjoj. Stoga liturgijski odgoj mladeži ima u svakom pogledu vanredno značenje za odgoj kršćanina.

Na provođenje liturgijskog odgoja upućuju već same svete tajne novoga Zavjeta, a i nebrojene odredbe Svete Stolice. Među najznačajnije idu svakako odredbe Pija X. (motu proprio Inter pastoralis officii od 22.XI.1903.) i Pija XI. (Apostolska konstitucija od 20.XII.1928.). Pijo X. i XI. u spomenutim dekretima upućuju, kako bi vjernici "actuosa cum misteriis communicatione" bili nešto više od nijemih gledalaca i stranaca kod svetih čina.

U tom pogledu stoji pred nama kao dušobrižnicima odgovorna zadaća i velik posao. Sustavni rad bi imao početi s djecom.

Time svijesno naglašujemo i opredjeljujemo odgoj za liturgiju, jer bez njega nema redovito ni odgoja po liturgiji. Odgoj po liturgiji pretpostavlja izvjesno snalaženje i razumijevanje tajna svete Crkve.

Liturgijski odgoj ima zapravo početi već prvim satom vjeronauka u školi. Pravilan znak svetog križa, kako se poklekne, kada na jedno, kada na dva koljena, kada se pod svetom misom stoji, kako i zašto se udaramo u prsa, kako se sklapaju naše ruke i t.d. Sve su to stvari koje možemo deiktički izvesti, da tako pobudimo dječju samoradinost, a da po tome uniđe u dječju nutrinu sveta radost i oduševljenje. Iza toga ili kojom prilikom možemo i moramo djecu povesti u crkvu i tu ih naprosto uvesti, da stečeno znanje primjene.

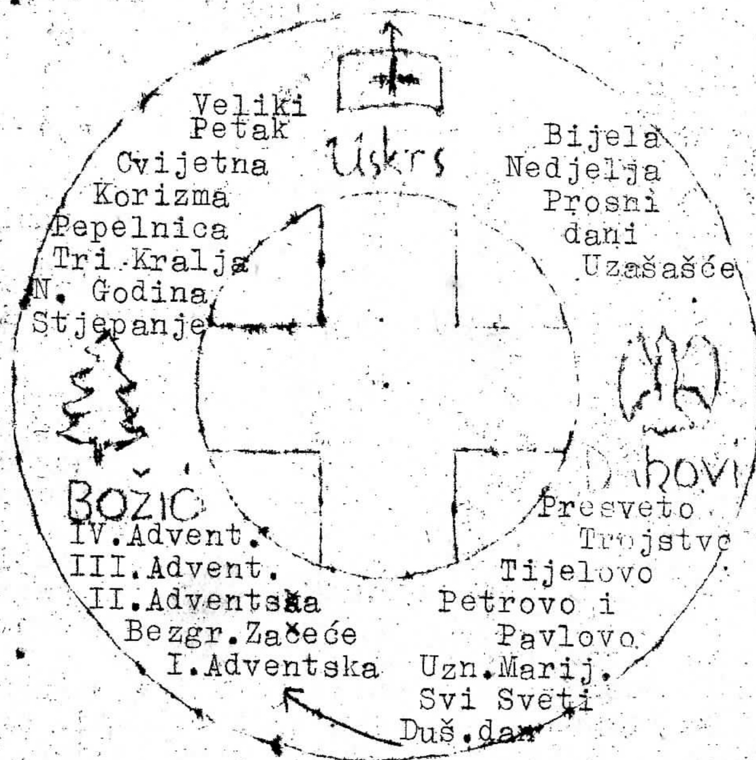
U liturgijskom je odgoju vanredno pokročila naprijed znamenita katolička odgojiteljica Marija Montessori. Kako je poznato, ona se posebno bavila pitanjem, kako bi se djeci mogao dati pravilan odgoj, pa je u tu svrhu morala posegnuti za dva sredstva: najprije odgojiti odgojitelje, da omoguće pravilan razvoj djetetu, usto se morala okolina djeteta tako uprilič iti, da ono može samostalno raditi. Prave Montessori ke škole su posebne kuće sa vrtovima, u kojima je veličina i uređenje takovo, da služi samoradinosti djece. Djeca stoga sama otvaraju sebi vrata i prozore, spremaju svoj krevet, prostiru stol, kuhaju najjednostavnija jela i t.d. Kako se to može spojiti sa liturgijskim odgojem? Kazali smo,

da djeca uče raditi i u kući i u vrtu. Tako je Marija Montessori u jednoj svojoj školi povela djecu, da se bave vinogradarstvom i da sami održe berbu, osim toga ih je uputila, kako će zasijati i spremiti pšenicu. Sve je to nastojala što točnije prema propisima Crkve s djecom spremiti te vino i kruh donijeti na oltar, (isporedi Romano Guadini, Von heiligen Zeichen, Mainz, nema godine, str. 9.).

Kako bi se imala provoditi sustavna obuka i odgoj u vezi sa pojedinim sakramentima, kao na primjer sveti krst, potvrda, sveta misa i sveta pričest, raspravili smo ukratko na posebnom mjestu, a ovdje dajemo samo neke manje opaske.

Kod liturgijskog odgoja školske mladeži, treba posebnim marom nastojati, da se ono uživi u liturgijsku godinu.

U tom smjeru pomaže znatno i naš dječegnaski katekizam, jer je njegova građa tako raspoređena, da odgovara liturgijskim vremenima i godini. Posebno uživljavanje u liturgijsku godinu, da ono postane jedna cjelina, možemo postići dosta jednostavnim pomagalima. Donosimo skicu čitave liturgijske godine, kako je zamišlja Alois Schneid u svojoj "Zeichnen im Religionunterricht".

Jednako bi se mogla pomoću kartica ostvariti skica mjesečnog kaledara, koji bi djeci omogućio uvid u sve veće svetkovine, koje dolaze u pojedinom mjesecu. Prijedlog potječe od Heinricha Mayera, jednog od najuvaženijeg katehetičara u Njemačkoj. Kao primjer donosimo svetkovine u mjesecu lipnju 1947.

Za mjesec lipanj

= Nedj. Presv. Trojstva

= Nedjelja

= Blagdan Presv. Srca I.

= Prvi petak

= Tijelovo

S. Petar i Pavao

Liturgijska obuka u puxkoj školi ne bi smjela toliko škudijevati kao što je bilo do sada, na izdašnoj uputi u blagoslovine, njihovu vrijednost i kako se primaju.

U naprednijim zemljama imaju katehete za takovu temu posebni film sa svim uputama za metodixka tumaxenja. Slike pokazuju blagoslov broda, aviona, kuće, pxela i t.d.

VJERONAUČNA OBUKA I SAKRAMENAT SVETOGA KRSTA

Krštenjem malog i nejakog djeteta potvrđuje se velika istina nauke o milosti, da ona pretjexe osobne zasluge svakoga xovjeka. Milosti, koje nam daje sveto krštenje, obilježujemo nazivom krsne nebinosti. I to je ono veliko i znaxajno za xitav duhovni napredak djece.

S navršenom sedmom godinom Crkva proglašuje dijete subjektom, koji redovito oko te dobi dolazi do takove zrelosti, da postaje odgovorno u stvarima vrhunaravnog dobra svoje duše. U ovoj dobi primaju djeca obvezu vršenja crkvenih zapovijedi. Usto redovito dolazi tolika zrelost djeteta, da je ono u stanju teško sagriješiti. Time gubi krsnu nevinost, a taj gubitak ima, unatox mogućnosti savršenog pokajanja i svete ispovijedi, kojima se može opet steći milost posvetnu, nedoglednih posljedica. No samo do mališan ostaje u tom stanju mnogo dulje negoli u mogućnosti, koje mu stoje na raspolaganje mogu to izbrisati, nego se još u tom stanju može povećati sklonost na grijeh, a smanjiti otpornost protiv grijeha.

Zato je u obuci za prvi razred od znatne važnosti za odgoj, da kateheta pomno obradi ovaj sakramenat.

Čini se, da jednom katehezom, kako je to u našem "Malom kršćanskom Nauku", Zagreb 1942, str.45./46., ne bismo dospjeli produpsti u djexjoj nutrini potrebno shvaćanje za

xuvanje krsne nevinosti. Isto tako ne će biti po sebi dovoljno opominjati mališane:"Moja draga djeco,xuvajte svoju krsnu nevinost,nemojte je izgubiti time, što biste učinili koji smrtni grijeh!" Trebat će i prigodom obuxavanja o muci Isusovoj govoriti, koliko je Spasitelja stajalo, da nam opet zasluži krsnu nevinost.Usto ih moramo upozoriti na upotrebu blagoslovljene vode, da kod križanja blagoslovljenom vodom mole Gospodina Boga, kako bi im saxuvao i uvexao krsnu milost. Ovakvom koncentracijom obuke i zgodnim primjenama u raznim metodixkim jedinicama moramo nastojati i uxiniti sve, koliko je na nama, da djecu potaknemo na xuvanje krsne nevinosti. Stoga ćemo prigodom prve svete prixesti spremati djecu na obnovu krsnog zavjeta. Jednako i na dan primanja svete potvrde.

Izvan vjeronauxne obuke moramo svojski poraditi, da u zajednici sa roditeljima probudimo svijest mališana, kako bi što pomnije xuvali krsnu nevinost.

To ćemo postići, ako sveta krštenja obavljamo kao svexanosti,kojoj prisustvuje znatan dio vjernika.Kod takove prigode izložimo kratko obrede i njihovo znaxenje. Pri kraju krštenja dajemo djetetu s njime njegovu krsnu svijeću, da je roditelji zapale na godišnjicu njegova krštenja ili na imendan i da se pomole za krštenika. Poslije, kad dijete poodraste, ono moli zajedno sa svima na dan spomenute slave. - Ne će biti s gorega, ako roditelje pouximo, da svoju djecu svom blagošću kojiput opomene, kad bi štogod nedolixno uradila: "Ti si na krst postao dijete Božje i to moraš ostati, a kako bi ti mogao(la) biti tako neodgojen/a/, neposlušan/a/,tvrdoglav /a/,zlóxest/a/, da nešto takovo uxiniš.

EUHARISTIJSKI ODGOJ DJECE

U ovom paragrafu promotramo crkvene odredbe obzirom na starost kao i preduvjete za djecu, koja će prviput k sv.prixesti; zatim o daljoj i bližoj prixesnoj pripravi i napokon o asvetskom odgoju prvoprixesnika.

Dekretom "Quam singulari" svete kongregacije de sacramentis od 8.VIII.1910. određuje se slijedeće:

1. Doba zrelosti za prvu sv.ispovijed i prvu sv.prixest poxinje oko sedme godine, bilo kasnije, bilo ranije. Od te dobi poxinje i dužnost godišnje ispovijedi i prixesti.

2. Za prvu sv.ispovijed i prixest nije potrebno potpuno poznavanje kršćanskoga nauka. Dijete će morati kasnije postepeno i prema svojoj nadarenosti nauxiti katekizam.

3. Dolixna priprava za prvu sv.prixest djeteta sastoji se u tome, da dijete prema svojim sposobnostima znade vjerske tajne, koje su potrebne necessitate medii, da razlikuje euharistijski kruh od obixnog i tjelesnog kruha, da prema pobožnosti svoje dobi pristupi k sv.prixesti.

4. Dužnost godišnje ispovijedi i prixesti, koja ob-

vezuje djecu, tereti osobito one, koji imadu brigu za dijete, t.j. roditelje; odgojitelje, župnika.... (cijeli se dekret nalazi u AAS II /1910,p.582).

U smrtnoj pogibelji može se i maloj djeci podijeliti sv.prixest, ako djeca razlikuju Tijelo Kristovo od obixne hrane, te se znadu presvetoj Euharistiji s poštovanjem klanjati (Can. 854. § 2.).

U zagrebaxkoj je nadbiskupiji prema sinodalnim zakljuxcima određeno, da vjeroučitelji priprave djecu za sv.prixest već u prvom razredu, a u koliko to nije nikako moguće, barem u drugom razredu puxke škole (Prva sinoda zagrebaxke nadbiskupije, Zagreb 1925, str.146.).
Dalja priprava djece na prvu sv.prixest poxinje u prvom razredu.

U tom smjeru nam pomažu i služe katehoze iz "Srednjeg biščanskog nauka" pod brojevima 17 (Isusa prikazuju u hramu, (21) Isus xini prvo xudo (23.), Isus nahranio pet tisuća ljudi, (28,29.33), Posljednja vexera, muka i smrt Isusova).

Na temelju poznavanja žrtve novoga Zavjeta, njezinog shvaćanja i aktivnog sudjelovanja kod nje, želimo graditi euharistijski odgoj djece. Upravo takav odgoj ima ujedno biti i priprava za prvu sv.prixest. Kod toga naglašujemo i žrtveni znaxaj sv.mise, jer ga Isus Krist naglašava:"Ovo je tijelo moje, koje se daje za vas." Ovaj kalež je Novi Zavjet u krvi mojoj, koja se za vas prolijeva (Lk.22,19-20).

U sustavnoj obuci djece za prvu sv.prixest idemo, od poznavanja glavnih dijelova sv.mise i njezina žrtvenog znaxaja k sv.prixesti i napokon k xašćenju presv.oltarskog sakramenta, a ne obratno (isp. Jaegers-Schmitt-Beluhan, priprava za prvu sv.ispovijed i prvu sv.prixest, Zagreb 1928. str. 79. O prisutnosti Kristovoj u presv. sakramentu; str. 106. O žrtvi sv.mise, str. 144. O sv. prixesti). Inaxe se može dogoditi, da ljudi sa srednjoškolskom ili xak sa fakultetskim obrazovanjem ne znaju razlikovati sv misu od blagoslova s Presvetim.

U nekojim stranim diecezama odpada na obuku za prvu sv.prixest i po xitava godina dana. U drugim se diecezama odvijala obuka za prvu sv.ispovijed i prixest gotovo xitavu godinu dana, pa je na samu obuku za prvu sv.prixest moglo otpasti vremensko razdoblje od tri mjeseca. U nestašici vremena za sustavnu dulju pripravu djece na prvu sv.prixest mogla bi se xitava tematika u drugom razredu

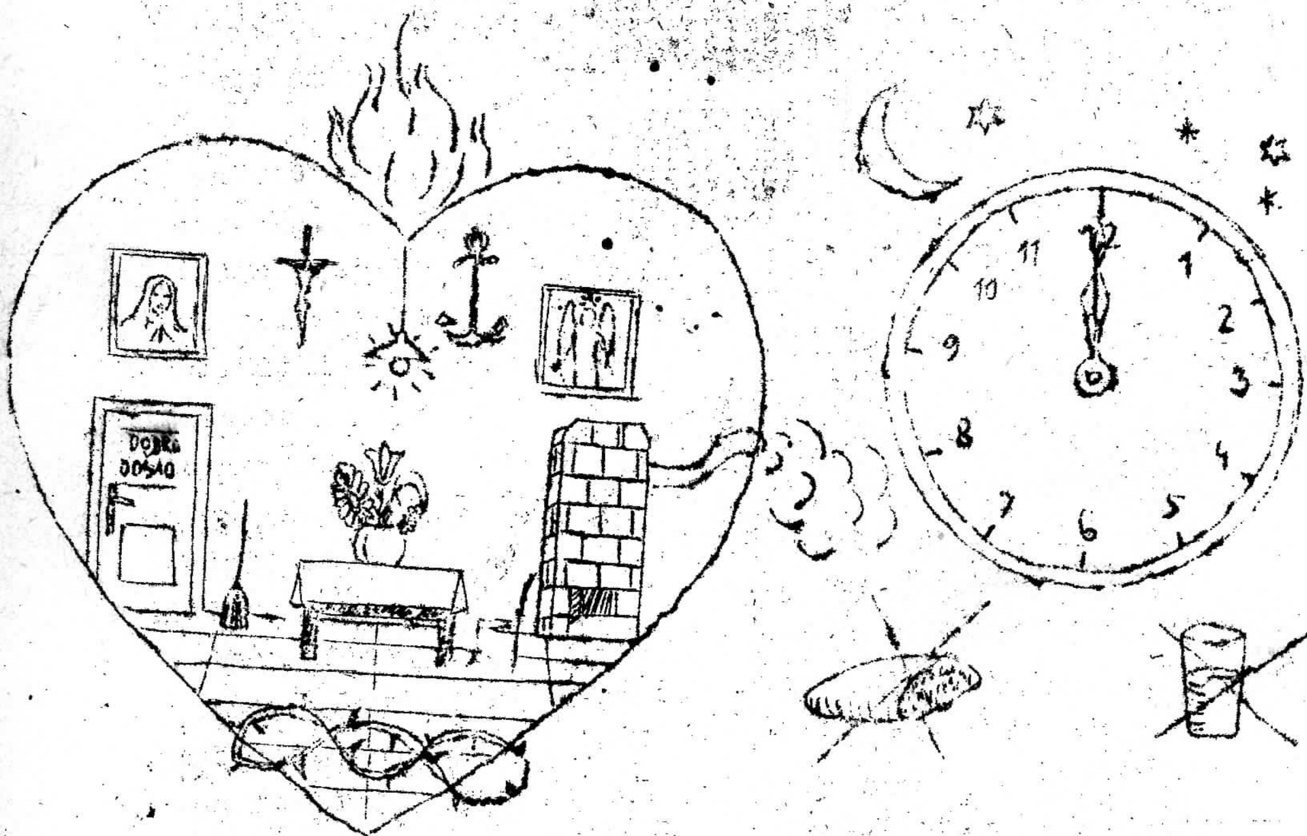
zaokružiti u četiri kateheze, pretpostavivši solidnu daljnu pripravu, kako smo je opisali malo prije. Tone bi glasile:

1. Žrtveni darovi u sv.misi: kruh i vino.

2. Ove darove svećenik prikazuje nebeskom Ocu, da ih blagoslovi. Kod pretvorbe se Isus nekrvnim načinom žrtvuje za nas nebeskom Ocu. Na kraju mise je sveta gozba.

3. Kako treba pribivati sv.misi, paziti što svećenik radi na oltaru i s razumijevanjem prinesiti žrtvu, klanjati se prisutnom Kristu, spremati se na sv.pričest i t.d.

4. Kako se treba dušom i tijelom spremiti za sv.pričest, o tom će djeci jasno govoriti slijedeći crtež:

Trnjem okru ovijeno srce znači spremnost na žrtvu. Soba je pometena, t.j. očišćena od grijeha, koji su spaljeni u sv.ispovijedi (peć) ili barem pokajanjem (u slučaju lakih grijeha). Stoga je u srcu svijetlo. U srcu je živa vjera, ufanje i ljubav (križ, sidro i plamen). Na stolu je vaza s ljiljanom, ružom, suncokretom i ljubicom (čistoća, ljubav prema Bogu i bližnjemu, volja vršiti volju Božju i poslušnost roditeljima). Stolac: Isus će trajno ostati. Na vratima piše: dobro došao (čežnja). Uz to je srce urešeno štovanjem Majke Božje i Anđela Čuvara.(A.M.). Prozora nema: dijete ne smije biti rastreseno. Druga slika prikazuje, da prvopričesnik mora biti natašte, t.j. ne smije od ponoći ništa jesti ni piti.

pati.

Tako nas zapravo vodi priprava na prvu sv.pri×est u prvu svestranu ascezu djeteta. Prije je ta asceza imala još težu i veću zadaću, ali je iza dekreta Pija X. o dnevnoj i ×estoj sv.pri×esti preveliko naglašavanje ×istoće srca dobilo pravu mjeru i tuma×enje. U svemu valja nastojati potaknuti djecu, da prihvate prve pokušaje samoodgoja na istrebljivanju mana i pogrešaka uz ve×ernje ispitivanje savjesti, pokajanje i marljivo vježbanje u sitnim njihovim dužnostima. U svemu mora provoditi duh žrtve iz motiva:Spasitelju za ljubav! U ×itavoj obuci, koja baš na ovom odsjeku poprima više akrosamati×ki oblik, mora prevladavati toplina ×uvstava odanosti, zahvalnosti i ljubavi prema Kristu. Obu×ne jedinice svršavamo kojom euharistijskom pjesmom. Upravo na vrhuncu priprave na prvu svetu pri×est treba djecu pou×iti o klanjanju Spasitelju u svetohraništu i o duhovnoj pri×esti. Od velike je važnosti, da deikti×kim oblikom (i sa strane vjerou×itelja i sa strane učenika) djeca vide i sama izvode, kako se n.pr. pokleckne pred oltarom na jedno koljeno, na dva koljena, kako se prima sveta hostija i t.d. Kod priprave na sv.pri×est (isto vrijedi za sv.ispovijed,sv.potvrdu) treba djecu uputiti, kako će si pomoći dobrim molitvenikom (N.pr.Mir vama).

Kod nerazdijeljenih škola najbolje je(ako je to lako moguće) odvojiti razred prvopri×esnika, pa njima davati ×itavu obuku za prvu sv.ispovijed i pri×est posebno (u zasebno vrijeme,a po ide li druga×ije i na posebnom mjestu).

U nastavku vođenja euharistijskog odgoja djece produbljuje vjerou×itelj dje×je spoznaje i njihovu aktivnost poticajima na ×estu sv.pri×est recitacijom sv.mise,duhovnim vodstvom djece i euharistijskim apostolatom u njihovoj najbližoj okolini.

SVEČANOST PRVE SVETE PRIČESTI.

Ima dušobrižnika, a i pedagoških pisaca, koji namjerno izbjegavaju svaku osobitu vanjsku svečanost u vezi sa prvom

svetom pričesti (isp. Josef Miszlivetz, Die Sakramente in der Pfarrseelsorge; u "Liturgie und Seelsorge..", str. 76., koji ne dopušta za djecu ni bijele haljinice, jer bi to moglo djecu otkloniti od njihovog svetog doživljaja.)

Istina je, da vanjske svečanosti mogu djecu odvesti od bitnog, a to je unutarnja povezanost u pobožnom očekivanju i primanju Spasitelja, kao i sjedinjenje s njime. Ipak, to se ne će dogoditi, budu li djeca sama dobro spremljena, da aktivno sudjeluju kroz cijelu liturgijsku proslavu prve svete pričesti, a da im kod toga stariji pomažu samo toliko, koliko je potrebno za pravilan razvitak svečanosti. Prema tome djeca će sama pjevati i moliti pod svetom misom.

Veoma je uputno kod prve svete pričesti, da djeca budu odjevena u bijele haljinice i da u rukama drže goruće svijeće pod nekim dijelovima svete mise i svečanog ulaska u župnu crkvu.

Razlog je tomu, što je veoma prikladno i dogmatski opravdano, da spajamo svečanost prve svete pričesti sa sakramentom svetog Krsta. Na svetom krstu primila su djeca bijelu haljinicu i goruću svijeću, da vanjska simbolika bude odraz onoga, što mora biti u nutrini kod svog velikog događaja: neokaljanost i neporočno čuvanje krsne nevinosti.

Možebitne rastresenosti kod svete pričesti, koje bi mogle proizaći iz djetinje nestašnosti i sklonosti, da se udube u vanjštinu svečanosti, možemo malim naporom ukloniti tako, da im protumačimo značenje bijele haljinice i goruće svijeće u vezi sa svetim krstom. Djeca to shvaćaju, a takovo aktivno sudjelovanje samo povećava njihove doživljaje. Sve, dakako, iziskuje brižnu, dovoljnu pouku i vježbu, da ne bude na dan svete pričesti nikakvog konešanja i zabune.

Na dan prve svete pričesti trebali bi i roditelji pristupiti zajedno sa svojom djecom k stolu G ospodnjemu. Na ovaj će način dušobrižnik u velikoj mjeri pomoći djetetu, da svakome taj dan ostane u ugodnoj uspomeni kao doživljaj, koji će imati dobrih posljedica i za duhovni život djeteta.

Na taj način prva sveta pričest djeteta postaje obiteljskim blagdanom. Djetetu olakšava time unutarnju i vanjsku pripravu i sabranost, jer je u čitavoj kući isti duh. Isto tako treba roditelje upozoriti, da u svemu, što bi koje dijete moglo učiniti štogod nezgodno, blago postupaju, a ne da kore svom oštrinom i revnošću, jer to može u velike pokvariti taj dan veselja i sreće, koji bi morao ostati takovim kao vedra uspomena za čitav život. Upravo ovi doživljaji radosti i sreće imaju veliko znače-

nje za vrednovanje na religioznom području i dosljednu vjersku praksu.

Pohvalna je praksa, da na dan prve svete pričesti bude i obnova krsnog zavjeta.

U nekim krajevima običaju prenijeti obnovu krsnog zavjeta na poslije podne, kao završnu prvopričesnu svečanost dana. Ova svečanost, ako je spojena s poslijepodnevnim blagoslovom i "Tebe Boga hvalimo" unosi u duše djece i odraslih ponovno doživljaje i odluke, koji imaju vrijednost za sadašnjost i budućnost u vjerskom životu.

Revni dušobrižnici običavaju na prije podnevnoj i poslijepodnevnoj svečanosti održati nagovor djeci.

Tema se nagovora nadaje sama u oba slučaja. Obradba tema traži od dušobrižnika, da pazi na sve zahtjeve zornosti, jednostavnosti ~~istraživ~~ izražavanja i konkretizacije pojmova, koji izviru iz primjera Svetog Pisma i dnevnog života običnih ljudi ili svetaca. Treba paziti na duljinu propovijedi. Propovijed od 10, najviše 15 minuta potpuno dostaje.

U velegradovima i drugim mjestima, gdje djeci prijeti opasnost, da bi ovaj dan svete radosti mogli pokvariti teškim grijehom ili čime drugim, uslijed okoline, u kojoj se nalaze, običavaju vjeroučitelji izvesti djecu na izlet u prirodu, ili koje proštenište.

Kako se može najbolje provesti takav dan ili broj preostalih sati iza svete mise i završenih svečanosti, kao što je to na primjer mali doručak za djecu, sa malom akademijom ili bez nje, riješiti će vjeroučitelj na temelju okolnosti mjesta i vremena.

SPREMANJE DJECE NA PRVU SV. ISPOVIJED.

Obuka djece za sv.ispovijed obasiže dalju i bližu pripravu, kao i naknadno produbljivanje već stečenih spoznaja kod spremanja za prvu sv.ispovijed.

Dalja priprava djece za prvu sv.ispovijed počinje zapravo već u prvim satima biblijskih kateheza u prvom razredu.

Vjeroučitelj svijesno unosi u biblijsku katehezu one elemente, koji će mu pomoći katehizaciju u drugom razredu, ali i samu dalju pripravu na sv.ispovijed (a i sv.pričest). U drugom razredu vjeroučitelj naprosto obrađuje uz katekizam posebno one kateheze, koje djecu upućuju na spoznaju, što znači prestupak zapovijedi Božjih i kako Bog kažnjava grijeh. U tom su smjeru drag cjene kateheze za drugi razred, kako ih nalazimo u "Srednjem katoličkom nauku" pod br. 2,3,4,5,11. Kod kateheza, koje rade o prestupki i kazni naših praroditelja, vjeroučitelj će posebno nastojati, da razradi pojam napasti, zavođenja na griejh, priznanja

i kazne za grijeh. Uz to će nastojati uvesti pojam glasa savjesti za vrijeme napasti, a pogotovu u ×asu grešnog prestupka. Već ovdje po×inje školovanje savjesti. Kod uzimanja dekaloga vjerou×itelj proširuje dje×je spoznaje u smjeru njihovih mogućnosti prekršaja, a ujedno upućuje na borbu protiv grijeha, ispitivanje savjesti i pokajanje. Jasne spoznaje o strahotama, koje prouzrokuje teški grijeh, poznaje dijete iz muke Spasiteljeve (kateheze br. 3o, 32, i 33.). Sintezu pojedinih ×ina pokornika, da zadobije oproštenje grijeha, poima dijete najbolje na temelju kateheze o rasipnom sinu.

Bliža priprava djece na prvu sv.ispovijed traje vremenski najmanje 1o školskih sati. Dok je dalja ispovjedna priprava bila u sebi nešto, da tako re×emo, rastrgana i nesistematska, a mnogo više prigodna, to će sada vjerou×itelj nastojati ponoviti, produpsti i zaokružiti u sustav sve dosadanje spoznaje djece. Sustavna obuka djece izvire iz teološkog gledanja na sakramenat sv.pokore uz pomoć psihološkog primjenjivanja bitnih teoloških ×injenica na život djece.

Teološki ~~ape~~ aspekt na sakramenat pokore pokazuje veli×inu ljubavi i pravde Božje, koje se na osobit na×in o×ituju u muci Kristovoj na križu. Iz "Quasi materiae" sakramenta pokore (contritio, confessio, satisfactio) proizlazi i obveza ispitivanja savjesti, da može doći do pokajanja. Napokon iz lika sakramenta pokore proizlazi, da je taj sakramenat ustanovljen na na×in suda. Ovaj je sud prenio Spasitelj, u koliko se odnosi na milosni sud, na svoje apostole, biskupe i svećenike. Prema tome bi najkraći sustav priprave za prvu sv.ispovijed mogao ovako izgledati:

1. Bog vidi svaki grijeh (kao podavanje: Adama i Eva).
2. Bog sudi grijeh (Anđeli).
3. Isus oprašta grijehe (Uzeti, Magdalena i t.d.).
4. Isus predaje vlast opraštanja grijeha apostolima.
5. Kako svećenik drži ispovjedni sud.
6. Kako se moram spremiti za sv.ispovijed (Ispit savjesti i pokajanje s dobrom odlukom).
7. Moje vladanje za vrijeme sv.ispovijedi.
8. Što mi valja u×initi poslije sv.ispovijedi.
9. Nevaljala ispovijed.
1o. Neposredna priprava na sv.ispovijed. Ponavljamo najvažnije o sv.ispovijedi, napose pazimo na individualno ispitivanje savjesti.

Obu×avanje o sakramentu pokore iza prve ispovijedi u×enika smjera na popunjavanje i utvrđivanje vjerskih spoznaja i doživljaja. Ova obuka dolazi prigodno kod raznih štiva u našem cikli×kom nastavnom planu za vjeronauk. Uz to dolazi uvijek neposredno pred samu sv.ispovijed u×enika.

Kod druge ispovijedi u×enika mijenja se ponajprije

ispovjedna uvodna formula: Zadnji sam se puta ispovijedio (la) pred toliko vremena. Kateheta ponavlja s u×enicima glavno gradivo za ispovijed. Kod toga pazi, da što bolje prodube kod u×enika razlikovanje glavnog od teškog grijeha. Isto tako upućuje na ukazivanje broja teških grijeha u ispovjedaonici. Kod toga ponovno naglašuje da slu×ajna zaborav ispovjediti koji teški grijeh ne veže pokornika, da se vrati još jednom u ispovjedaonicu, kad je već jednom iz nje izašao, jer je taj grijeh oprošten. Ipak ostaje dužnost, da ga na slijedećoj ispovijedi izravno podvrgne vlasti klju×eva. Druga je stvar, ako svojevoljno, iz straha zataji teški grijeh. Takva je ispovijed nevaljana i svetogrdna. Potrebu iskrenosti u ispovijedaonici možemo osvijetliti učenicima slijedećim primjerom: Marko del×zi pred oca i priznaje krađu od dva Din., što ih je uzeo svome bratu. Ipak ništa ne govori o sto Din., koje je uzeo majci. Majka saopći ocu Markovu krađu. Sada je gore po Marka, negoli da uopće ništa nije govorio ocu. Tako je i u sv. ispovijedi.

Preporu×a se i u srednjoj školi žrtvovati svaki put po jedan sat prije sv. ispovijedi i govoriti u×enicima o ispovjednoj tajni, o pokajanju, o dobroj odluci, Isusu dobrom Pastiru i t.d.

VJERONAUČNA OBUKA I SAKRAMENAT SVETE POTVRDE.

Pobožnost Duhu Svetomu postavlja Schönstattska asceza kao peti i najviši stupanj asceze. To je i ispravno, jer pobožnost Duhu Svetome zahtijeva od nas veliku produhovljenost i probojnost od malo konkretnih podataka o Duhu Svetome u svetom pismu k velikoj abstraktnosti; Pobožnost k Majci Božjoj i Spasitelju razmjerno je mnog bliža našim osjetilima, jer su Majka Božja i Spasitelj živjeli kao ljudi među ljudima, njima pomagali i s njima trpjeli. Mnogo je teža za naše predodžbe pobožnost Bogu Ocu, ali si ipak možemo analogom predodžbama mnogo pomoći. Da nema u sv. pismu zabilježenih događaja o krštenju Isusovu i o dolasku Duha Svetoga u buci i u obliku plamenih jezika, naš bi predodžbeni svijet o Bogu Duhu Svetome bio siromašniji, negoli onaj o anđelima. To će biti i jedan od razloga, da je pobožnost Bogu Duhu Svetom kod prosječnih kršćana razmjerno rijetka i prili×no nediferencirana. Ova ×injenica dolazi još od pučke škole, jer vjeroučitelji nisu dovoljno iskoristili dalju, bližu i dopunsku obuku o Duhu Svetome u svezi sa sakramentom sv. potvrde.

Kad početnik gleda na pr. kateheze o Duhu Svetom i sv.potvrdi, tada nalazi malo gradiva, koje nas upućuje na veze s gore spomenutim temama. Ipak nije tako. U daljoj pripravi djece na sakramenat sv.potvrde imamo prilike spoznati nauku o Duhu Svetom ne samo u osmom članku vjerovanja, nego i u poukama o sakramentima, biblijskoj povijesti, blagdanima crkvene godine, raznim molitvama. Tako zapravo od početka prvog razreda imamo prilike voditi djecu u pobožnost k Duhu Svetom.

Ovo, što smo spomenuli, dostaje za dalju pripravu, da djeca dobiju prve spoznaje o Duhu Svetomu i svetoj potvrdi. No, kad se približi vrijeme same svete potvrde, morat će dušobrižnik u skladu sa crkvenim zakonikom i odredbama Svete Stolice (Can.1330;AAS/XXVII/1935/ str.150) provesti sustavnu ~~obuku~~ pouku o sakramentu svete potvrde.

Kao prvi pokušaj dubljeg nastojanja oko sustavnog, a ujedno i metodički temeljenog katehiziranja u vezi sa sakramentom svete potvrde kod nas imamo od Ferde Gerstnera članak "Sveta potvrda"(krizmanje). Tri kateheze za pouku o sv.potvrdi. Članak je izišao u "Glasniku biskupije bosansko srijemske u Đakovu g. ~~1941~~ 1914. Ovaj je članak bio umnožen kao posebni otisak. Nastavni je postupak provec prema 1. i 2. izdanju Hefflerove "Metodike". U uvodu spomenutog članka autor je dobro primjetio: "Mnogo se danas brige posvećuje, da se djeca što bolje priprave na svetu pričest. Isto bi valjalo i u pouci za svetu potvrdu. Pogotovu, kad se ona tako rijetko podjeljuje na istom mjestu. U mnogo slučajeva o svem će djeca više znati (n. pr. i to, komu su posvećeni pojedini dani u tjednu) nego o svetoj potvrdi, pa nije čudo, da se ona smatra nekom paradom" (str.3.).

Gerstner je po formalnim stupnjevima obradio slijedeće tri kateheze: 1.Ustanova, bit i učinci (svete potvrde), 2. Obredi svete potvrde, 3. Priprava (t.j. kako se treba pripraviti za primanje skramenta svete potvrde) i kumovi kod svete potvrde. U "Dodatku" (str.29.-32.) govori ukratko o sedam ~~dra~~ darova Duha Svetoga. U samom posebnom otisku prilaže sustav pitanja, kako ih izveo u metodičkom dijelu kateheze. Svega su 23 pitanja. Na kraju tih pitanja (str. 7.i 8.) prilaže upute: "Kako valja da živiš poslije svete potvrde?" U svemu je 10 uputa, kojima želi posvetiti radni dan i blagdane potvrđenika.

Poradi važnosti dobre priprave djece za sakramenat svete potvrde, dajemo ovdje nešto više uputa, kojima se može poslužiti početnik, kako bi sa većim uspjehom spremio djecu za primanje sakramenta katoličke akcije. U koliko nije bilo prilike, da vjeroučitelj govori pobliže o milosti, i djeca nemaju o tome potrebnih pojmova, morao bi vjeroučitelj u jednoj ili dvije kateheze ~~izrazi~~ razraditi temelje milosnog života kršćanina u vezi sa svetim krstom, ispovijeđu i pričešću, zatim bi trebao milos-

ni život duše osvijetliti po molitvi i dobrim djelima.
Kao stožer svim razlaganjima o sakramentu svete
potvrde može poslužiti kateheza o dolasku Duha Svetoga
(ili u navještaju cilja kako su apostoli primili Duha
Svetoga). - Neposrednim nadovezivanjem na progone Crkve
i dijeljenjem svete potvrde u Samariji (Petar i Ivan
dijele svetu potvrdu na poziv đakona Filipa) izvodi vje-
roučitelj uz suradnju djece tko može podijeliti svetu po-
tvrdu, kakvi su njezini učinci, i zašto nam ona služi.
Kao treća kateheza mogla bi se uzeti obradba čina i ri-
ječi, što ih biskup izvodi kod dijeljenja svete potvr-
de (kako biskup dijeli svetu potvrdu). Sada na temelju
lika svete potvrde može u pojedinostima izvoditi njezi-
no djelovanje. Križ na čelu = ispovijedanje vjere. Kod toga
se može pokazati, kakovi su bili apostoli prije dolaska
Duha Svetoga, a kakovi poslije. Može se posebice razmo-
triti držanje Petrovo. Treba izvesti, kako nas Duh Sveti
jača u poteškoćama i daje mogućnosti za nesakramentalnu
svećeničku službu u Crkvi Kristovoj. - Na kraju može
vjeroučitelj na temelju planskog ponavljanja izvesti pri-
pravu djece, kako će se vladati na dan svete potvrde.
Samo se po sebi razumije, da će vjeroučitelj podrobno
razrađene glavne ideje i razvoj kateheze zabilježiti pri-
je svake metodičke jedinice, da ih poslije nadopuni svojim
iskustvima i opaskama.

Dopunsku obuku o sakramentu svete potvrde može vjero-
učitelj provoditi na temelju prigodnih okolnosti, koje se
nuđaju samim gradivom poradi srodnosti ili pak u vezi sa
kojim vanjskim značajnim događajem u životu djece ili
okoline.

Vjeroučitelj će prvi sat vjeronauka iza svete potvr-
de posvetiti razgovoru o dječjim doživljajima dana svete
potvrde. Ovakav razgovor treba provesti, jer će vjeroučī-
telju početniku, a i starijem s iskustvima bogatom kate-
heti otvoriti oči za mnoge pozitivne, a možda i neslućene
negativne strane dječjeg shvaćanja i držanja. Sam razgovor
može se lako udesiti tako, da djeci dajemo na volju,
kako bi svaki od njih rekao nešto "važno" iz svojih doživ-
ljaja u vezi sa svetom potvrdom. Kod toga ne će kateheta
ostaviti, da dijete daje tek krnje opise, nego će nastoja-
ti uputiti ga, kako bi ono upotpunilo svoj izvještaj. To
še može učiniti i kojim pitanjem. Kod toga valja dobro lu-
čiti svjetovnu radost od duhovne, i ova druga mora doći
do izražaja. Na temelju aksioma o povezivanju čuvstava i
doživljavanja vrijednosti, treba djeci omogućiti da go-
vore i o doživljajima svjetovnog značaja. Pitanja, kojima
će vjeroučitelj upotpunjavati religiozne sadržaje u vezi
sa svetom potvrdom, mogu biti ovakova: Što ste na večer
prije svete potvrde imali učiniti? -Pobožno se pomoliti.
-A ujutro? Što ste sve vidjeli na biskupu? Kako je biskup
dijelio svetu potvrdu? Da li ste primili završni blago-
slov? Jeste li poslije podne bili na blagoslovu u crkvi?
Zahvalili na večer Bogu za primljene darove kroz dan.-Ka-
kove ste darove primili od vaših kumova? Što je zapravo
dužnost kuma? Kako se držao vaš kum na svetoj potvrdi?

(Ruku držao na našem ramenu). Što ste vi time postali? -Štićenici.... A koje su vaše dužnosti prema kumu? - U vezi sa darovima treba upozoravati odrasle, da kao kumovi kupuju djeci više religiozne predmete, koji imaju trajnu upotrebu. Na te predmete neka djeca na manje vidljivom mjestu stave:"potvrdni dar mojega kuma"-sa naznakom dana potvrde, kada su ga primili. Religiozne predmete-treba djecu na to upozoriti - trebalo bi blagosloviti, osobito ako se radi o krunici, da time stekne oproste kod moljenja. U koliko se daju potvrde diplome ili kakove potvrdne slike (sa ili bez potpisa biskupa, koji je podijelio taj sakramenat, trebalo bi upozoriti roditelje, da sliku prema mogućnosti urame i t.d.

Druge prigode za dopunsku pouku o sakramentu svete potvrde daje obuka o sakramentu svetog krsta i presvete Euharistije. Na stupnju produbljivanja, koji možemo uvesti u takovim metodičkim jedinicama, izravno spajamo dječje već stečene spoznaje o drugim sakramentima sa sakramentom svete potvrde, a sve na temelju sličnosti i oprečnosti lika, tvari i milosnih učinaka. Sve će ovo pomoći djeci, da osvježe, sigurnije upamte i lakše dožive milosno bogatstvo, povezanost i ljepotu svetih sakramenata. Isto bi tako bilo uputno, da djeca uz pomoć katehete i roditelja nauče slaviti godišnjicu, kad su primili Duha Svetoga, pa da kod kuće na primjer kod zapaljene krsne svijeće mole za sedam darova Duha Svetoga. Na svršetku pučke škole dobro bi bilo, kad bi se vjeroučitelj pobrinuo, da učenici proslave svoj izlazak iz škole malom svečanošću, gdje bi pojedini učenici sami iznijeli misao katoličkog života i apostolata u svojem budućem životu u raznim zvanjima. Ovom bi misli trebalo zabaviti naše katoličke pjesnike, pisce i glazbenike (skladatelje), da i oni pomognu oko stvaranja potrebnog repertoirea za takove prigode.

Još nam preostaje raspraviti pitanje o dobi potvrđenika kod primanja svete potvrde.

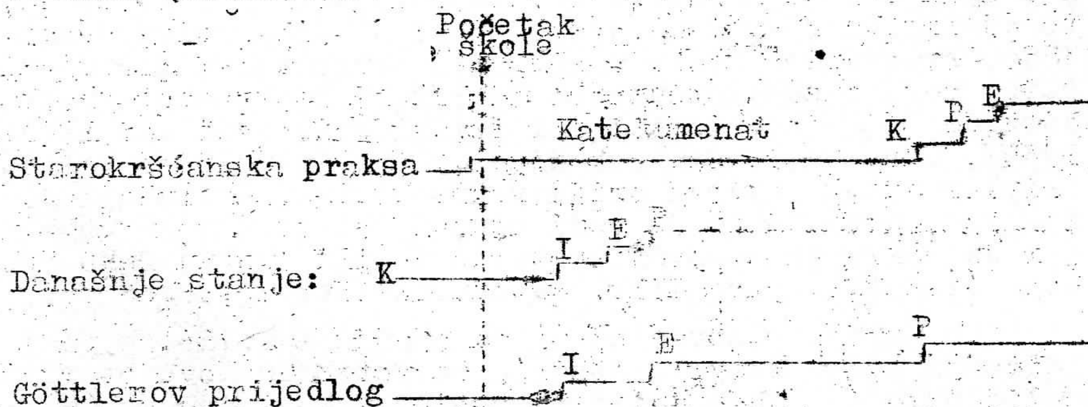
U latinskoj crkvi uz neke izuzetke (Španija, latinska Amerika) dijeli se sveta potvrda redovito iza sedme godine. Ipak se sveta potvrda može podijeliti i ranije, kad to djelitelj odluči iz pravednih i teških razloga (can. 788). Pravedni i teški razlog nije samo teška bolest djeteta, nego i duga otsutnost djelitelja sakramenta svete potvrde (bio on redoviti ili izvanredni) vidi AAS XXVII/1935/, str. 16.). Ona pak djeca, koja su uslijed bolesti primila svetu potvrdu prije sedme godine, u slučaju da iza toga umru dobivaju veći stupanj slave u nebu, jer su sakramentom svete potvrde dobili puninu Duha Svetoga (isp.Th., pars III., quest.LXXIII., art.8,ad 1).

Oko pravilno shvaćanja i tumačenja can.788. o podjeljivanju svete potvrde obzirom na potvrđenikovu starost, uslijedilo je mnogo upita na papinsku komisiju za autentično tumačenje kanona. Tako je ova Komisija dala rješenje u vezi s tumačenjem can. 788, tako da ona ima precetivnonormativni značaj. Stoga se smjesta nameće pitanje, da li se sakramenta svete potvrde mora dijeliti prije svete

pričesti ili se može primiti i poslije? Odgovorom svete kongregacije de Sacramentis (AAS, XXIV/1932/ str. 272.) riješena je načelno poteškoća tako, da se sveta potvrda ima smatrati dopunskim sakramentom svetog krsta, pa je prikladno, da bi djeca stupala svetoj pričesti iza sakramenta svete potvrde. Ipak spomenuta Kongregacija time ne brani, da djeca prime svetu pričest prije svete potvrde.

Iz ove činjenice može uslijediti, da djeca u razmjerno kratko vrijeme mogu doći u priliku, da prime tri sakramenta: svetu ispovijed, pričest i potvrdu. Neki vešma ugledni pedagozi ne zagovaraju takovu praksu ni u slučaju, da djeca prime u razmjerno vrlo kratkom vremenskom razmaku svetu ispovijed i pričest kako to biva u našoj praksi - u razmaku od nekoliko sati. Obrazloženje takova njihova držanja proizlazi iz psiholoških razloga, da se djeca nerazmjerno uspinju na vrhunce kršćanskog milosnog života, a onda je iza toga nagli pad uslijed toga, što vjerski život nema jačeg sakramentalnog središta u vjeronaučnoj obuci. (Isp. Göttler, Das Firmalter, ... Katechätischer Kongress München 1928, str.185.). Kakogod je Göttlerova misao k vraćanju na prastaru crkvenu praksu, da pojedini sakramenti čine središte odgojne djelatnosti, po sebi posve ispravno, ipak je razmjerno teško provedivo, jer bi se tada na primjer sveta potvrda u svakoj župi morala dijeliti svake godine. Usto ipak ostaje pitanje pomicanja svete potvrde na što kasniji rok, kako je to Göttler predlagao prije rješenja Svete Stolice u vezi s can. 788., ako se dublje zamislimo u pogibelji, koje prijete ispovijedanje vjere kod ovih malenih. Sakramenat je dakle svete potvrde za vjeru djece potreban u ranoj dobi, pa nas ovo vodi na stilizaciju can.788., kakogod bi neki potrebni razmaci u primanju svetih sakramenata imali također svoje psihološko opravdanje.

Poradi velikog značenja pravilnog rasporeda u primanju svetih sakramenata za vjerski život mladeži, donosimo ovdje grafički prikaz o primanju svetih sakramenata u staroj Crkvi, zatim, kako to izgleda danas i kako je to zamišljao Göttler (Ib.186.).

K=sakram.s.krsta; I= sakram.s.pokore; E=euharistija; P=sakram.s.potvrde.

V. R A D u S R E D N J O J Š K O L I

NASTAVNI PLAN ZA SREDNJE ŠKOLE.

Ako se obazremo na povijest nastavnoga plana u hrvatskim zemljama tamo od 1849.godine, tada možemo uvidjeti, da se nastavni plan za srednje škole u bitnosti malo mijenjao, unatoč opravdanim i obrazloženim zahtjevima, pa čak i odlukama o promjeni nastavnog plana.

Nastavni se plan od g.1849.sastoji iz slijedećih disciplina, koja se uzimaju po razredima, kako slijedi: 1.razred Katekizam; 2.r.Liturgika; 3.r.Biblijska povijest Staroga Zavjeta; 4.r. Biblijska povijest Novoga Zavjeta; 5.r.Apologetika; 6.r.Dogmatika; 7.r.Moralka; 8.r.Crkvena povijest. Ovo je progresivni nastavni plan, koji bijaše u svoju ruku bogoslovski fakultet u malome, što se vidi iz razmještaja i broja pojedinih teoloških grana, koje su srednjoškolci imali učiti. Tako intelektualistički zasnovan, podjednako iskreni, i podržavan od vjeroučitelja, naglašavao je previše odgoj razuma, dok je previdao odgoj volje, osjećaja i čitava čovjeka. Ovo se posljednje šutke pretpostavljalo. Najkobnija točka ovoga programa bila je svakako sistematska apologetika u petom razredu srednjih škola. Kao takova bila je za učenike preteška, a da pravo kažemo za njihovu razvojnu dob i štetna, jer je njezina svrha bila pobijati raznolika zastranjenja, dok je nutrina učenika u to doba još izvan ovakovih problema. Budući da se takovi problemi raspravljaju, a oni ih ne mogu ocijeniti u njihovoj punini niti ih shvatiti, to se nerijetko događalo, da su prvi i najteži poticaji za sumnje dolazili upravo od apologetike. Posljedice takovih sumnja bile su otpad od vjerovanja i praktiziranja vjere.

Reformom starog nastavnog plana kod nas bavili: dr. V.Honotarić, dr.F.Barac, dr.H.Mihalović, M.Pecher, F. Lasman, dr.D.Gunek, dr.J.Oberški, dr.S.Zimmermann, dr.N. Kolarek. Među prijedlozima, koji su vremenski nešto stariji, ali su imali dobro opravdanje, pa čak i dvokratni prihvat na sastancima kateheta, jest prijedlog dra Frana Barca (isp.Barac,Naučna osnova za nauk vjere u srednjim školama, otisnuto u Kršćanskoj školi III/1899.). i Katoličkom listu 1905.). Glavne su oznake potonjeg nastavnog plana: Liturgiku stavlja u četvrti razred, povijest u peti, a apologetiku u osmi razred. Ipak se taj nastavni plan nije proveo u život, a štete, koje su uslijed toga nastajale u dušama učenika, teško je dovoljno ocijeniti.

Nastavni se plan stvarno nešto više promijenio samo jedanput, i to u nižim razredima. U prvi i drugi razred ušla je Biblija sa crkvenom povijesti, u treći razred liturgika, a u četvrti katekizam.

Na katehetskom kongresu u Splitu g.1936.primljen je novi nastavni plan, koji je predlagao dr.N.Kolarek. Ovaj plan dobiva 1940.odobrenje od Biskupskih konferencija, a od školske godine 1941./42. imao se provoditi postepeno u život.

Prema nastavnom planu iz g.1940.izgledao je redoslijed ovako: 1.i zred: Katekizam, 2.r.Katekizam i liturgika, 3.r. Biblija Starog Zavjeta sa jednim dijelom povijesti Crkve, 4.r.Biblija Novog Zavjeta,Crkvena povijest; 5.r. Nauka o Crkvi kao čuvarici Objave iz Svetog Pisma od-branci odlomci Djela Apostolskih,a povijesti od osnutka Crkve do svršetka dogmatskih borbi; 6.r. Kristologija,Soteriologija,Nauka o sakramentima,Srednji vijek crkvene povijesti; 7.r.Moralka,Povijest od Luthera do francuske revolucije, Iz Svetog Pisma Propovijed na Gori,Pastirske poslanice Sv.Pavla i sv.Jude; 8.r. Nazor na svijet. (Isp.Kolarek,Reforma vjeronaučnog nastavnog plana u srednjim školama; Katolički List 86/ 1936. broj 25,45,5o i 51.).

Na ovakav sastav nastavnog plana utjecale su studije razvojne dobi mladenačke, nastavni plan za pojedine svjetovne predmete, nastojanje oko koncentracije bogoslovske nauke (unutarnja koncentracija).

Znanstveni rezultati u istraživanjima iz psihologije mladenačkog doba pomogli su znatno, da se grupira vjeronaučno obrazovno dobro tako, kako će ono što bolje služiti izgradnji značaja omladine. Tako na primjer,kad se obazremo na neposredni interes srednjoškolca obzirom na dob od 11.-13.godine,na njegovu sposobnost pametovanja,tada se može opravdano uvesti sistematski katekizam, jer je sposobnost pametovanja velika,a interes mnogostran.Učenici upravo traže, da mogu mnogo učiti. U dobi od 13.-15. godine zahvaća u mlade duše val romantike, želja za doživljavanjem velikih događaja, promatranja i nasljedovanja ideala.Stoga u Biblijskoj povijesti Starog i Novog Zavjeta imaju mladići i djevojke blizinu konkretne odgojne zbilje, koja će im pomoći oblikovati načelno i djelatno njihove ideale.Pogotovu će mladi ljudi imati velike prilike, da na kristocentričnom gledanju svega vjeronaučnog gradiva kroz peti, šesti i sedmi razred upoznaju Isusa Krista kao istinu, život i put.

Kao drugu zgodnu pomoć nastavnog plana,kako je predložen, vidimo u mogućnosti usporednog učenja srednih predmeta s vjeronaukom. Time vjeroučitelj uštećuje na vremenu, jer će ti samo bitne okvire svjetovnoj povijesti i unutar nje prikazati crkvene značajke pojedine epohe. Kod toga se još lako može doći i na diskusije o pojedinostima,koje su mladeži ostale nejasne ili krivo zapamćene ili čak krivo prikazane. Usto ne treba čekati do osmog razreda, kada je već interes mogao posve ishlapiti, a možebitni negativni utisci već odnijeli raspoloženje u smjeru udaljivanja od Crkve.

Unutarnjom koncentracijom gradiva postizava vjeronauk vanrednu živahnost i interes. Mladim se ljudima otvara mogućnost povezivanja dogme sa poviješću, liturgikom, umjetnošću,Svetim Pismom. Tu se otvara prilika za samostalno skupljanje gradiva,njegovo sređivanje, kao i za produbljivanje upoznatih istina.Ovako zamišljeni nastavni plan sili nastavnika, da on počme pod vjeronaučnim satovima u znatnoj mjeri provoditi

radnu obuku.

Ovakovim radikalnim promjenama prema prijašnjem nastavnom planu čini se (teoretski), da se približujemo željenom cilju, da nastavni plan ne će više biti - sigurno ne u tolikoj mjeri- uzrokom vjerskih kriza i otpada od vjere.

Ipak ovaj nastavni plan još mora u svojoj cjelini izdržati vatrenu kušnju prakse. Mi još nemamo ni gotovih udžbenika, po kojima će učenici naći potrebna uporišta za samostalni studij svete nauke, koji treba da provode u život. I tu je silni posao i delikatna zadaća na piscima udžbenika, kako će oni izvesti dane im smjernice, da one odgovaraju psihološki, logički, metodički, estetski, te tako oduševe za vjersko prakticiranje svojom zornošću, jasnoćom i svježinom dikcije.

TEHNIKA RADNE OBUKE.

Ovdje pretpostavljamo principe radne obuke, kako se ona provodi u razredu, jer smo to izložili u poglavlju "Načelo samorada i njegova upotreba u vjeronaučnoj obuci". Sada bismo prešli na tehnički dio uspješnog provođenja radne obuke u vjeronaučnoj obuci za niže razrede srednje škole.

Mnoga su istraživanja pokazala, da je dobro organizirani rad na temelju načela samorada najbolji jamac trajnog uspjeha vjeronaučne obuke. Da se može provesti uspješno načelo samorada i u vjeronaučnoj obuci, a da kod toga sudjeluju najvećim djelom i sami učenici, najbolje će biti, ako razred zgodno podijelimo na skupine.

Provedba se učini odmah iza prvog sata rada s učenicima. Kod prvog razreda dostaje razdioba na tri dijela. Razdioba, kako je običavaju provoditi isusovci na svoja "castra", nije toliko podesna kod nastave, gdje još nemamo pred sobom u krepostí izgrađenu mladež. Pogibelj je naime, da se previše ispolji takmičenje, koje može dovesti do animoziteta, a da kod toga strada duh suradnje u međusobnom pomaganju. Da se ovaj momenat rivalstva još više smanji, pa da im se pokaže cilj jedinstvenosti u tom radu, uzimaju nastavnici imena pojedinih skupina prema bojama u zastavi. Na čelu svake skupine nalazi se vodić (u stručnoj se literaturi upotrebljavaju u tu svrhu različni nazivi: Moneur, capo di squadra, Obmann i t.d., a isto se tako različno nazivaju skupine: Equipe, squadra, Gruppe). Kod ulaženja u pojedinu skupinu puštamo na volju izbor, gdje će koji od njih pristati. Ipak im valja spomenuti, da je veoma uputno, kad bi grupe imale članove, koji razmjerno blizu stanuju.

U profanim predmetima obićaju prema engleskom i američkom uzoru birati glasovanjem takove vođe i njihove zamjenike. Neki pedagozi ne preporučuju takav način biranja za vjeronauk, jer uz pozitivne strane takova biranja imaju na umu i njegove negativnosti. Ove negativnosti smatraju štetnima, jer se vodići biraju na temelju simpatija i propagande, a ne na temelju zbiljskih sposobnosti. Međutim za nas ovaj problem otpada, jer na početku prvog razreda i onako ne mogu birati, jer se ne poznaju, a poslije toga otpada potreba biranja, jer se sve bazira na sposobnostima. Najsposobniji u skupini prima mjesto vodiča, a drugi iza njega mjesto zamjenika.

Sposobnost pojedinaca u takovim slučajevima ispoljuje se na temelju objektivnih prosuđivanja, koja se procjenjuje prema bodovima, koje postizava pojedinac za svoj rad. Dakako, bodovi se mogu dobiti, a i izgubiti. Bodovi se daju: za vladanje (vrlo rijetko, ali svakiput imaju svoj učinak); za studij (na temelju ispitivanja, bilo ono pismeno ili usmeno, ali se za pismeno ispitivanje daje više bodova, jer ono iziskuje veći napor, a manja je mogućnost pomaganja sa strane profesora ili krišom sa strane učenika; napokon može za studij dobiti pojedinac bodove, ako u danoj zgodi, kad na primjer više njih ne zna koju stvar, uspješno protumači stvar, što već zapravo ide u izvanredne radove. Bodove dobivaju učenici za redovite radove (oni sastoje u pismenim podnescima, koje učenik načini kod kuće, kao na primjer: na temelju predavanja ili u vezi s njime napiše pjesmu, dramu, opažanje iz života, grafikon, skicu ili sliku, a i koji izvadak iz koje knjige). U izvanredne radove ubrajaju se radnje, prilozi za pojedine radnje ili probleme i diskusije.

Kao normalna prolazna ocjena za ispitivanje (najniža) jest brojka šest. Tko odgovori za 5, taj gubi jedan bod. Tko odgovara za 8, taj dobiva dva boda. Sa odgovorom za najnižu prolaznu ocjenu učenik ne dobiva niti gubi. - Najviše bodova dobivaju učenici na temelju domaćih radova u svojim tekama, u koje unose pjesme, opažanja i t.d. Za svaki ovakav izradak dobiva 1-4 bodova. Bodove podjeljuje vjeroučitelj. Na temelju uvođenja takovih ocjenjivanja pojedinačnih uspjeha i radova dobiva svaki pojedinac svoju vrijednost, a preko toga i čitava skupina. Bodove može gubiti i čitava skupina. To izkazi iz utanačenja, jer za svaki sat vjeronauka moraju biti spremna baren po dvojica, da odgovaraju vjeronauk. Svaki učenik može uste biti pitan jedan do triput na tri mjeseca. Ipak čast skupine može spasiti njezin vodić ili zamjenik, da oni odgovaraju, kada svi zataje. Tako na temelju rada i požrtvovnosti dolazi vjeroučitelj posve lako do uvida, koliko tko vrijedi ne samo intelektualno, nego i moralno, a prepirke oko toga, tko je zaslužniji, postaju

suvišne. Zbrajanje bodova na kraju polugodišta i na kraju godine govori o tome neposredno.

Iskustvo je pokazalo, da se naprekom u godinama moraju smanjivati veličine skupina. Što stariji razred, to je za pravilan rad potrebno, da budu manje skupine. Tako u četvrtom razredu dostaje, da u jednoj skupini budu četvorica ili petorica. Usto su potvrđena opažanja, da ovakav momčadski rad ima svoje velike prednosti upravo u godinama od 10-15.

Na taj način drugi i treći razred imaju u prosjeku 4-5-6 momčadi. Time izbor postaje u širim granicama, svaki može birati svoga vodiča. Manji broj članova u momčadi daje manju mogućnost razilaženja, a veću priliku upoznavanja i približavanja. Sve to povećava uspjehe rada. Ovaj duh umjerenog takmičenja ulijeva u duše dobrih brigu oko napretka svijù u pojedinoj grupi, pa se tako na temelju zajedničkih interesa podiže opći duh razreda. U svemu mnogo ovisi o vodiču skupine, posebice za sustav, koji mi želimo provesti u vjeronauku. U Engleskoj ima vodič skupine ulogu kontrole, dok je za nas mnogo važnije, da ima dužnost apostolata. Ovu dužnost apostolata osjećaju vodiči spontano u svojim izvještajima na kraju semestra. Oni opisuju svoje poteškoće u vođenju povjerene im grupe, i njezine svijetle strane. Usto se češće sastaju svi vodiči i njihovi zamjenici sa vjeroučiteljem, pa tu pretresaju svoja opažanja. Tako vjeroučitelj može do kraja upoznati sve dobre strane svojih učenika, kao i one lošije, i prema tome voditi obrazovanje i odgoj na temelju zbiljskog uvida i suradnje mnogih učenika.

Rezultati, koje daje takav način rada sa mladeži prelaze u svemu dosadanje uspjehe u vjeronaučnoj obuci. Mladež to sama od sebe s ponosom ističe prigodom odgovora na postavljene upite sa strane vjeroučitelja. Svi jednodušno ističu, kako im je na taj način omogućeno, da svoju vjeru bolje upoznaju i mogu prema njoj živjeti.

Kakogod bi se moglo prigovoriti, da ovakova anketa, koju provodi osobno kateheta, nije slobodna od sugestija i obazrivosti prema vjeroučitelju, ipak se iz samih odgovora može statistički zaključiti, da je prava jezgra takovih odgovora nenamještena, a povrh toga u prilog odgovora svjedoči i veliki rad srednjoškolske mladeži, koji se može jasno pratiti u njihovim bilježnicama tokom godina.

Ako se uzme, da je rad, koji učenici obavljaju u svojim bilježnicama, posve svojevoljan, jer za eventualno nevođenje takove bilježnice vjeroučitelj ne nameže nikakovih sankcija, tada se ovakav rad može u znatnoj mjeri

nazvati slobodnim radom.

Rezultate, koje je po toj metodi, postigao Gesualdo Nosengo, profesor na nižoj učiteljskoj školi u Milanu, a odnose se na radove u bilježnici, pokazuje nam slijedeća skrižaljka:

	Đaka	Bilježnica:	Bilj.točno:	Nepotp.bilj.:
I.Razred	44	36	2o	16
II. "	42	42	22	2o
III. "	38	3o	15	15
IV. "	38	31	17	14
	162	139	74	65

Vjeroučitelj je slike u bilježnicama ocijenio, pa je na ukupni broj slika 3478 došlo 1o.o48 bodova.(isp. Nosengo, L' attivismo nell' ingnamento della scuola media, str.165.).

KRISTOCENTRIČNOST NASTAVE

Ideja kristocentričnosti u vezi sa odgojem i obrazovanjem mladog naraštaja i svih kršćana uopće potječe od samoga Isusa Krista, a Crkva je sve do danas provodi u zbilju.

Slika kristocentričnosti u veoma zornom sadržaju ostvarena je na gori Taboru.A da je doista Krist smisao i cilj Starozavjetnog zakona,potvrđuje Sveti Pavao,koji veli:"Tako je zakon bio čuvar naš, da se vjerom opravdamo" (Gal.3,24).O Kristu kao središtu proroštava nije potrebno ovdje govoriti,jer je to očitost,koja se lako može potvrditi.I sam Gospodin Isus Krist kaže za sebe: "Jedan je vaš učitelj,Krist"(Mat.,23,1o).

Kristocentričnost odgoja naglašavaju Laktancije, Klement Aleksandrijski,Augustin,Sv.Toma,Olier,Olgiati i t.d. U srednjem vijeku Gerson (De trahendis parvulis ad Christum). Gruberovim vraćanjem na Augustinova načela odgoja vraća se jače kristocentričnost u obučavanje mladeži, da je onda još više razrade Th.Rottels i G.M.Dursch. Sam termin unišao je u katehetiku iz liturgijskog pokreta,a uveo ga J.Acken.

Budući da je kristocentričnost odgoja zapravo cilj odgoja,jer je po zornosti,kojom je Isus Krist otkrio nama vrijednosti Kraljevstva Božjega,On postao Istina,Život i Put svima, to je misao kristocentričnosti uvedena svestrano u nastavne planove pučkih i srednjih škola.

Među veoma uspjele kristocentrične planove ulazi svakako i nastavni plan za niže srednje škole u Italiji. U svim je godištima Isus Krist središte sveukupne nastave. Ova se središnja misao programa veoma plastično prokazuje grafikonima, koji vanrednom zornošću daju pregled sveukup-

nog rada za čitavu godinu (Isporedi;Nosengo, L' attivismo nell' insegnamento religioso della scuola media, str.98-104. i Nosengo, Formazione Cristocentrica,str. 28,37,45 i 58). Za prvi se razred uzima (prema odredbi svete Kongregacije Concilii od 21.lipnja 1930.): Krist,središte starog doba.U drugome razredu: Krist, središte zakona i Ljubavi. U trećem: Krist,središte i izvor života, a u četvrtom: Krist,Kralj i središte povijesti.Prema tome je sveukupni cilj i program vjeronaučne obuke i odgoja: Krist,sveopće središte života (ispor. Nosengo, L' Attivismo nell' insegnamento religioso della scuola meida,str.73.).

Nastavni plan,koji je odobren i koji se već djelomično ostvario u našim srednjim školama,ima mnoge odlike,koje svestrano govore o nastojanjima kristocentričnosti, da se zadovolji ovom temeljnom zahtjevu za pravilni vjersko-moralni odgoj mladeži.

Ako spomenemo,da je katekizam za prvi i drugi razred sa liturgikom u drugom razredu u mnogome kristocentrično orijentiran već po svojoj naravi, to je suvišno dokazivati njegovu kristocentričnost.Ipak se mogao, osobito za drugi razred, gdje se raspravlja o milosti, provesti ovaj princip konsekventnije,dosljednije.Biblija za treći i četvrti razred ulazi u praksu na temelju nastojanja oko kristocentričnosti. Gradivo,koje se predaje u petom,šestom i sedmom razredu nosi sve oznake kristocentričnosti,u koliko se odnosi na dogmatsku i moralnu građu toga rasporeda. Tu je Krist prikazan kao istina,život i put. Osmi bi razred prema tome morao činiti puninu i odluku sa strane mladih ljudi,da se orijentiraju kristocentrično u svim raznolikostima budućeg života. Kristocentričnost bi prema tome morala ispuniti ono,što dosadanje koncepcije o nastavnom planu nisu dospjele u dovoljnoj mjeri naglasiti:Time se dakako ne tvrdi,da se nota kristocentričnosti ne može bolje,jedinstvenije i sustavnije provesti u kojem drugom nastavnom panu.

Kristocentričnost ostaje prema tomu i kriterij izbora građe za nastavni plan uopće.Isto tako čini kristocentrična nota u gradivu nužnu pretpostavku u ocjenjivanju, kad nastanu prilike,da se ne može sustavno istumačiti gradivo,koje ćemo odsjeke gradiva lakše izostaviti pod školskom godinom. Izuzetak u tom postupku čini samo diktat najposebnijih prilika,koje rezultiraju iz posebnih okolnosti,u kojima se nalazi mladež.

Prema tome se vrijednost nastavnog plana može mjeriti i po uspješnom provođenju kristocentričnosti.Upravo u tome i jest odgojna vrijednost nastavnog plana,da spremi ljude za život,koji će s Kristom misliti,osjećati i djelovati.Nastavni plan,koji je sustavno i dosljedno,ali i jasno za učenike proveo kristocentričnu notu u djelo, mnogostruko će potkrijepiti iznesenu nauku katoličke Crkve,pa će time opet pokazati bogatstvo motiva za ispravno

držanje i vođenje volje u životnim problemima.

Kod izostavljanja gradiva nota kristocentričnosti unosi u predloženi obvezatni vjeronaučni plan ograničavanje na veću ili manju kristocentričnu jezgru. Od ove manje kristocentrične jezgre morat će otstupiti vjeroučitelj tek u najizvanrednijim slučajevima, koje se praktički teško može zamisliti.

Upirući se na načelo kristocentričnosti mora vjeroučitelj i sam stalno imati pred očima velike istine, koje sveti Pavao tako jasno ocrtava i naglašuje, koje nisu drugo, nogoli izražaj principa kristocentričnosti u svim njegovim konsekvencijama: Krist je slika Boga živoga, prvorođeni prije svakoga stvorenja; jer je u njemu sve stvoreno, što je na nebu i na zemlji, vidljivo ili nevidljivo....: sve je po njemu stvoreno. I on je prije svega, i sve postoji u njemu...Jer se je dopalo (Bogu), da u njemu stanuje sva punina (Kol., 1., 15 - 19).

Kad vjeroučitelj pomno izvede metodičku jedinicu u suradnji sa svojim učenicima, pa im prikaže veličinu Isusa Krista, tada je moralno nemoguće, da bi se našao veći postotak onih, koji bi bili indiferentni na suverenog autora svega, što nas okružuje. Ova veličina mora dobiti priznanje od svakoga. Samo je na nama, da psihološkom adaptacijom prikučimo ove nenadmašive vrijednosti dušama odgajanika.

LITURGIJSKI ODGOJ

U ovom raspravljanju želimo se ograničiti samo na svetu misu, centar i vrhunac kulta katoličke Crkve.

Činimo to poradi silne važnosti i neizreciva bogatstva duhovnih vrijednosti u katoličkoj liturgiji. U drugu ruku, duh je liturgijskog shvaćanja svete mise pao u tolikoj mjeri, da je potrebno sve poduzeti, kako bi "presveta otajstva, u koja /je Gospodin/ postavio vrutak svake svetosti, i nas uistinu posvetila" (prema tajnoj molitvi na dan svetog Ignacija, 31. VII.) Napokon to činimo i stoga razloga, što Crkva pod tešku obavezu traži, da vjernici pribivaju nedjeljama i zapovijedanim blagdanima žrtvenom činu svete mise, dok kod svih drugih bogoštovnih čina ne postavlja ni izdaleka tako velikih zahtjeva.

Liturgijski odgoj u vezi sa svetom misom ima prvorazredno značenje za sav duhovni život mladeži i odraslih. Za srednjoškolski bi nastavni plan trebalo posebno postaviti izravne smjernice, kako će

vjeroučitelj postepeno i sustavno obrađivati kroz svih osam (odnosno četiri) godine liturgijsku građu.

Opseg gradiva bio bi počam od liturgijskih simbola, pa do samostalne upotrebe misala, jer se u srednjim školama lako može uvidjeti, da mnoge pučke škole u vezi s vjeronaukom u liturgijskom smjeru nijesu redovito uspjele dati potrebnih elemenata za aktivno sudjelovanje kod svete mise.

Tri su glavna načina, kako se učenici mogu uvesti u aktivno sudjelovanje kod svete mise.

Može se postići prije svega, izvođenjem koralnih napjeva na latinskom jeziku i na liturgijskom tekstu. To je ideal. Ideal, koji može u gimnaziji najlakše ostvariti, ako isporedimo učenike sa drugim vjernicima po njihovu obrazovanju i mogućnostima.

Drugi je način pomoću recitiranja liturgijskog teksta, koji se nalazi u nacionalnom jeziku. Recitiraju ga učenici redovito u dva kora. Kod toga se pridržavaju odredaba Svete Stolice iz g. 1922. Prvi nastup valja svestrano prostudirati i izvježbati, jer od toga ovisi mnogo, kako će to primiti oni, koji su manje raspoloženi, da prisustvuju svetoj misi.

Treći se način sastoji u obliku, koji nazivaju "betsingmesse". Svećenik kod oltara čita tihu misu. Dijelove svete mise, koje bi svećenik kod pjevane mise imao pjevati, recitira predmolitelj. (To su molitva,poslanica, evanđelje, predslovlje, Očenaš i popričesna). Kad svećenik moli stalne dijelove svete mise, vjernici pjevaju pučke popijevke, koje po sadržaju odgovaraju blizini liturgijskog teksta, a po melodiji su u duhu crkvene glazbe, možda i korala (tako na primjer "Kyrie" iz Citharae octocordae, pa "Gloria", "Credo%, Sanctus" i "Agnus". (Za promjenljive dijelove postavljaju opet tekst, koji odgovara liturgijskom, ali na pučkom jeziku i u narodnoj pučkoj popijevci. To je pojam, koji sadrži riječ "Betsingmesse".Kako vidimo, mi još nemamo dovoljno preduvjeta, da bismo izveli potpunoma takovo sudjelovanje kod svete mise, jer još nemamo dovoljno skladbi promjenljivih dijelova svete mise u ruhu crkvene popijevke. U tom smjeru čeka katoličke pjesnike i skladatelje znatan posao.

Koji će oblik biti početni i koji će prevladavati, ovisi o prilikama,u kojima radi vjeroučitelj, a i o ukusu i odgoju njegovih učenika. Čini se, da najviše života i blizine shvaćanja u početku daje "Betsingmesse".

Time, što smo pokazali mogućnosti maksimalnog sudjelovanja učenika kod svete mise, ne bismo nikako željeli, da se izgubi u tome ono bitno, a to je žrtveni karakter svete mise i naše aktivno sudjelovanje u njemu.

Žrtveni se značaj svete mise očituje od prikazanja do uključivo svete pričesti vjernika. Nastaje pitanje, kako će vjernici aktivno sudjelovati kod ovog bitnog u svetoj misi kao žrtvi novog zavjeta. Da vjernici imaju udio u žrtvi svete mise, o tome nema nikakove sumnje, a bjelodano se to očituje kod "Orate fratres" /da moja i v a š a ž r t v a bude ugodna Bogu, Ocu svemogućemu/.

Ostaje pitanje:S kojega naslova može vjernik zajedno sa svećenikom sudjelovati kod svete žrtve novoga zavjeta i u kojem opsegu? Vjernici imaju na temelju svetog krsta, odnosno na temelju svetog krsta i svete potvrde naslov općenitog (allgemeines) svećeništva. Tako govorimo za razliku od službenog svećeništva, koje se prima na temelju svetog reda. Bez službenog svećeništva nema svete žrtve novoga zavjeta. Iz toga se pak vidi, da vjernici ne će moći aktivno sudjelovati kod svete žrtve novoga zavjeta u vrhuncu svete žrtve, a to je za vrijeme kanona. Preostaje dakle, za aktivno sudjelovanje vjernika kod svete žrtve samo prikazanje i sveta pričest. Od ovog dvojeg sada spomenutog važnije će biti, da učenici sudjeluju aktivno kod svete Pričesti. Ako se to zbude, tada bismo mogli reći, da je zadovoljeno bitnom minimumu aktivnog sudjelovanja kod svete mise.

Tako od svete žrtve novoga zavjeta dolazimo do svete Pričesti, a ova pretpostavlja život milosti, koji posjedujemo ili ga nanovo stječemo preko sakramenta svete pokore. Lako je uočiti, kako pravilno aktivno sudjelovanje kod svete mise povlači za sobom niz konsekvencija, koje izvršene vode učenika-vjernika na dubine produhovljenog kršćanskog života.

Stoga će dušobrižnik srednjoškolske mladeži sve poduzeti, koliko je do njega, da mladež aktivno sudjeluje kod svete mise.

Među prvim brigama bit će mu nenapadno nastojanje oko toga, da mladež svojim nastojanjima (najbolje marljivom štednjom) dođe barem do nedjeljnog misala. Misal nije samo pomoćno sredstvo liturgijskog pokreta. Ono je pravo vrelo liturgijskog pokreta.

Čim je učenik naučio iz misala pratiti svetu misu, tada se otvaraju u njegovu životu nove mogućnosti katoličkog i dinamičnog apostolskog života. I doista oni, koji su ustrajali kod takove liturgijske pobožnosti, pokazuju veliku samostalnost i izgrađenost u nastupu prema svojoj okolini. Sve ovo ide spontano, samo od sebe, da tako kažemo. Tako se eto odvija onaj veliki i silno važni odgoj po liturgiji, po svetoj misi.

Osim odgoja po liturgiji, od kojega primaju svi, koji dolaze iole bliže k liturgijskoj zbilji, morat će dušobrižnik osobitom marljivošću nastojati oko odgoja učenika za liturgiju.

Tu se otvara veoma široko polje rada. Onaj rad u školi već smo spomenuli, a sada nam valja nešto više pogledati rad u crkvi, posebno onaj u vezi sa nagovorima mladeži. Svećenik može dobrim rasporedom na temelju misala ispuniti svih osam godina srednje škole, a da kod toga ne

bude nikakve dosade. Kod toga nemojmo zaboraviti, da misal sadrži veliko bogatstvo dogmatskih stavaka, koji su posve sigurni (lex precandi-lex credendi), a ustô i silno bogatstvo moralne nauke /lex credendi-lex vivendi). Genetičkim tumačenjem svete mise otvorit ćemo mladeži shvaćanje bitnih dijelova svete mise (tako na primjer: prva sveta misa i njezin opseg, zatim sveta misa u apostolsko doba, pa sveta misa, kako je opisuje sveti Justin, mučenik; sve ovo vodi na shvaćanje biti svete mise). -Tumačenjem sastava današnje svete mise, a posebice njezinog kanona, možemo mladež dovesti dotle, da iza svakog takovog izlaganja lakše i svestranije zahvati u zbivanje onog svetog "sada", koji se događa pod svetom misom. Tumačenjem stalnih, a i promjenljivih dijelova svete mise može dušobrižnik dogmatsko i moralno bogatstvo liturgijskih obrazaca posve lako iskoristiti za duhovnu izgradnju svojih slušača. I tako je već izražen program za četiri godine. Što će raditi ostale četiri godine? Misal je neiscrpiv. Dovoljno je uzeti koju molitvu dana ili bilo koji drugi dio, makar i samu jednu misao iz misala, pročitati je prije nagovora iz misala samim učenicima, pa je tada prema njezinu sadržaju primijeniti na život mladih ljudi. Time pokazujemo, kako je misal aktuelan za njihov život, pa neizravno upućujemo, da si tu knjigu nabave. Napokon, ako svaki učenik mora kupiti logaritmičke tablice, koje mu trebaju u prosjeku samo nekoliko godina, zašto da ne kupi misal, koji mu treba čitav život?

Na ovaj način, kad dušobrižnik srednjoškolske mladeži učini sa svoje strane svê, što se od njega opravdano traži u cilju liturgijskog odgoja mladeži, posebice u vezi sa svetom misom, tada će nestati znatan dio žalosnih pojava, koje prate rasulo vjerske i ćudoredne orijentacije mladeži.

O tim pojavama izvješćuju razna djela literarnog sadržaja. Nisu ta djela uvijek bez prizvuka tendencije, ali nijesu ni daleko od realnosti, kad govore o đačkom vladanju kod svetih čina. Za naše prilike u tom pogledu vidi u svrhu informacije: Škreblin, Srednjoškolci i vjeronauk, izašlo u "Život-u" /1943., broj 3-4, str. 280.-285./. Priručnu literaturu u svrhu pozitivnog rada katehete za liturgijsko područje vidi: Dr. Dragutin Kniewald, Pastirsko bogoslovlje, svezak I., Dušobrižnik, Zagreb 1943., str. 137.

....

VI. I Z V A N Š K O L S K A K A T E H I Z A C I J A

VJERONAUK U DJEČJIM VRTIĆIMA

Pod dječjim vrtićem razumijemo ustanove, koje ponajviše kod katolika vode časne sestre, a svrha im je, da osobito u gradovima zaklone djecu od ulice, u vrijeme, kad su njihovi roditelji zaposleni u tvornicama ili gdje drugdje.

Time ne mislimo reći, da takove ustanove ne bi i te kako korisne došle i na selima. I kod nas se počelo time. Tako su u Zagorju: Vinagora, Taborsko i Prišlin i t.d. imali svoje vrtiće, koji su od najvećeg značenja po odgoj djece. Po prvom vrtiću u Vinagori običavaju se vrtići zvati i "malom školom".

Ipak vrtići kao takovi nemaju svrhu da budu školom, jer je njihova zadaća i sav uređaj takav, da se neposredno prikližuju roditeljskom domu. Stoga je soba, u kojoj se djeca zadržavaju po hladnom i kišovitom vremenu, uređena tako, da nema klupa, nego malene stolove i stolice i t.d. Svrha je naime takovih vrtića nadomjestak roditeljskog odgoja za njihova izbivanja.

Velika je prednost takovih vrtića, da izvrsno uposluju dječju samoradinost. Dječje igre na svježem zraku, koje omogućuju dostatno kretanje, zatim prilika, da se uposle u malim poslovima, koje djeca mogu sama izvršiti, sve je to prilika za osamostalenje prema njihovoj dobi i sposobnostima.

Budući da vrtići odgajaju čitava čovjeka, to u njima i vjeronauk ima svoje mjesto. U tu svrhu može se početi sa djecom, koja su navršila tri godine. Time se, dakako, ne misli reći, da ona manja ne smiju ništa čuti o Bogu i Božjim stvarima. Ovdje želimo govoriti o organiziranom vjerskom odgoju, gdje se sustavno uposluju sve dječje sile u svrhu praktíciranja kršćanskog života.

Kod djeteta postoji naravna težnja k Isusu. Jednako s velikim povjerenjem i poštovanjem susreću svećenika i redovnice. Oni su njihovi prirodni saveznici. Stoga je njihov posao, da njihovo naravno nagnuće, koje poprima po milostima svetog krsta ulivenu vjeru u Boga i Isusa Krista, korijen i vrhunaravno usavršenje, što bolje privedemo u svijesni život.

Dječja okolina, osobito ona u njihovoj radnoj sobici sa stolićima i malim stolicama, treba da ima minimum religioznih slika i križ (u najoskudnijim slučajevima barem sliku Blažene Djevice Marije). Usto bi djeci trebalo omogućiti, da iz specijalnih albuma mogu izrezivati, bojati i lijepiti pojedine osobe, koje su im iz

vjeronaučne obuke poznate. Ovakova samoradinost uvelike povećava produbljivanje njihove nutrine i donosi nove doživljaje.

Ostaje kao središnje pitanje, kako upriličiti obuku za ove mališane? Ako počinjemo sa trećom godinom, tada imamo vremena do šeste, pa se naš "plan" razvrstava na tri godine. U tom planu moramo i te kako izvesti načelo postepenosti, kako bismo od najnužnijih početaka u vjerskom odgoju došli k trajnijim spoznajama i vjerskoj praksi malenih.

Ovaj bi plan za vrtić mogao ovako izgledati:

1. godina	2. godina	3. godina
Stvorenje		
	Pad Kazna	
		Potop Abrahamova žrtva Josipa prodaju njegova braća Mojsija izvlače iz vode Mojsije silazi sa Sinaja
	Navještenje Pohođenje	
Rođenje Isusovo		
	Bijeg u Egipat	
Nazaret		
		12-godišnji Isus u hramu, Isusovo krštenje
	Čudo u Kani	
		Čudesni ribolov Umnažanje kruha
Isus blagoslivlje djecu		
	Isus uskrisuje Lazara	
		Isus ulazi svečano u Jeruzalem Isus ustanovljuje presv. Euh. Isusa osuđuju na smrt.
Raspeće Uskrsnuće Uzašašće Isusovo		Dolazak Duha Sv.

/Uzeto prema Boyer, Le catechisme vivant. Paris 1935., str. 38/39./.

Gradivo preuzeto u prvoj godini učitelj u vrtiću ponavlja i utvrđuje, da bi mogao poći naprijed i nadovezati građu u drugoj godini i t.d.

Pojedine su jedinice primijenjene na vremenske rokove, koji se poklapaju sa važnim odsjecima crkvene godine. Tako je za prvu godinu razmješteno gradivo na 4 vremenska roka, među kojima je posve jasan božićni i uskrsni rok. Usto ima odgojitelj posebne religijske ciljeve, kako bi učvrstio dječju svijest u životu, da smo: 1. Ovisni o svom Stvoritelju, 2. da ljubimo Isusa, 3. da cijenimo njegovu žrtvu, u i 4. da ćemo u nebo.

Metoda, koju predlaže Beyer, u mnogome se ne slaže sa radnom obukom. U svemu ima osam "faza": 1. Djeca gledaju sliku. 2. Vjeroučitelj govori djeci o tome, što su vidjela. 3. Sada pita djecu o onome, što su upamtili. 4. Glavne misli nastoji da upamte. 5. Primjenjuje na dječji život. 6. Oblikuje malenu molitvicu. 7. Prelaze na ručni rad u vezi s predmetom (rezanje, bojadisanje, lijepljenje na temelju predložaka). Uvodi pjesmu, a dopušta, da djeca pokušaju mimikom izraziti čuvstva i držanje pojedinih osoba (isp. n.d. 43/44).

U vrtićima ima dovoljno prilike za etičko-moralnu prigodnu obuku, pa je i to jedan od velikih prednosti ovakove ustanove.

ŽUPNA KATEHIZACIJA DJECE

Vrijednost ovakove katehizacije leži baš u jasno naglašenoj potrebi, da se sve odvija u oblikovanju života, a manje u izrađivanju "pojmova".

Htjeli ili ne htjeli, moramo priznati, da se tako odvijao vjeronauk u školi. Mi smo se zadovoljavali time, da djeca znadu katekizamske pojmove, ali u mnogo slučajeva nismo dospjevali ove definicije provesti s djecom u život. Ima vjeroučitelja, koji su se tješili, da će djeca kad odrastu, zapamtivši vjeronaučne definicije, sama početi vjerskom praksom. Koliko je pogibeljan i skroz na skroz kriv takav nazor, ne bi trebalo pobliže razlagati; dostaje upozoriti, da se time ostavlja znatan dio dječjeg života bez intenzivnijeg primjenjivanja zasada vjere na dnevni život.

Budući da službena pučka škola sa vjeronaukom, kako se sada u njoj predaje, ne može dati u dovoljnoj mjeri prakticiranje vjerskih načela u raznim prilikama dječjeg života kroz dan, to je potrebna naknadna katehizacija iz vjeronauka u župnoj katehizamskoj školi.

Jedini pravilni izuzetak od ovoga zahtjeva mogao bi biti tamo, gdje postoje katoličke konfesionalne škole. U njima se naime sva obuka provodi pod vodstvom religijskih i ćudorednih istina, pa je stoga dobar dio obuke usmjeren na oblikovanje karaktera.

U svrhu župne katehizacije potrebno će biti sagraditi župni dom, koji bi odgovarao za upotrebu društvima kod sastanaka i za priredbe javnog značenja, a dakako i za katehizaciju mladeži.

Tako se radi u Italiji, Francuskoj. U koliko takovih prostorija nema, moramo se zadovoljiti sa župnom ili kojom područnom crkvom. Iako takove prostorije ostaju potrebne, jer je zimi katehizacija u crkvi neznosna teška i opasna po zdravlje djece i samog katehista. U zgradi, koja bi prema nacrtima predviđala učionice za vjeronauk, mogla bi se loženjem i podesnim namještajem, koji neka po mogućnosti što manje podsjeća na školu (religiozni crteži i slike i t.d.) postići razmjerna olakšica za djecu, koja bi dolazila na vjeronauk u župu.

Katekizamska župna škola imat će uspjeha samo tada, ako se župnik za nju založi svim svojim ugledom i apostolskim žarom. Kod toga treba imati inicijative i organizacijskih sposobnosti.

Prije negoli počne obuka iz katekizma, mora župnik pripraviti sve, što je potrebno za pravilan početak i odvijanje školskog reda. On će sam, a u slučaju prevelike župe zajedno s kapelanom, na temelju popisa iz matica krštenih, obilaziti roditelje djece, porazgovoriti se sa svojim župljanima o vjeronauku u župi, o vremenu, kad je djeci najzgodnije doći na vjeronauk, o knjigama, koje bi djeca trebala i t.d.

Početak obuke katekizma neka je svečan. U tu svrhu pozvati roditelje i djecu, da prema svojoj dobi i djeca pristupe k svetoj pričesti. Uz zaziv Duha Svetoga bit će tom zgodom i propovijed, kojom će župnik oduševiti roditelje i djecu na revno polaženje vjeronauka. Kad je već uvedena katehizacija, tada na početku nove školske godine dijeli župnik onima, koji su revno polazili i s uspjehom završili godinu katehizacije, prikladne darove. Medaljica s lančićem, krunica, molitvenik, misal, nabožna knjiga, slika, diploma... i t.d. mogu poslužiti kao darovi.

Na temelju razgovora sa roditeljima treba da župnik sastavi ukupni popis svih obvezanika katekizamskih. U njem mora biti uz ime i prezime djeteta mjesto i broj kuće, gdje stanuje. Na temelju ovoga popisa trebao bi župnik djecu razdijeliti u nekoliko tečajeva.

Jedan bi tečaj sačinjavali oni, koji će doskora na prvu svetu ispovijed i pričest, a i svetu potvrdu.

Tu se sam od sebe nadaje program i cilj rada. Budu li naše prostorije dosta malene, pogotovu ako smo stisnuti na dosta tijesnu sakristiju, tada moramo paziti ne samo na separaciju djevojčica od dječaka, nego će trebati župu pravilno podijeliti na pojedine otsjeke, pa tako u više maha katehizirati. Uspjeh će biti bolji, ali pitanje raspoloživa vremena sve više goruće, a to će nas voditi k obrazovanju katehista, koji su lajici.

Drugi će tečaj sačinjavati djeca od devete do dvanaeste godine uključivo.

Cilj rada s ovima nije doduše tako neposredan, kao kod onih za prvu svetu ispovijed i pričest, ali ne mora biti manje konkretan. Kao cilj bismo trebali uzeti: ucijepiti u duše mladeži njihova obećanja na svetom krstu i prema njima izvršivati sitne dužnosti njihova dnevnog života.

Kod ovih katehizacija morao bi župnik savjesno voditi dnevnik o polaženju i izostanku pojedinih učenika. Usto bi morao zabilježiti i gradivo, koje je uzimao, tako da o svemu može na dan vizitacije položiti svome biskupu jasan račun. A biskup bi prema tome mogao lakše ispitivati djecu i steći dostatni uvid u stanje katehizacije i kršćanskog nauka u dotičnoj župi.

KATEHIZACIJA ODRASLIH

Katehizacija odraslih postoji u Crkvi još iz najstarijih vremena. Odvijala se u monološko-akromatičkom obliku. Otkada je stupio na snagu "Rimski katekizam", ima se prema odredbama Svete Stolice po njemu obavljati katehizacija odraslih.

Budući da kod takove katehizacije imamo posla zapravo sa katehetskom propovijedi, to se svi stupnjevi kateheze odvijaju unilateralno. Dušobrižnik živahno podaje, retorski razvija, izvodi formulaciju katekizamskih pitanja i odgovora, povezuje novu građu sa starom, a svemu daje praktični značaj upotrebivosti za svagdanji život.

Prema kanonu 1332. dužan je župnik katehizirati odrasle na sve nedjelje i zapovijedane blagdane.

U tu svrhu treba odrediti za župljane prikladno vrijeme katehizacije. Zanimljivo je i poučno razmotriti, što o tome govori "Instructio pastoralis" zagrebačkoga biskupa Tauzija iz g.1761. Prema toj instrukciji ima se kršćanski nauk predavati u župnoj crkvi svake nedjelje poslije podne, ako je u njezinoj blizini barem trideset kuća. Ako ne postoji ni taj broj kuća, a i župa je velika, tada neka župnik održi vjeronauk u kapelama, a redoviti kršćan-

ski nauk premjesti na nedjelju prije podne. U tom slučaju župnik može skratiti propovijed i dodati kršćanski nauk sa propisanim molitvama: Očenaš, Zdravo Marijo i Vjerovanju. Zatim puk recitira deset zapovijedi Božjih, pet zapovijedi crkvenih, sedam svetih sakramenata, sedam glavnih grijeha. Tome se dodaje čin vjere, ufanja, ljubavi i pokajanja.

Redoviti tok kršćanskog nauka izgleda prema spomenutoj instrukciji ovako: Na glas zvona dolaze vjernici u crkvu. Kršćanski se nauk ima održati, makar bilo u crkvi i malo vjernika. Župnik počinje s molitvama, a vjernici ga slijede. Iza kako su izrekli sedam glavnih grijeha, nastavlja župnik sa katekizamskim pitanjima. /Samo treba reći, da u tome ne bismo mogli slijediti pastoralnu instrukciju biskupa Tauzija, jer mi danas imamo naprednije poglede u stvarima metodike vjeronauka. Danas odustajemo od takova načina obučavanja, u kojem je katekizamsko pitanje početak i ujedno cilj rada, a put kojim idemo isključivo sintetički/. Obučavanje traje najmanje trideset minuta, a zaključuje se činom vjere, ufanja, ljubavi i pokajanja.

Čini se, da i današnje naredbe Ordinarijata u mnogome vuku svoj početak iz Tauzijeve instrukcije. Tako na primjer "Prva sinoda" (str. 76.) jasno naređuje: "I odraslima dakle m o r a d a s e k a t e k i z a m t u m a č i (explicare), a n e s a m o d a s e p r o č i t a." Usto se današnji propis, koji govori o "recitatio doctrinae christianae" (vidi "Directorium divini officii recitandi sacrique peragendi in archi-dioecesi zagrabiensi pro anno MCMXLVII... p. 23/24), nejasno može tumačiti u vezi sa can 1332, kada se pogleda skrižaljka "Razredba pitanja" (str. 35./36.), gdje je naznačeno samo gradivo za nedjelje.

Dušobrižnik je dužan tumačiti kršćanski nauk vjernicima na takav način, da ga lako mogu shvatiti.

"Prva sinoda" traži, da to bude otprilike tako, kako je to propisano u školi.

Ako župnik prije ili poslije katehizacije dade da se uz pratnju orgulja, otpjeva koja pučka crkvena popijevka, koja odgovara njegovu razlaganju ili barem dobi liturgijske godine, tada čini veliku uslugu vjernicima, a olakšava svoj napor, jer će na taj način spoznaje i doživljaju vjernika biti dublji i trajniji.

Ovakav postupak može u mnogome pomoći i crkveno pjevanje, pa i u tom pogledu koristi nastojanje oko pjevanja u vezi sa katehizacijom odraslih.

Nedjeljnom katehizacijom ne želimo postići samo to, da vjernici ne zaborave glavne zasade kršćanskog nauka; ne ne možemo se zadovoljiti upravo ni time, da oni steknu spoznaje, po kojima će urediti svoj život, već se za današnje prilike traži, da osposobimo roditelje za pravilnu katehizaciju svoje djece.

Na ovaj se način ostvaruje i pomaže izgraditi zajednica crkve i doma, da obje složno rade na duhovnoj izgradnji najmlađih. Plodovi takove uzajamnosti vide se najkasnije u roku od dvadeset godina. Od najgorih župa postaju kroz to vrijeme, a i prije, uzor župe.

RODITELJSKO KATEHIZIRANJE DJECE

Dužnost je roditelja, a i onih, koji ih zamjenjuju, da se pobrinu za pouku u kršćanskom nauku sebi podložnih (Isp. can.1335.).

Htjeli ili ne htjeli, mi se moramo u stvarima katehizacije djece vratiti na staru praksu Crkve, kad su roditelji spremali svoju djecu i na svetu ispovijed i svetu pričest, a da o katehizaciji i ne govorimo. Dakako, kod toga mislimo i na suvremenu pomoć, koju mi možemo pružiti roditeljima u današnje vrijeme. Ovo traži velika nestašica svećenika, a gotovo nalažu mnoge druge okolnosti, koje jasno upućuju na nekadanje metode u Crkvi. Roditelji se moraju otresti krivih načela i predrasuda, da time, što dijete šalju u školu, ispunjavaju svoju obvezu oko vjersko-ćudorednog odgoja djece.

Nastaje samo pitanje: da li su roditelji sposobni, da preuzmu glavni teret oko katehizacije svoje djece?

Kod toga moramo jasno uočiti zbiljsko stanje u većini župa naših dijeceza. I u gradu i na selu preko 80% odraslih ljudi, tako je slabo vjerski izobraženo, da za ovu važnu dužnost ne bi mogao preuzeti odgovornost. Razlozi velikom vjerskom neznanju proizlaze iz slijedećih činjenica: 1. Ono, što bi moglo znatno podići vjersko znanje veće vjernika, to su propovijedi. Propovijedi znače mnogo za one, koji revno idu na blagdane i nedjeljom k svetoj misi i slušaju propovijed. Takovih do pred godinu dana, koji bi revno išli u crkvu, bilo je u prosjeku na sve župe sigurno ispod 20%. Od ovog broja ljudi nisu mogli dobiti mnogi zaokruženo znanje, jer znatna većina dušobrižnika ne običava propovijedati u suvislo zatvorenom sustavu, da bi obradili na primjer vjerovanje, deset zapovijedi Božjih, sedam glavnih grijeha i t.d. 2. Ono, što bi moglo osposobiti roditelje, da barem u najnužnijem zadovoljavajuće katehiziraju svoje djece, bilo bi potrebna katehetična umijeće, koje bi oni mogli zadobiti jedino na kršćanskom nauku. Župe, u

kojima se obavlja dužnost kršćanskog nauka prema odredbama i duhu Crkve, rijetko su, da ne kažemo, da u nekim biskupijama upravo iščezavaju. Roditeljima, kle u ogromnom broju nedostaje znanja i sprema za ovaj važni i odgovorni posao. K tome pridolazi i treći ne manje važan razlog: Roditelji nemaju vremena za taj posao, pogotovu, ako bi naknadnim studijem morali nadomjestiti svoje nedostatke u znanju i okretnosti, da mogu provesti katehiziranje svoje djece.

Kakav bismo, dakle, izlaz iz ovakovih poteškoća mogli predložiti?

Ostaje vraćanje na vršenje odredaba Crkve u pogledu katehizacije odraslih. Ne smije nas priječiti u tome ni slabi odziv na katehizaciju. Uz to bi valjalo poći nedjeljama i blagdanima poslije podne na katehizaciju u filijale, pa bi se na taj način povećao interes za kršćanski nauk.

Osim toga bi se trebalo brinuti za podesno štivo, koje će odraslima buditi prisutnost i nenadoknadivost vjerskih i ćudorednih vrednota. Otvarati male zajednice, koje će u slobodno vrijeme čitati, a poslije čitanja na svoj način raspravljati o pročitanom, davši svoje opaske, koje su stečene iskustvom. Među knjigama, koje imaju za narod silnu vrijednost, možemo u prvom redu spomenuti Vimerovu "Isus Krist", Goffiné-ovo pučko razlaganje crkvene godine[1]/izdao ~~Zbor~~ Zbor duhovne mladeži zagrebačke, izdanje je raspačano, ali bi se trebalo pobrinuti, da se što prije ostvari ponovno izdanje. Velike će pomoći za katehizaciju djece učiniti i knjige: Majko, uči me moliti! od Lisbeth Burger, na hrvatskom izašla 1944. u Zagrebu. Kao dobra pomoć kod spremanja djeteta na prvu svetu pričest izvrsno će poslužiti roditeljima i odgojiteljima knjižica M.Vanino, Dani srećom obasjani, Kita pripovijesti za prvu svetu pričest[2], Zagreb 1945.

No, daleko više od roditeljskog znanja odlučivat će u njihovim odgojnim nastojanjima njihov kršćanski život prožet vjerom i nepokolebivim ufanjem, da nad nama bdije Božji promisao, koji sve upravlja. Iz takova stava izvire molitva u svim prilikama života, a ova daje smirenje i trijeznost u svemu. Ovo je neprestana kateheza i nenamješteni odgoj kršćanskih značajeva, a takov se odgoj ne postizava ni najsjajnijim teorijama.

Uz ovu veliku prednost u katehizaciji, koja se odvija pod roditeljskim krovom, dolazi i druga velika prednost, da se u takovoj katehizaciji susreću veoma srodne duše, koje povezuje zajednička veza obiteljske ljubavi.

Kao treća silna velika prednost katehizacije u roditeljskom domu dolazi činjenica, da je takova katehizacija pojedinačna, ma imala broj sudionika veći od jedan. Tu se posvema može katehist prilagoditi individualnim značajkama katehumena, pa to samo može povećati uspjeh takova rada.

Napokon ovakovoj katehezi ne mogu izbjeći oni neizrecivo važni trenuci, kada se djetetu u pojedinim okolnostima mogu krasno pojasniti različiti poj-

---

1) O.L.Goffiné: Život katoličke Crkve, Zagreb, IV. izd. 1904 (ZDMZ)

movi, za koje smo na temelju katehiziranja mislili, da ih je dijete apercipiralo, a što neka zgoda ili nezgoda u životu djeteta pokazuje nam obratno. Tu se nerijetko, na licu mjesta, dok je još dijete pod dojmom samoga događaja, može ispraviti ili nadopuniti njegova spoznaja, usmjeriti njegovo držanje za budućnost.

Prema svemu tome, kako vidimo, stvar obiteljske kateheze ima silnu važnost. Roditeljska kateheza nije i ne može biti neko pomoćno sredstvo, nego čini zdravi povratak na iskonsko, što je porodici svojstveno po njezinu pozivu.

Ostaje, dakle, na dušobrižnicima, da ovo zamašno djelo pravog odgoja podupru i usavrše. "Zaklinjemo stoga ljubavlju Isusa Krista pastire duša, neka upotrijebe svako sredstvo, u poukama i u katehizaciji, usmeno i snažnim proširivanjem knjiga, da podsjete roditelje na njihove preteške dužnosti; i to ne toliko teoretski i općenito, koliko praktički i pojedinačno, upozorujući ih na pojedine dužnosti u pogledu vjerskog, moralnog i građanskog odgoja djece i na najzgodnije metode, kojima će uz primjer, koji im daju svojim životom, taj odgoj uspješno ostvariti." (Pijo XI., O kršćanskom odgoju mladeži, prema hrvatskom prijevodu Zagreb 193o., str.2o/21.)

---.•.---

N A C R T I K A T E H E Z A

a) "B i b l i j s k e k a t e h e z e"

NAVJEŠTENJE MARIJINO

Priprava: Da li je koga od vas otac, majka, stric kamo poslao? Da li je tko od vas imao poći kamo daleko? (Na primjer u drugo selo. Kojem uglednome čovjeku.) Što ste tada učinili. Svaki se tada najprije obukao. Spremio se na put. Putem se žurio. Mislio na onu važnu vijest, koju mora reći na određenom mjestu. Išao onim putem, kako mu je otac rekao. Kad je došao na vrata kuće, pokucao je, a na glas "unutra" (naprijed) otvorio vrata, skinuo kapu i uljudan pozdravio rekavši: "Hvaljen Isus i Marija! Šalje me moj otac i poručuje vam, da sve pripravite, jer će on skoro doći k vama." -Tada bi vas mogao upitati, zašto dolazi otac. S kime će doći. A vi biste odgovarali onako, kako je vama vaš otac rekao. -Napokon biste vi pozdravili dotičnu osobu i pošli natrag k ocu.

Navještaj cilja: Sada čujte, kako je dragi Bog poslao arkanđela Gabrijela Blaženoj Djevici Mariji s porukom, da će ona biti majkom Božjom.

Podavanje: Bog se smilovao ljudima. Poslao je svoga arkanđela Gabrijela u grad Nazaret k zaručnici svetog Josipa. Ona se zvala Marija. Anđeo uniđe k njoj i reče: "Zdravo milosti puna! Gospodin je s tobom. Blagoslovena ti među ženama." (Luka I, 28). Marija se uplaši na taj pozdrav. Arkanđeo je vidio, da se Marija uplašila, pa joj reče: Ne boj se, Marijo, jer si našla milost u Boga. Ti ćeš roditi sina. Nadjeni mu ime Isus. On će biti silni vladar, i kraljevstvu njegovu ne će biti kraja. Marija reče anđelu: "Kako će to biti, kad ja ne poznam muža?" Arkanđeo reče: "Duh Sveti doći će na tebe... Zato će se i sveto, što će se roditi (od tebe), zvati Sin Božji...., jer u Boga nije nemoguća nijedna stvar". Marija odgovori: "Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi Tvojoj."
Tako je Marija pristala na poruku Božju. Isus je dobio majku. Anđelov je posao bio dovršen. I on ode od Marije natrag k Bogu.
Tko bi nam od vas mogao pripovijedati razgovor između anđela Gabrijela i Majke Božje?
Daj, ti Josipe! -Pomozi mu, Luka. -Popravi Vlatko.
Tko bi od vas znao lijepo pripovijedati?...

Pretresivanje: Gdje je živjela Blažena Djevica Marija?-B. D.M. je živjela u gradu Nazaretu.
Koga je dragi Bog poslao k B.D.M. u grad Nazaret? Bog je poslao k B.D.M. arkanđela Gabrijela.
Zašto je dragi Bog poslao k Mariji arkanđela Gabrijela?-Bog je poslao arkanđela Gabrijela, da on javi B.D.M., kako će ona postati majkom Isusovom.
S kojim je riječima pristala B.D.M., da bude Isusovom majkom?-B.D.M. je kazala: Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi Tvojoj.

Primjena: Djeco, na ovaj sretan događaj, što je majka Božja, Blažena Djevica Marija postala majka Isusova, misli čitava Crkva svaki dan tri puta. U jutro, o podne i na večer, kad zazvoni u našoj župnoj crkvi, pobožni ljudi, ako se nalaze na cesti ili na putu, skinu svoj šešir, prekinu

razgovor,prekriže se i mole veoma lijepu molitvu.

Hoćete li danas naučiti veći dio ove lijepe molitve?

Veliki dio te molitve vi već od prije znate.Svi mi znamo moliti Zdravo Marijo. Ova molitva dolazi u"pozdravljenju" triput. Tim je pozdravom započeo anđeo Gabrijel svoj razgovor s Marijom.

Sama molitva pozdravljenja počinje ovako:Anđeo Gospodji navijestio Mariji,i ona je začela po Duhu Svetom.Zdravo Marijo,milosti puna....

Evo službenice Gospodnje,neka mi bude po riječi Tvojoj! Zdravo Marijo,milosti puna...

I riječ je tijelom postala i prebivala među nama. Zdravo Marijo,milosti puna....

Sada kateheta pokušava vježbati s djecom. Na kraju metodičke jedinice mole zajedno "Anđeo Gospodnji".

ISUSOVO USKRSNUĆE

<u>Priprava:</u> Djeco,jeste li kada vidjeli,kako se sprema paket,koji će poštom u daleki svijet?

Pribavi se ili načini dobra kutija od..., a u nju se metnu stvari.To se ponovno zamota,zaveže konopom i na nekoliko mjesta zapečati.Zašto se stavlja pečat?

Kome se najčešće šalju paketi?-Onima u vojsci.

Što oni tamo rade?-Uče,kako će braniti domovinu.

Koja je najodgovornija služba običnog vojnika u miru? - U miru je najodgovornija služba čuvanje straže.

Što se dogodi,ako vojnika uhvate,da na straži spava? - Ako uhvate vojnika,da je spavao na straži, strogo ga kazne.

<u>Navješćaj cilja:</u> Sada ću vam govoriti,što se dogodilo jednom,kad su vojnici čuvali zapečaćeni grob.

<u>Podavanje:</u> Kad je Isus umro,zamolio je Josip iz Arimateje od Pilata dozvolu,da ga ukopa.Pilat mu dozvoli.Josip je uzeo presveto tijelo Isusovo i zavi ga u čisto platno. Tada ga položi u grob, koji je dao načiniti već prije za sebe. Na ulaz u grob navali veliki kamen i otide.

Drugi dan,u subotu,sabrali se kod Pilata svećenički glavari i farizeji.Oni rekoše Pilatu:Gospodaru, sjećamo se,da je ovaj varalica kazao za svojega života:Poslije tri dana uskrsnut ću.Zato daj, da se čuva grob do trećeg dana.Inače bi mogli doći učenici njegovi,ukrasti ga i onda narodu reći: On je uskrsnuo od mrtvih...Pilat im odvrati: Imate stražu.Idite i čuvajte grob,kako znate!Oni su otišli,zapečatili kamen na ulazu u grob i ostave tamo stražu, da čuva grob.

U nedjelju rano ujutro potrese se zemlja silno. Anđeo Božji siđe s neba.pristupi,odvali kamen i sjede na nj. Stražari su zadrhtali od straha pred njim i postali kao mrtvi. Tada neki od njih odoše u grad,da jave glavarima svećeničkim sve, što se je zbilo. Smjesta su glavari svećenički održali

vijeće. Vojnicima dadu mnogo novaca, kako bi oni izjavili: Učenici Isusovi dođoše noći i ukradoše ga, dok smo mi spavali. Usto su ih uvjeravali, ako štogod dođe Pilatu do ušiju, da će ga oni umiriti i zauzeti se za njih.

Tko će od vas ponoviti, što sam vam pripovijedao?....

Pretresivanje: Tko se pobrinuo za Isusov ukop?...

Kako se Josip iz Arimateje pobrinuo za Isusov ukop?...

Što su svećenici tražili kod Pilata?

Zašto su svećenici tražili, da se čuva straža na Isusovu grobu?

Zašto su svećenici zapečatili Isusov grob?

Kada je Isus uskrsnuo?

Tko nam svjedoči, da je Isus uskrsnuo?

Tko nije htio priznati, da je Isus uskrsnuo?

Primjena: Isus je svojim životom, smrću i slavnim uskrsnućem dokazao, da je on gospodar života i smrti. Ako je Isus dopustio, da i on umre, to smrt nije za nas ništa, što bi nas sramotilo. Iza smrti čeka i nas slavno uskrsnuće.

U uskrsno vrijeme na pozdravljenje mole pobožni ljudi umjesto "Anđeo Gospodnji" molitvu punu radosti: (piše na ploči štampanim slovima).

Kraljice neba, raduj se, aleluja,
Jer kog si dostojna bila nosit, aleluja,
Uskrsnu, kako je rekao, aleluja!
Moli se za nas Bogu, aleluja!

Pročitajte prvi redak (u sebi najprije, a zatim jedan ili drugi na glas, napokon svi...Pročitajte sve! Ustanite! -Sada ćemo to moliti...Drugiput naučit ćemo pjevati ovu pjesmu.

OPASKE U VEZI S BIBLIJSKIM KATEHEZAMA

Biblijsku katehezu mogli bismo izvesti potpunoma sa tri formalna stupnja. Ovdje smo odustali od toga, jer želimo početniku navesti primjer, kako se iz događaja, koji se zbivaju u dnevnom životu, može prirodno nadovezati biblijski događaj. Usto želimo pokazati, da je moguće započeti katehezu, a da je ne izlažemo pogibelji "zaduženja". To se može lako dogoditi, ako prije podavanja novoga gradiva postavljamo srodna pitanja iz starog, već uzeto gradiva. Kod toga se događa, da djeca ne znaju staroga gradiva, pa se tako gubi vrijeme, te nam malo ostaje za podavanje, razrađivanje i primjenu. Usto se može pokvariti i naše i dječje raspoloženje, pa je čitav rad bez potrebne topline i poleta. Ona tako zvana imanentna ponavljanja možemo s većim uspjehom i s mnogo manje štete po raspoloženje zajednice izvesti kod pretresivanja, razvijanja, pa i u primjeni. Time kateheza dobiva na organičnosti i dubini.

U podavanjima uzimamo svijesno i hotimice gotovo dosljedno čitav odlomak Svetog Pisma. Hoćemo time jasno pokazati, kako je Sveto Pismo svojom jednostavnošću, zornošću i živah-

nošću izlaganja nedostiživ izvor. Za stupanj podavanja kod vjersko moralnog obučavanja djece. Jednostavnost u izlaganjima Svetog Pisma očituje se na mnogo mjesta kratkim rečenicama. Doticanjem posve običnih stvari iz svagdanjeg života. Živahnost biblijskom pripovijedanju daju zbiljski događaji, koje opisuju u najviše slučajeva neposredni svjedoci iz vlastitih opažanja i doživljaja. Tu živahnost povećavaju dijalozi, pa sam ih zato i ostavio u samom podavanju. Zornost, koja proizlazi iz jednostavnosti i živahnosti opisa, može nas potaknuti, da se i sami prenesemo u odvijanje događaja i da tako na neki način postanemo njegovi sudionici. Kad, naime, sve oživi pred nama, mi gledamo, slušamo, suosjećamo, veselimo se i žalostimo, a u nekim stvarima htjeli bismo pomoći i t.d.

Da se ostvare takovi doživljaji, nastojali smo preuzeti biblijski tekst što vjernije. Uslijed toga je podavanje postalo nešto dulje. Djecu to ne će mnogo [illegible]. Naprotiv, oni se vesele, kad mogu slušati biblijske događaje i sami traže duljinu. Kod podavanja smo naumice uzimali upravni govor. Kada djeca pripovijedaju biblijsko štivo, mi ćemo se zadovoljiti time, da djeca neupravnim govorom izraze sadržaj upravnog govora. Pogotovu se moramo čuvati toga, da ne bismo od djece tražili, da ona uče biblijsko štivo napamet. To više nije nigdje u praksi (Vidi Weigl, Das Werkheft im Bibelunterricht, u "Katechetische Blätter... XXXIX. (1938), Heft 6, str. 192).

Kod toga se ne treba bojati, da će se djeca zamoriti ili dosađivati time, što se dvaput ili triput prepričava biblijsko podavanje. Time se doživljena biblijska cijelost učvršćuje u dušama djece, a pojedinosti, koje djeca uočuju i povezuju sa već poznatim pojmovima, proširuju dječji aktivitet. Ujedno je takav postupak dobra pomoć za snalaženje djece kod prosuđivanja etičke vrijednosti pojedinih čina.

Kod pretresivanja biblijskog događaja uvodimo pitanjima psihološke i etičke momente, kao jezgru svih pitanja i u biblijskoj katehezi. Ipak je drugačija mogućnost postavljanja pitanja i dobivanja odgovora na njih na početku školske godine, prema onoj na svršetku. Stoga će kateheta paziti na tu činjenicu. To je i u našim skicama pojedinih kateheza uzeto u obzir. Svrha je postepenog proširivanja pitanja, da se konačno djeca privedu k učevnom razgovoru, gdje učenici i kateheta izmjenjuju i nadovezuju svoje misli, opažanja i poteškoće. Time se budi zanimanje đaka, a u isto se vrijeme duhovno približuju kateheta i učenici, dolazi do povjerenja i suradnje u smjeru [illegible] duhovnog vodstva, što znatno pomaže oblikovanje njihovih savjesti.

Kod primjene trebalo bi sustavno nastojati, da se obaziremo na potrebnu dosljednost u pogledu dječjeg stava, kakav bijaše prije spoznaja, koje mu pruža kateheza. Usto će kateheta veoma mnogo pažnje morati posvetiti uvođenju nove prakse, odnosno dječjeg držanja u vezi sa stvarima, koje je izložio u katehezi. Napokon se pomalja i pitanje, kako učvrstiti djecu, da ona ustraju u prakticiranju novih

spoznaja.Kod toga se treba čuvati samog poticanja i pot-
ajećivanja djece,jer to može otupiti dječje rasp oloženje.
U tim stvarima najviše pomažu stvarni motivi za dječje
držanje. Njih treba osvježivati na razne načine.

b)"K a t e k i z a m s k e   k a t e h e z e"

ŠESTA ZAPOVIJED BOŽJA

Kako glasi šesta zapovijed Božja? -Šesta zapovijed
Božja glasi:"Ne sagriješi bludno!"
Danas ćemo govoriti o nečistoći ili o grijesima bluda.
Ova zapovijed Božja tiče se više odraslih, mada i vas ma-
lenih. Ipak i vi morate znati, da nije dozvoljeni ni di-
rati ni gledati nepotrebno na sebi, a ni na drugima, one
dijelove tijela, koje i kod kupanja pokrivamo.
Sada čujte, kako su se lijepo i čedno vladala dva bra-
ta, kad ih je njihov mlađi brat htio zavesti, da gledanjem
prekrše šestu zapovijed Božju.
Razgovor sa djecom o sađenju, obrađivanju vinograda,
zatim o berbi, prešanju grožđa,vrenju mošta i jakosti vina.
Što se misli pod riječi "prevarilo ga vino".

Noa poče iza potopa obrađivati vinograd. A kad je pio
vino,opi se i ležao je otkriven u svojem šatoru. Ham,naj-
mlađi sin Noin, ušao je u šator i promatrao je otkritog
svoga oca. On izađe iz šatora i kaže to svojoj braći Se-
mu i Jafetu. Ali oni nijesu pošli, da znatiželjno proma-
traju golotinju svoga oca. Sem i Jafet uzeše plašt i met-
nuše ga na svoja ramena,stupiše natraške u šator i pokri-
še golotinju svojega oca. A kad se Noa rastrijezni od vi-
na i doznade,što mu učini Ham, povika: Nesretan da je Ham!
Blagoslovljeni da su Sem i Jafet!

Vi znate, kako su se lijepo ponijeli Sem i Jafet.Kako
je to bilo?-...
Da li je Noi to bio grijeh, što se raskrio?-To nije
bilo Noi grijeh, jer je to bilo u snu.
Zašto je Ham sagriješio? -Ham je sagriješio, jer je ho-
tice gledao golotinju i htio na to navesti druge.
Tko griješi protiv šeste zapovijedi pogledom? -Protiv
šeste zapovijedi Božje griješi pogledom onaj,koji hotimice
gleda besramno na sebi ili na drugima. (Jednako griješi
protiv šeste zapovijedi gledanjem, koji hotimice promatra
besramne slike,filmove,kazališne komade).
No Ham nije samo pogledom sagriješio protiv šeste za-
povijedi.Znamo, što je poduzeo...No...Htio je riječima
navesti svoju braću, da i oni gledanjem sagriješe.
Tko griješi riječju protiv šeste zapovijedi?-Riječju
griješi protiv šeste zapovijedi Božje onaj, tko bez potre-
be i nečedno govori o nečistim stvarima, događajima ili
čak druge nagovara na nečisti grijeh.-
Tko griješi činom protiv šeste zapovijedi,-Protiv šeste
zapovijedi Božje griješi činom, tko sebe ili druge besram-
no dotiče ili pušta, da ga tko dotiče. - Od grijeha su
izuzeti u toj stvari liječnici i njihovi pomoćnici, kad
imaju dužnost pomoći zdravlju bolesnika.
Mi kažemo,da su Sem i Jafet bili stidljivi.Stidljivost

je lijepa vrlina, koja nas štiti, da mi čuvamo krepost čistoće. Bog je usadio stidljivost u naše duše. Ona izbija na vaše lice lijepo rumenilo, ona pokazuje Vašu dobrotu i čistoću srca, čim bi netko riječima, slikama ili na koji način htio povrijediti šestu zapovijed Božju pred vama. Čisto i stidljivo dijete ne može ostati u takovu društvu, gdje se ma i samo govori o stvarima, koje zabranjuje šesta zapovijed Božja.

Što čini dobro dijete, ako se netko bestidno vlada? -Dobro dijete gleda napustiti takovo društvo.

Što će učiniti dobro dijete, ako ne može napustiti zlo društvo (jer se na primjer, nalazi u punom vlaku, parobrodu, autobusu...)?

Dobro će se dijete pomoliti Bogu, da ga čuva od grijeha. Ako je odvažan, on će opomenuti nepristojne ljude, ma bili oni i stariji.

Zle riječi, pogledi i čini mogu postati osobito opasni po čistoću duše, jer se znaju zalijetavati u naše misli. Tu nam mogu predstavljati koješta i tako nas navesti na grijeh. Čim opaziš, kuda smjeraju neke misli, ti ih prekini. Prihvati svoj posao...Promijeni posao..Moli: Isuse, Marijo i Josipe čuvajte me od nečistih misli, riječi i djela.

Osobitu pomoć imamo, kada molimo Majci Božjoj slijedeću molitvicu: O Gospođo moja, o majko moja, Tebi se posvema prikazujem. A da se pokažem odanim posvećujem Ti moje oči, moja usta, moje uši, moje srce i čitava sebe. Kad sam dakle sav Tvoj, o predobra majko, čuvaj me, brani me kao stvar i svojinu svoju. (Uči s djecom moliti).

Ispitajte savjest: Što sam sagriješio gledanjem...(stanka) slušanjem...mislima...riječima... činima....

Izmole pokajanje.

O POSEBNOM SUDU.

Što se događa s nama, kad nešto skrivimo? Da li mi rado dolazimo na oči onima, kojima smo što od skrivili? Kad se tebi ne da ići pred tatu, mamu? -Kad sam nešto kriv.- Kad to obično biva?-Kad su mi nešto naredili da izvršim, a ja nijesam učinio....Kad razbijem kamenom susjedov prozor...Kad se nalazim u zlu društvu, a majka to dozna... Što biva tada? Gledam se izvući, da me ne kazne.

A što se događa u nama, kad nešto dobro činimo, pa nas pohvale?-To nam je drago čuti i veseli nas. Kada to biva? Kad mami donesemo drva, vode, nacijepamo ili sakupimo triješaka, pometemo dvorište.

Sada ću vam govoriti, kako je Bog sudio i naplatio kreposni život jednog velikog siromaha, a kako je sudio i naplatio zla djela nekog bogataša.

O čemu bismo mi sada govorili? -O Božjem sudu nad siromahom i bogatašem.

Pokažemo sliku. (Ukoliko smo već pomoću nje radili u prvom razredu, ona im je poznata. Tražimo njihovo tumačenje slike. Iza toga popunjujemo i prelazimo na katekizamsko obrađivanje definicija analitički, a na mjestima i sintetički).

(Nemamo li slike, može podavanje nadomjestiti razgovor na temelju njihova sjećanja).

Koliko ima osoba u ovome štivu, o kojem smo sada govorili? -Tri su osobe, o kojima smo govorili, Koje su? -Abraham, siromah Lazar i bogataš.

O Abrahamu nam sveto pismo govori mnogo dobra. Abraham je čvrsto vjerovao. Slušao je Boga u svemu. I sina svojega Izaka bio je spreman žrtvovati. -Kad je jednom nastala svađa između Abrahamovih i Lotovih pastira poradi paše, Abraham predloži mirno rješenje: Lot je mogao birati sebi, gdje će pasti njegova goveda. - Kakav bijaše Abraham? -Abraham bijaše miroljubiv. Jednom je primio u goste tri putnika. Kakav bijaše Abraham? -Abraham bijaše gostoljubiv. (Ove sve natuknice ispišemo na lijevoj strani ploče: gore A B R A H A M, a ispod:

slušao Boga
vjerovao Bogu
miroljubiv
gostoljubiv. Iz tih osebina izvedemo, da je Abraham kreposno živio.

Gdje se sada nalazi Abraham? Abraham se nalazi u nebu. Zašto se Abraham nalazi u nebu? - Abraham se nalazi u nebu, jer je kreposno živio.

Tko se još nalazio uz Abrahama u nebu? - Uz Abrahama u nebu bio je siromašni prosjak Lazar.

Isus nam kaže, da je Lazar bio sav posut čirevima. Lazar bijaše bolestan. Poradi svoje bolesti Lazar nije mogao zarađivati, da se odjene, prehrani i liječi. Hranio se onim, što bi mu tko dao, a isto tako se odijevao. Bio je često gladan i poderan, a zimi je veoma osjećao studen. Sada u sredini ploče napišemo velikim slovima:

L A Z A R, a ispod toga njegove patnje i odlike:
bolestan
siromašan
gladan
a ipak: pošten
strpljiv
Bogu odan, na temelju ovih svojstava zaključuju djeca, da je i Lazar kreposno živio. Iz toga pak slijedi, da je i on poslije smrti došao u raj:

Kako je živio Bogataš? Opet pišemo natuknice:

BOGATAŠ.
zdrav
prekomjerno uživao
nije se brinuo za tuđu nevolju
škrt
nemilosrdan. - Bogataš je grešno živio.

Zašto je bogataš došao u pakao? -Bogataš je došao u pakao, jer je grešno živio i takav umro.

Što znači zapravo umrijeti? Jeste li kada gledali mrtvaca? On je na prvi pogled jednak onome, koji spava. A ipak, on se veoma razlikuje od onoga, koji spava. Onaj, koji spava, nije hladan, kad ga probudiš može govoriti, gledati i kreta-

ti se. Mrtvi ne može gledati, govoriti ni kretati se. Razlog je tome, što više nije duša u njemu.

Što znači dakle umrijeti? -Umrijeti znači, da se duša odijelila od tijela. -Rastanak duše od tijela zovemo smrt.

Čuli smo, da su Abraham i prosjak Lazar u nebu, a bogataš u paklu. Tko je Abrahamu i prosjaku Lazaru dodijelio raj kao nagradu, a bogatašu pakao kao kaznu? Oni su morali biti suđeni. Netko je morao nad njima izreći osudu. Iz svetog Pisma razabiremo, da svaki pojedinac dolazi na taj sud. I zato se taj sud zove p o s e b n i s u d. Na sudu izriče osudu sam Isus Krist.

Kamo dolazi duša, kad čovjek umre? -Kad čovjek umre, duša ide na posebni sud.

Kamo je došla bogataševa duša iza posebnog suda? Bogataševa je duša iza posebnog suda išla u pakao. Kamo još može doći duša iza posebnog suda? - Iza posebnog suda može duša doći u raj ili u čistilište.

Kada duša dolazi u čistilište?

Iz toga vidimo, kako Bog kažnjava grijeh, a nagrađuje krepost. Što biste vi željeli postići na posebnom sudu? Nagradu - raj ili barem čistilište. Nagradu vam želi dati dragi Bog, samo kakovi bismo mi morali biti? -Morali bismo činiti dobro, a bježati od zla. Morali bismo gladna nahraniti, žedna napojiti, gola odjenuti...ako nam je Bog dao takovih dobara. Morali bismo biti strpljivi, Bogu poslušni i vjerni...Morali bismo umrijeti u milosti posvećujućoj. -Rastumačiti pobožnost prvih pet devet petaka kroz devet mjeseci i veliko obećanje Presvetog Srca Isusova onima, koji se uzastopce kroz prvih devet petaka valjano ispovijede i dostojno pričeste.

NAPOMENE ZA"KATEKIZAMSKU" KATEHEZU.

Sve vrijedi,kao što je spomenuto i za biblijsku katehezu, ali se tu mora uzeti u obzir posebna svrha te kateheze, da izjašnjuje katoličku nauku i prema toj nauci usmjeruje i izgrađuje život katekumena.

Na stupnju iza biblijskog podavanja odnosno kojeg drugog konkretnog učiva, dolazi daleko teži posao, negoli kod biblijske kateheze. Tu moramo na temelju analize vaditi oznake pojma, koji ćemo ugraditi u katekizamsku definiciju. Vješti će kateheta na ovom stupnju načiniti dobar raspored ploče, i na njoj bilježiti pojedinosti, koje su značajne za svrsishodno i pregledno izvođenje katekizamske definicije. Redovito uz pojedine osobe, njihova imena, označujemo njihova dobra ili loša svojstva. Iz svojstava stvaramo etički sud o držanju takove osobe. I sada iz ove mnogostruke osvijetljene konkretnosti prelazimo k nekoj općenitosti. Kod toga si pomažemo spoznajama, koje su djeca već prije stekla ili im na temelju srodnosti sa već

osvijetljenom konkretnosti dademo slutiti opću vrijednost zaključka. Za jedan takav slučaj imamo pokazano u katehezi o posebnom sudu.

No ne će biti dovoljno, da se tek na ploči učvrste pojedinosti, koje su od značenja za izvod katekizamskih istina, nego je potrebno, da i djeca imaju svoje bilježnice za vjeronauk. Kad su došlo do nečeg, što je važno za rad po metodičkom jedinicom, djeca na ponuku vjeroučiteljevu upisuju to u bilježnice, a tek iza toga napiše se takova natuknica na ploču, a djeca ispoređuju, da li su ispravno ubilježila. Time se u početku osjetljivo gubi na vremenu, ali je to važno, jer pomaže samorad i samostalnost. Usto bi takova bilježnica imala služiti i drugim dječjim bilješkama, a i shematskim crtnjama kod kuće, a možda i u školi, pogotovu, ako imamo posla sa nekoliko razreda u jednoj sobi. Takovo crtanje može služiti kao tiho zaposlivanje učenika.

Iskustvo je pokazalo, da ovakav rad u bilježnici pomaže dječji napredak u vjeronauku. Osim toga nerijetko privuče roditelje, pa i oni stanu pratiti katehetin rad u školi. Na taj način postaje kateheta neizravnim dušobrižnikom dječjih roditelja. Ipak ovakove bilježnice nemaju svojstvo, da budu pomoć za memoriranje katekizamskog gradiva. U tu svrhu služi knjiga.

Primjena može biti nešto obilnija i više individualno usmjerena. Tako na primjer se iza obradbe pete zapovijedi Božje uputimo djecu, da ona promisle i ubilježe ono, na što bi posebno imala pripaziti u vezi s njihovim pogreškama. Takove opaske unose u svoje bilježnice posve kratko: ne natjeravati djevojčice, kad idu iz škole... Obraniti Ivicu.. Ne vaditi jaja iz ptičjih gnijezda... i t.d.

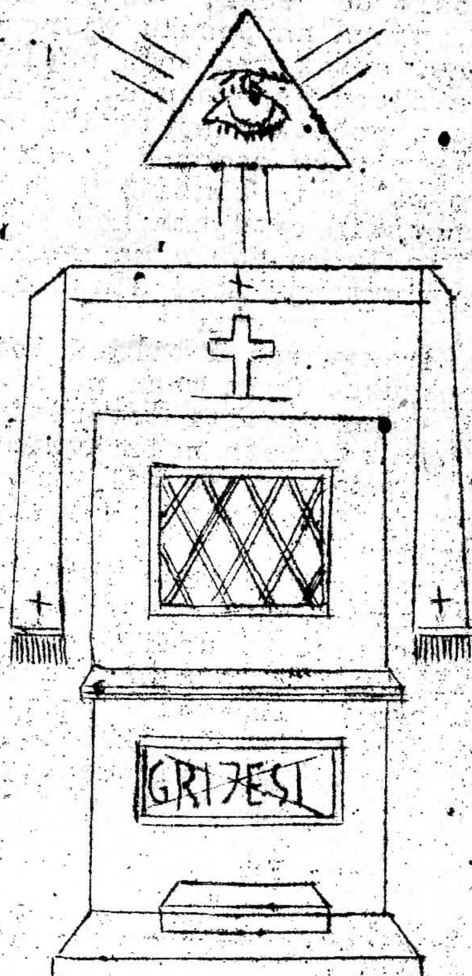
c) N a c r t i z a k a t e h e z e u d u h u r a d n e o b u k e

UVODNA KATEHEZA O SAKRAMENTU SVETE ISPOVIJEDI.

Ako bismo na primjer imali uvodnu katehezu o sakramentu sv.ispovijedi kod djece u drugom razredu, tada bismo mogli raditi u duhu našeg ternara, po kojem će djeca sabrati (pripovijedanjem) svoja opažanja i znanje o sakramentu sv. pokore, koja bismo im pomogli srediti i popuniti (ukoliko je to potrebno), da napokon tu sređenu građu produbimo i primjenimo na život.

Ukoliko će se obuka odvijati u samoj crkvi, jer je crkva u neposrednoj blizini škole, odvedemo djecu u crkvu ili ih naručimo, da dođu pred crkvu. Iza kratkog uvoda s molitvom skupe se djeca oko ispovjedaonice. Tada u deiktičkom obliku, a na temelju podataka opažanja i predznanja djece skupljamo gradivo za uvodu katehezu o sakramentu sv.pokore. Saberemo podatke o opažanjima djece: u

crkvi pod misom, blagoslovom ili inače, sjedi svećenik u ispovjedaonici. Ljudi stoje pred ispovjedaonicom oborenih očiju, veoma sabrani, jer nešto ozbiljno razmišljaju. Kad dođe na njih red, oni polaze u ispovjedaonicu, tamo razgovaraju tiho i nečujno s ispovjednikom. Tako izrađujemo pojmove: ispitivanje savjesti i ispovijedanje grijeha. Između ispitivanja savjesti i ispovijedanja grijeha uklopimo pokajanje i dobru odluku. Konačno uvodimo pojam zadovoljštine.

Kod radne obuke u školi redovito djeca imaju svoje bilježnice za vjeronauk, barem olovku i brisalo, a možda i olovke u bojama. Vjeroučitelj nacrta ispovjedaonicu. To crtanje može popratiti razlaganjem: kao što stan služi tjelesnim potrebama čovjeka, tako i uređaj crkve služi potrebama ljudskih duša. Kod crtanja štole upozorava vjeroučitelj, da je štola vanjski znak ispovjednikove duhovne moći. Kod toga može popuniti i utvrditi dječje spoznaje pomoću svjetovnih časti. Zvijezde na vojničkoj odori pokazuju činove časnika i dočasnika, a prema tome i njihovu vlast.

Uz dolaženje ljudi u ispovjedaonicu i njihovo ispovijedanje grijeha možemo upotrebiti poredbu: Kao što ljudi idu u kupaonicu više ili manje zamazani, a izlaze iz nje čisti, tako i u ispovjedaonicu ulazimo sa zamazanom dušom, a izlazimo iz nje iza odrješenja grijeha čiste duše.

U završnici kateheze budimo u dušama djece želju za iskrenom i dobro pripravljenom ispovijedi. Na kraju obuče ne jedinice, ako je obuka bila u crkvi, idu djeca zajedno s vjeroučiteljem pred svetohranište i tu vjeroučitelj kratkim rečenicama predmoli, a djeca ga slijede ponavljajući: Isuse, pomozi nam. Žalimo svoje grijehe. Molimo Te, da ih iskreno ispovjedimo.

KAKO BISKUP DIJELI SVETU POTVRDU.

Jeste li kada vidjeli, kako se svećenik oblači za
svetu misu, gdje to biva? - On se oblači u sakristiji.
Kada preuzvišeni (nad) biskup dođe k nama, on će se
oblačiti pred oltarom. Za to će vrijeme orgulje veselo
brujati. Kad se preuzvišeni obuče, tada prima na glavu
biskupsku kapu (mitru), a u ruke biskupski štap. Tada će
započeti svetu misu. Ovu svetu misu prikazat će preuzvi-
šeni nadbiskup za vas.
Pod svetom misom održat će preuzvišeni propovijed.
Iza svete mise počinje obred svete potvrde. Svi ćemo
najprije kleknuti i izmoliti molitvu Duhu Svetom, zatim
čin vjere, ufanja i ljubavi. Tada će preuzvišeni ispružiti
ruke nad vas (ovako), i moliti sedam darova Duha Svetoga:
dar mudrosti, razuma, savjeta, jakosti, znanja, pobožno-
sti i straha Božjega. Time će biskup zazvati Duha Svetoga
na sve vas. Iza toga on dijeli svetu potvrdu svakome od
vas.
Oni, koji su blizu biskupu, ostanu klečati, a oni, koji
su dalje, ustanu.
Kod dijeljenja svete potvrde uz biskupa je pet sveće-
nika: Tri idu prije njega, a dva iza njega. Od one trojice
prije njega prvi nosi biskupski križ, drugi biskupski štap,
a treći prima od vas cedulju, koju vam je izdao vaš župnik,
i čita na glas vaše potvrđeničko ime.
Nato će preuzvišeni namočiti palac u svetu krizmu i -sa-
da dolazi najvažnije -položit će desnu ruku na tvoju glavu
(ovako), palcem će načiniti znak križa na čelu (ovako), a
kod toga će izgovoriti riječi: "Franjo, znamenujem te zna-
kom svetom križa i potvrđujem te krizmom spasenja u ime Oca
i Sina i Duha Svetoga. Amen." U taj čas već je došao nevid-
ljivo Duh Sveti sa svojih sedam darova, da njima ispuni
tvoju dušu. Poslije toga će te lagano udariti po licu i
reči: "Mir s tobom".
U to je vrijeme tvoj kum Franjo stajao iza tebe i držao
svoju desnu ruku na tvojem desnom ramenu.
Sada je glavno obavljeno, ali nije još sve gotovo. Treba
još pričekati, da preuzvišeni dade posljednji blagoslov. On
tu moli: "Blagoslovio vas Gospodin sa Siona, da gledate sve
dane vašeg života dobra Jerusalema i da imate život vječni!
Amen." (Vidi "Dodatak" Rimskog obrednika).
Sada ćete izmoliti sa gospodinom župnikom ili kojim dru-
gim svećenikom Oče naš, Zdravo Marijo, Vjerovanje i Slava
Ocu.
Tko bi od vas znao ponoviti, kakav će biti raspored naše
svete potvrde?
Djeco, sada ćemo o svemu tome, što smo govorili, izvesti
u crkvi pokušaj, da vidimo, kako to ide. (Ulaze u crkvu dva
po dva u tišini i na prstima. Pokleknu pred presvetim. Još
neko vrijeme sabranost i poklon Presvetom ili kratka molit-
va, odnosno popijevka). Sada ih vjeroučitelj sređuje, kako
će stajati kod ulaza preuzvišenog u crkvu. Sredina je crkve

prazna, a s lijeve i desne strane klupa stojeći čekaju na ulaz preuzvišenoga.Uza njih stoje njihovi kumovi. Kad se biskup pojavi na vratima ckve, svi kleknu, jer će biskup blagoslivljati (ovako), a oni će se pobožno prekrižiti.

Preuzvišeni je došao k oltaru. On se klečeći moli i pripravlja za svete čine. Tada dolazi k oltaru, da se obuče. Počinje svetu misu.Pod svetom misom ćemo mi sami moliti i /pjevati/ u tim stvarima treba već mnogo prije imati izgrađeni plan, kako će se odvijati sudjelovanje djece kod svete mise.Možda će biti najbolje u stilu "Betsing messe", ali sensu latissimo.Svakako bi bilo poželjno, da na "Sanctus" pjevaju Svet iz Cithare octocordae, a iza podizanja "Klanjam ti se smjerno". (Kumčad i kumovi dolaze k svetoj pričesti. Zahvala za svetu pričest. Kad je sveta misa završila,stavimo se opet u red, kako treba za svetu potvrdu. Molimo čin vjere, ..ufanja i ljubavi...Sada dolazi najvažnije. Što rade kumovi? Kako se držite vi? Što radi preuzvišeni?.. Što govori?...Izmolimo molitve iza posljednjeg blagoslova kod svete potvrde.

---...---

UPOTREBLJENA LITERATURA.

Acta Apostolicae Sedis, Comentarium officiale

Actes de Pie X. tome II. Paris (nema godine).

Badalić Josip, S.I., Juraj Mulih (1695-1754). Život i rad; Vrela i Prinosi br. 5, Sarajevo 1935.

Bauer Antun, Prva sinoda zagrebačke nadbiskupije, Zagreb 1925.

Bopp Linus, Liturgische Erziehung, Freiburg im Breisgau 1929.

Boyer André, Le catechisme vivant², Paris 1935.

Catechismus ex decreto SS. Concilii Tridentini ad parochos Pii V. pont. max. jussu editus, Pataviae 193o.

Esterhuess Joseph, Allgemeine Unterrichtslehre für den elementaren Religionsunterricht, Paderborn 1941.

Ficker Paul, Didaktik der Neuen Schule² i ³, Osterwiek-Harz-Leipzig 1932.

Gasparri Petris, Codicis iuris canonici fonteo vo. I., Romae 1923.

Gatterer Michael, Katechetik oder Anleitung zur Kinderseelsorge, Innsbruck 1931.

Gerstner Ferdo, Sveta potvrda (Krizmanje). Tri kateheze za pouku o sv. potvrdi. Preštampano iz "Glasnika", Đakovo 1914.

Göttler Joseph, Religions-und Moralpädagogik² Münster 1931.

Göttler Joseph, System der Pädagogik im Umriss⁶, München 1932.

Götz Georg, Firmunterricht für Frühfirmlinge, mit einer Theoretischen Einleitung über die erzieherisch-katechetische Bechandlung des Firmsakramentes im Religionsunterricht, München 1937.

Götzel Gustav, Auf dem Weg zu einem neuen Katechismus, Freiburg im Breisgau 1944.

Grunwald Georg, Die Pädagogik des zwanzigsten Jahrhunderts. Ein kritischer Rückblick und programatischer Ausblick. Freiburg in Breisgau 1927.

Guardini Romano, Von heiligen Zeichen, Mainz (nema godine).

Heffler Ferdo, Metodika religijske nastave i odgoja za učiteljske škole³, Zagreb 1931.

Heffler Ferdo, Građa za povijest hrvatske kateheze, dva sveska, Zagreb 1932. i 1934.

Heffler-Kornfeind-Kramar, Srednji Kršćanski nauk, Zagreb 1944.

Ilijašević Stjepan, Obuka malenih ili katehetika koju za uporabu svetjenikah učiteljah roditeljah i svih prijateljah mladoga naraštaja sastavi, Zagreb 185o.

Jaegers-Schmitt-Beluhan, Priprava za prvu svetu ispovijed i na prvu svetu pričest, Zagreb 1938.

Junglas-Kreutzwald-Burgardsmeier, Methodik des katholischen Religionsunterrichtes an höheren Lehranstalten, Frankfurt am Main 1928.

Junger, Catecheta delineat-kateheta crta, Beograd 1936

Katechetische Blätter, Zeitschrift für katholische Religionspädagogik XXXIX-XXXXIV/64.-69.), München

Katolički List

Keilbach Vilim, Religiozno doživljavanje. O normalnoj i abnormalnoj religioznosti, Zagreb 1944.

Kerschensteiner Georg, Begriff der Arbeitsschule, Lepzig - Berlin 1930.

Kniewald Dragutin, Liturgika, Zagreb 1937.

Kornfeind-Kramar, Veliki kršćanski nauk I., Zagreb 1942.

Kramar Stjepan, Religijska doživljajna obuka. Značenje "Velikoga kršćanskoga nauka" u odgoju srednjoškolske mladeži, Zagreb 1943.

Kršćanska škola

Lacković Stjepan, De principiis institutionis cathecheticae fundamentalibus secundum documenta pontificia recenticra, Romae 1942.

Lindworsky Johannes, Willenschule,[4] Paderborn 1932.

Lindworsky Johannes, Psychologie der Aszese. Winke für eine psychologisch richtige Aszese[2], Freiburg im B. 1936.

Lohmüller Johannes, Saul Holds kerste heilige Beichte. Beichtbilderbuch für Kinder, Kevelaer 1931.

Matičević Stjepan, Uzgoj, škola i učitelj u novoj pedagogiji, Zagreb 1938.

Matzner Elfriede, Das Kind in der Kirche Christi. Religiöse Formung des Kindes durch den kirchlichen Religionsunterricht, Freiburg im Breisgau 1942.

Mayer Heinrich, Katechetik[3], Freiburg im Breisgau, 1939.

Nonsengo Gesualdo, L'attivismo nellinsegnamento religiose della scuola media, Milano (nema godine).

Nosengo Gesualdo, Formazione Cristocentrica, Roma 1942.

Pavanelli Lorenzo, De catechizandis...Italis secondo la lagislazione Ecclesiastica. Dall'Enciclica "Acerbo nimis" al decreto "Provido sane consilio", Torino 1938.

Pel Rudolf, Der katholische Mensch. Werkbuch der katholischen Religion II. Freiburg im Breisgau 1939.

Peil Rudolf, Der Christ in der Gemeinschaft. Werkbuch der K. Rel., Freibrug im Breisgau 1942.

Pavić Ivan, Mali katekizam, Trieste 1940.
Petz Vlado, Temelji savremene didaktike, Zagreb 1940.
Pfliegler, Michael, Religionsunterricht, tri sveska, Innsbruck-Wien 1935.

Pfliegler Michael, Pädagogische Situation. Gedanken zur gegenwärtigen Lage religiöser Erziehung, Innsbruck 1932.

Raab Karl, Katechismusproblem in der katholischen Kirche, Freiburg, im Breisgau 1934.

Raab Karl, Meine Kommunionklasse, Donnauwörth 1927.

Riva Silvio, Esperienze e indirizzi di pedagogia attiva religiosa, Firenze 1940.

Roos Joseph, Erziehung zur katholischen Gesinnung, Bonn 1933.

Rosa Cesare, Manuale di pedagogia catechistica, Torino 1939.

Rössel Lazar, Odgoj savjesti po nauci sv. Ivana Krizostoma, Zagreb 1941.

Rudolf Karl, Liturgie und Seelsorge zur Formung des Christen von heute, Innsbruck-Wien-München (nema godine).

Quinet, Carnet, de, preparation d'un catechiste dapres le catechisme a lusage des dioceses de France, dva sveska (dogma i moral), Paris 1939.

Schneid Alois, Das Zeichnen im Religionsunterricht, Donauwörth (nema godine).

Schneider Friedrich, Katholische Familienerziehung[4], Freiburg i.B. 1941.

Schrems Karl. Zweiter katechetischer Kongress, München 1928, Donauwörth 1928.

Spieler Joseph, Lexikon der Pädagogik der Gegenwart, dva sveska, Freiburg im Breisgau, 1930. i 1932.

Štiglić Martin, ~~Kart~~ Kratka katehetika za bogoslovske zavode i preparandije[2], Zagreb 1882.

Tauszy Franciscus, Instructio pastoralis; u Constitutiones synodales dioecesis Zagrabiensis pro usu cleri eiusdem dioecesis impressae, Zagrabiae 1766.

Toth Tihamer, Jugendseelsorge[2], Paderborn 1933.

Vogt Peter, Bildung im Lichte der Offenbarung. Richtlinien für die Erziehung in Familie, und Schule sowie für weiterbildung im Leben, Paderborn 1932.

Weigl Franz, Wesen und Gestaltung der Arbeitsschule[5 i 6], Paderborn 1931.

Winterswyl Ludwig A., Des heiligen Bischofs Cyrill von Jerusalem Reden der Einweihung (Mystagogischen Katechesen), Freiburg im Breisgau 1939.

Zimmermann Joseph, Beichtunterricht. Ein Hilfsbüchlein für Katecheten[2], Kempten 1940.

Zimmermann Joseph, Mein Beichtbüchlein. Ein Werkbüchlein für Erstbeichtende, Kempten 1938.

Zimmermann Joseph, Kommunionunterricht auf Grundgedanken der communicatio cum sacrificio Christi, Ein Hilfsbüchlein für Katecheten, Kempten 1938.

Zimmermann Joseph, Kommunionbüchlein. Ein Werkbüchlein für Erstkommunikanten, Kempten 1938.

---..---

